

UNIV. BIBLIOTH.
* 1904 *
HELSINGFORS

UNELMIENSA UHRI

KIRJOITTI

MARJA SALMELA

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM

KUOPIO 1902

K. MALMSTRÖM'IN KIRJAPAINO

I.

Kauan oli kesää kaivattu, ja nyt vihdoinkin oli se tullut äkkiä kuin taikavoimalla. Sadetta saatiin ensin, lämmintä, kesäistä sadetta, sitten päivänpaistetta. Lehti puhkesi puihin, mehevänä nousi vaalean vihertävä nurmi, ja vedet välkkyivät kesäisen auringon valossa. Riemulla täytyi jokaisen rinta. Maamies hymähteli tyytyväisenä työsään, ja laiho pelloilla alkoi yletä aivan silminnähtävästi.

Oli ollut tavattoman helteinen päivä. Pahin paahde oli nyt mennyt ohi, mutta vieläkin paistoi päivä lämpimästi. Ilma oli tuoksua täynnä, ja käki kukkui kukkumistaan. Koivikosta kuului lehmänkellojen kalke, ja pieni paimenpoika rallatteli tyytyväisenä tiepuolessa valmistellen kaunista, kirjavaa pajukeppiä. Aivan maantien varrella aidalla, joka erotti koivikkometsän valtamaantiestä, istui toinen pieni poika kimppunen kuusenoksia olallaan. Hänellä oli päällään ruskea pumpulinuttu, repaleiset, viileät kesähousut ja päässä leveälierinen, vanha olkilakki, josta koristenauha nähtävästi oli pois ratkottu. Paljaat ja päivettyneet olivat hänen jalkansa. Hajasäärin istui hän, selkä kenossa aidanseivästä vastaan tyytyväisenä leväten ja naut-

tien olostansa. Aivan lähellä paikkaa, missä hän istui, näkyi punaiseksi maalattu portti, joka maantieltä johti kau- niille syrjätielle. Käytävä luikerteli somasti läpi koivikon, ensin tasaista maata, sitten luisuvaa, kunnes se vihdoin ta- lolle tullessaan alkoi vastamäeksi yletä. Poikanen oli nyt levännyt tarpeekseen. Huolettomasti heitti hän toisen sää- rensä maantienpuoleiselta aidansivulta toiselle, hypähti maahan ja alkoi nelistää talolle päin. Perille tultuaan hän toimestaan levitteli havut pääkäytävän portaitten edustalle, kääntyi sitten kyökinpuolelle ja pisti täällä iloisesti lauluksi.

„Hyvä, että jouduit“, huomautti kyökkipiika, joka läheisyydessä kiilloitteli kuparikattiloita. „Ruustinna aavis- taa vieraita“.

„Kaikki kunnossa“, vastasi poika reippaasti, tehden kunniaa.

„Kunpa olisi meilläkin noin iloiset päivät. Kelpaisipa olla!“

Poikanen oli hypännyt hajasäärin ratsastamaan por- taitten läheisyydessä seisovan vesitynnörin selkään ja soit- teli nyt iloisesti tynnörin kumahtelevaa kantta. „Paljon on mulla tavaraa, eikö totta, aivan kuin pääskysillä tuolla katonröystäällä. Tekisikö mielenne vaihtaa, Miina?“

„Pidä sinä tavarasi itse, mutta huolet minä kyllä vaihtaisin. Elämä on tässä talossa ainaista raatamista, eikä sitä sittenkään osaa mieliksi olla.“

„Oho!“

„No, se on totta.“

Samassa tuli sisäpiika portaille. „Saappa nähdä tu- leeko vieraita? Ruustinna odottaa tohtorin väkeä.“

„No jo tuon tietää kaikesta hääläämisestä, ilmankos kävi taas kaikki nurkat nuuskimassa!“

„Niin, sen sanon minä“, sisäpiika keikautti päätään, „että kyllä tässä talossa paikat pidetään kunnossa — ainakin niin pitkälle kuin vierasten silmä kantaa.“

„Vaan ei se emännän silmä joka kohtaan ennätä. Oman pääni ja omatapani pidän minä.“ Ja sanojensa vahvistukseksi lennätti kyökkipiika likaisen rievun padan taakse piiloon.

„Pitäkääpä kielenne kurissa, tytöt“, sanoi samassa vanhanpuoleinen vaimoihminen, joka oli paikalle saapunut ja nyt asettui huuhtomaan Miinan lennättämää riepua.

„Eikö ole sitten asia niinkuin on puhuttu? Kyllä sinulle pitäisi tavat tuttuja olla.“

„Tuttuja kai, mutta sen tiedän myöskin, että joka ei toisen omaa huolella hoida, ei se omaansakaan.“

Vanha Maija ripusti rievun kuivamaan ja aikoi mennä, kun samassa pieni kahdeksanvuotias tyttö tuli juosten ja tarttui hänen hameeseensa.

„Menetkö aittaan, Maija? Minä tulen mukaan.“

„Tule vaan, sinnehän minä menen maitoa kuorimaan.“

„Ja kissa menee pyttyjä nuolemaan“, uskalsi poikainen tynnörillä huomauttaa silmäillen syrjin tyttöön, joka ei kumminkaan näkynyt huomautusta kuulevan.

Hän piti yhä kiinni Maijan hameesta ja puheli iloisesti ja mairitellen: „Ja minulle sinä annat kermaa maistaa, annathan?“ Tyttö hyppäsi iloisesti sisälle maito-huoneeseen.

„Eihän se omaani ole, talon tavaraa kaikki.“

„Annat sinä kuitenkin.“

„No, jos nyt vähäsen maistaa.“

„Ja sitten vähän marjahilloa myöskin, eikö niin? Tiedätkö Maija“, tyttö soitteli sormellaan ikkunalasia,

„viime talvena, kun minä sairastin, kuulin tohtorin sanovan, ett'ei pitäisi minulle tehdä mielipahaa. Voi sentään, miten hyvä minun sitten oli olla! Minä pyysin ja pyysin ja kaikkea minä sain. Nyt minä pian taas tahtoisin tulla kipeäksi.“

„Hyi, ei saa sanoa niin, se on syntiä. Jumala rankaisee.“

„Luuletko? Ei Jumala sitten muuta ehdikään kuin ihmisiä rangaista.“

„Ehtii hän, laps'kulta. Miten sinä semmoisia puhut?“

„No, siitähän kaikki aina puhuvat. Kyllä minä ihan uskon, että hän vaan enimmäkseen rankaisee.“

„No, kun maailma on niin paha.“

„Hm“, sanoi Eevi tuumailevasti. „Vaan eivät kaikki puhu sillä tavalla. Erkin äiti, hän puhuu aina Jumalasta niin kauniisti, että minun aivan tekee mieli tulla hyväksi tytöksi. Hänellä on niin kauniit ja hyvät silmät“, lisäsi hän mieltävästi. „Ja Erkillä on kanssa kauniit silmät“, jatkoi hän iloisemmin, „ja tiedätkö Maija, kun me tulemme isoiksi, niin menemme naimisiin.“

„Vai on se jo tuumattu.“

„Jo-o. En minä kuitenkaan ole hänelle siitä vielä puhunut, mutta kyllä puhun, kunhan joudan. Ja sitten sinä Maija tulet meille ruokaa laittamaan, eikö niin? Sinä saat minun talossani tehdä, mitä vaan itse tahdot.“

„Voi tuota lasta mitä puhuu! Kuinka sinä nyt semmoisia ajattelet?“

„Onhan hyvä tuumata valmiiksi. Mamma aina sanoo, että on niin vaikea saada uskollista palvelusväkeä.“

Maija puoleksi naurahti, puoleksi huokasi. „Entä jos ei ruustinna minua laske.“

„Laskee kyllä, kun minä pyydän. Ei mamma minulta mitään kiellä.“

„Eipä taida kieltää.“

„Kyllä joskus kuitenkin ja silloin hän onkin oikein vihainen. Hän ei koskaan anna minun jättää leikkikalujani saliin tai vierashuoneeseen. Siitä hän toruu ja sitten siitä, jos en vaatteitani pidä hyvin, tai jos en ole kiltti ja kohtelias, kun on vieraita. Mutta sinut hän kyllä antaa minulle.“

Eevi pyöräytti iloisesti vanhaa hoitajaansa.

„No, no, älähän, hyvä lapsi, kermakuppi kaatuu! Katso, tuolla tulevat jo tohtorin vaunut!“

Eevi ryntäsi ikkunaan. „Ja Erkki ajaa, katso, katso Maija!“

• Samassa pyörähtivät vaunut portaitten eteen, ja sisäpiika kiiruhti niaaillen vieraita vastaanottamaan. Etehisen ovella näkyi nyt itse talon isäntäkin, lyhyenlanta, pieni mies. Veitikkamaisuus pilkisti esiin hänen suupielistänsä ja hänen silmäkulmiensa alta, mutta koko olento osotti vakaata pyrkimystä esiintyä juhlallisena, ja tämä se vielä lisäsi huumoria hänen esiintymisessään. Eipä hän omasta tahdostaan kuitenkaan tämmöisenä esiintynyt; juhlallisuus, se oli ainoastaan tulos hänen vaimonsa kaksikymmenvuotisista ponnistuksista. Ruustinna Björk oli syntyisin „von“ ja tunsu syvästi sekä oman arvonsa että miehensä arvon hänen puolisonaan ja seurakunnan sielunpaimenena. Mutta rovasti itse auttamattoman usein tämän arvonsa unohti, ja siksi sai hänen vaimonsa käyttää kaiken kasvattajakykynsä saadakseen miestänsä sitä muistamaan.

Kun nyt rovasti monet kumarrukset tehtyään oli vierailtaan päällysvaatteet auttanut ja saliin heitä saattanut,

esiintyi talon emäntä. Arvokkaan ystävällisesti puristi hän tohtorinnan molempia käsiä: „Oändligt välkomna, kära vänner!“ *) Toinen käsi ojentui tohtorille, toisella tarjoili hän paikkaa sohvassa. Tohtori Selmer, harteva, lihavainlainen vanhus asettui nojatuoliin, hänen rouvansa sohvaa ruustinnan viereen. Hetkisen juttelivat kaikki yhdessä, sitten herrat vetäytyivät omalle puolelleen. Tohtori asettui sohvaa nurkkaan, rovasti keinutuoliin aivan vastapäätä. Näin he istuivat ja näin olivat he istuneet jo lukemattomina iltoina ennen, yhdessä keskustellen talousseikoista, suuren maailman tapahtumista ja kultaisen menneisyyden monista muistoista. Puheen väliin pistettiin silloin tällöin mausteeksi pieni sukkeluus tahi kasku. Tämä oli herrojen huvi.

Salissa istuivat sillävälän rouvat kahden. He eivät vielä olleet puhelun päässä kiinni, kun Erkki astui sisään. Hän oli ajomiehenä ollut hevosta riisumassa ja astui nyt huoneeseen posket punoittavina ja ruskeankiharainen tukka vähän silmillä varjostamassa hänen korkeaa, valkoista otsaansa.

Hän oli todella kaunis poika. Tukka ja silmät olivat äidin, mutta kasvopiirteet olivat pojalla paljon säännöllisemmät. Kohteliaasti kumartaen kävi hän tervehtimään ruustinnaa.

„No päivää Erkki“, puheli tämä. „Nythän sinusta on tullut herra lyseolainen. Aijot pian lähteä ja jättää Eevin tänne yksin. Hän on jo monet itkut itkenyt sen johdosta.“

Erkki hypisteli lakkiansa eikä tiennyt, mitä oikeastaan vastata, kun samassa Eevi parhaaseen aikaan astui

*) „Sanomattoman tervetulleita, rakkaat ystävät.“

sisään. Niiattuaan tohtorinnalle kääntyi hän kohta iloisesti Erkkiin.

„Päivää! Sepä hauskaa että tulit!“ Hän ojensi ihastuneena kättä leikkitoverilleen. „Lähdetään nyt heti!“

Ja niin he läksivät, Eevi edellä, Erkki perässä ulos leikkimään.

Soinamon pappila sijaitsi kauniilla paikalla koivikkometsän keskellä. Toisella puolen rakennusta oli maata raivattu puutarhaksi, jota aistikkaat istutukset kaunistivat. Tämä puutarha lehtimajoineen ja kukkaisryhmineen olikin syystä ruustinnan ylpeys ja rovastin silmäin ilo. Kauniista oli kartanon toisellakin puolella. Kohta kun oli pihan poikki astuttu, jouduttiin korkean koivikon siimekseen, ja tämän paikan olivat pappilalaiset puistoksi raivanneet. Koivut siellä olivat vanhoja, tuuheita riippukoivuja, pienemmät puut oli pois karsittu, maassa kasvoi mehevä ruoho ja siellä täällä metsäkukkasia. Puiston kauneutta lisäsi vielä kapea, virtainen vesi, joka hopeisena vyönä kiersi sen toista laitaa. Kauniina kuvastui veteen korkea koivikko toiselta puolen, toiselta vastaisen rannan jyrkkä kalliorinne. Tätä luonnon tavatonta kauneutta lisäsi vielä läheinen koski — yksi Karjalan monia ja kauniita — jonka juhlallinen kohina selvästi kuului Soinamon suureen puistoon.

Erkki ja Eevi eivät aluksi tietänsä puistoon suunnanneet. He jäivät pihalle etsien sieltä itselleen sopivaa leikkipaikkaa. Rouvat juttelivat sillävälän salissa, mutta puhe kävi aluksi kankeasti, kunnes Kaisa tuli kahvitarjottimen kanssa.

Ruustinnan silmä ennätti häntä tarkastamaan kii-reestä kantapähän. Toipa hän sittenkin toisenlaista

leipää kuin oli käsketty. Kyllä hän vielä siitä saisi kuulla!

Kahvit kun oli juotu, vilkastui rouvien keskustelu huomattavasti. Kenties siihen osaltaan vaikutti sekin, että puhe nyt kääntyi heidän lastensa kasvatukseen ja tulevaisuuteen, johon keskusteluun antoi etsimättömän aiheen se seikka, että Erkki pian ensi kertaa jättäisi vanhempainsa kodin. Äitien täten puhellessa lapsistaan, leikkivät nämä kaikessa rauhassa suurella kivellä pihaportin edustalla.

Erkki ja Eevi olivat pienestä pitäen yhdessä leikkineet. Muuta ikäistensä seuraa kun heillä tuskin oli ollut, olivat he usein olleet yhdessä ja tunsivat toinen toisensa perinpohjin. Eevi nuorempana ihaili suuresti leikkiveriansa, mutta Erkki puolestaan ei Eevin seurasta paljon välittänyt. Hän leikki oikeastaan ainoastaan toverinsa mieliksi milloin mitäkin, sen mukaan mitä Eevi tahtoi.

Nyt olivat he rakentaneet itselleen taloja, toisen suurelle kivelle, toisen koivun juurelle. Kaksi nukkeperhettä niissä asuivat naapureina. Oli syksy, ja toisesta talosta läksivät pojat kouluun.

„Meillä pitää olla mies, joka kyyditsee lapsia“, sanoi Eevi päättävästi. „Pyydetään Heikkiä“.

„Kuka on Heikki?“

„Se on se meidän uusi juoksupoikamme. Pappa sanoo, että hän on niin kovin viisas. Hän on tullut niin kaukaa. Heikki, Heikki ho—ooi!“ Eevi huusi niin että kajahteli.

Heikki oli jo jättänyt ylhäisen asemansa tynnörin kannella ja oli juuri päättänyt nauttia vapaudestaan. Hän oli hakenut itselleen nurkan kellarin katon takana, oli

heittäytynyt mahalleen nurmelle, levittänyt „Maamme“-kirjan eteensä ja alkanut syventyä sitä tutkimaan. Silloin kuului Eevin ääni. Heikki nousi vastahakoisesti, pudisti päätään ja rupesi kuuntelemaan mistäpäin ääni kuului. „Nyt niillä taas on jotain asiaa!“ Hän pisti kirjan poveensa ja alkoi livistää kartanolle, niin että paljaat säärensä mennessä vaan vilahtivat.

„Tule tänne“, komensi Eevi. Erkki nousi ja ojensi kättä. „Tahdotko tulla leikkimään kanssamme?“

Heikin kasvot kirkastuivat. Hän mittaili Erkkiä katseellaan kiireestä kantapäähän ja nyykäytti sitten päätään kuin osoitteeksi, että tutkimuksen tulos oli tyydyttävä. „Kyllä tulen. Mitä tässä pitää tehdä?“

„Sinun pitää valjastaa hevoset“, selitti Eevi, „nämä lapset ovat kouluun vietävät“.

„Mutta tässä on joukkoa ainakin kaksiin rattaisiin?“

„Ne viedään vaunuissa, etkö sinä ymmärrä. Ne ovat oikein hienojen herrasväkien lapsia“.

Heikki raapasi korvallistaan. „Kyllä kai ne kuitenkin vastamäissä kävelevät. Ei ne hevoset muuten näin kuumalla jaksaa?“

Eevi ei tätä huomautusta kuullut, sillä hän oli par'aikaa toimittamassa hellät hyvästit nukkeperheissä ja juuri saatuaan tämän tehdyksi huomasi hän Maijan, joka tuli aitasta. Varmaan oli hänellä jotain hyvää muassaan. „Odotahan vähän, Erkki“. Eevi hypähti ketterästi maahan suunnaten matkansa keittiötä kohden.

Kun Heikki huomasi jääneensä kahden Erkin kanssa, käytti hän tilaisuutta hyväkseen ja läheni. „Käytkö sinä koulua?“ Hän seisoi hajasäärin ja kysyvänä Erkin edessä.

„Syksyllä pitää minun lähteä. Minä tulen toiselle luokalle, olen lukenut täällä kotona“.

„Onko se sinusta ikävää?“

„On, pojat ovat kaikki niin vallattomia, ja minulle tulee ikävä äitiä“.

„Oh“, Heikki teki keikahduksen kantapäällään, „siitä minä en välittäisi, jos vaan saisin lukea“.

„Etkö sinä sitten voi päästä kouluun? Missä sinä asut?“

„Kaukana. Tässä on paljon, paljon pitäjiä välillä, mutta tati tahtoi minua tänne kesäksi“.

„Eikö tätisi pane sinua kouluun?“

„Ei voi. Mutta kyllä isä panee, jahka säästyy rahaa, ja minä säästän itse kanssa. Rovasti lupasi minulle oikein semmoisia lyseolaisten kirjoja, sentähden minä rupesin juoksupojaksi hänelle“.

Samassa palasi Eevi kantaen toisessa kädessään lautasta, täynnä marjahilloa ja sokurileivoksia, toisessa kermakuppia.

„Nyt pidämme kestiä, kun lapset ovat lähteneet kouluun“. Hän asettui juhlallisena koivun juurelle. „Tule viereeni, Erkki!“ — Heikille ojensi hän sokurileivoksen. — Erkki tuli, pisti muutaman kerran hilloa suuhunsa ja ojensi sitten lusikan Heikille. „Syö sinä nyt, en minä enempää tahdo“.

Heikki katsoi Erkkiin. Tuo se vasta poika oli! Kun olisi Heikki heille päässyt juoksupojaksi, olisi vielä ehken Erkin kanssa saanut lukeakin!

„Leikitään nyt jotain muuta“, ehdotti Eevi nousten ylös mättäältä ja pudistaen muruset esiliinastansa. „Tule puutarhaan Erkki!“

„Entä Heikki?“

„Huudetaan sitten Heikkiä, kun hän ensin on ajanut hevoset perille kaupunkiin“.

„No, vaikka niinkin“, ja Heikki hyppäsi kivelle valmiina aukaisemaan kirjansa, kohta kun toiset olivat menneet.

Erkki ja Eevi läksivät puutarhaan, tutkistelivat ensin paljonko oli kukkia mansikkamaassa, poimivat rannalta lemmikkejä ja asettuivat viimein kahdelle suurelle kivelle aivan lähelle vedenrajaa.

„Ihmiset sanovat, että aika kuluu kuin virta“ tuumaili Erkki miettivästi. „Ei se minusta kuitenkaan mene niin pian“.

„Ei minustakaan“. Eevi oikasi he melkein loukkautuneena. „Me olemme jo niin monta vuotta yhdessä leikki-neet, emmekä vielä ole tulleet tään suuremmiksi“.

„Ehken se menee, kun tulen kouluun“.

„Niin, mutta minunhan täytyy jäädä tänne“. Eevi pani päänsä kallelleen ja oli surkean näköinen. Sitten lisäsi kuin selitellen ja puoleksi ylpeillen: „kun ei ole muita lapsia, tulisi isälle ja äidille minua kovin ikävä. Mutta minä saan koti-opettajattaren ja sitten lopuksi lähdän vielä Helsinkiin oppimaan oikein hienoksi neidiksi“. Hän silitteli tyytyväisenä puhdasta esiliinaansa.

„Silloin olen minä ehken ylioppilas“.

„Niin, sinä olet ylioppilas, ja minä hieno neiti!“ Eevi taputti ihastuneena käsiään. „Mutta“, lisäsi hän miettivästi, „tuletkohan sinä Erkki silloinkin minua katso-maan ja muistatko vielä?“

„Kyllähän sinua muistan, ja muistan metsää, virtaa

ja tätä kaunista, kohisevaa koskeanne“. Erkin katse hahaili kauas avaruuteen.

Silloin kuului Maijan ääni. „Lapset hoi, joutukaa!“
Hevoset seisoivat jo portaiden edustalla, ja tohtorin väki teki lähtöä.

II.

Kun kesä läheni loppuansa, oli Erkin valmistauduttava kouluun. Äiti pani tavarat kaikki kuntoon, toi ne hänen huoneeseensa ja antoi sitten hänen itsensä järjestää ne matkakoppaan. Mutta kun äiti oli huoneesta lähtenyt, heittäytyi Erkki polvilleen, painoi päänsä kopan kantta vastaan ja itki. Vasta kun kuuli läheisestä huoneesta askeleita, hypähti hän pystyyn, kuivasi kyyneleet poskiltaan ja pujahti ulos. Hän kulki hiljalleen rantaa kohden, työnsi sinivalkean, pienen venheensä vesille ja souti kotilahdelman poikki. Täällä oli hän ollut onkimaassa, tässä uinut, tässä uittanut hevosia. Joka paikalla oli muistonsa, ja Erkki heitti niille hyvästiä kuin lapsuutensa ystäville ainakin. Palattuaan rantaan veti hän venheen maalle, lukitsi sen yhdessä airojen kanssa rannalla olevaan teljeeseen ja pisti avaimen taskuunsa. Nyt ei kukaan sitä käyttäisi — paitsi äitiä, jos tahtoi — ennenkun Erkki itse keväällä palaisi. — Sitten meni hän hevoshakaan, kapusi yli aidan, otti leipää taskustansa ja oli pian kaikkien hevoisten ympäröimänä. Hän taputti heitä jokaista, puheli heille ja syötti leipää. Mutta kun hänen piti mennä, saattoi Polle häntä veräjälle asti. Silloin otti

Erkki Pollea kaulasta, ja tämä hirnuu höhötti ystävällisesti päristäen sieramiaan. „Polle“, Erkki nieli itkuaan, „Polle, minä tulen takaisin keväällä“.

Ja se oli heidän kummankin ainoa lohdutus.

Kun Erkki tuli sisään, oli äiti laittanut voileipiä ja maitoa valmiiksi ja vienyt Erkin huoneeseen. Hän tiesi, ett'ei Erkki nyt mielellään toisia tapaisi. Isä lueskeli sanomalehtiä, ja Helmi-sisko, tyyni, tasainen 18-vuotias — aivan toisenlainen kuin Erkki — askarteli keittiössä. Äiti otti käsityönsä ja istuutui Erkin viereen. Miten paljon heillä vielä olisi ollut puhelemista!

„Äiti, kyllä minä kirjoitan sinulle ahkeraan“, sanoi Erkki miehekkäästi. Hän tiesi, että äidillä oli ainakin yhtä ikävä kuin hänellä itsellään.

„Kiitos siitä! Sinun kirjeesi tulevatkin olemaan paras iloni. Muista vaan kertoa kaikesta, ikävistäsi yhtä hyvin kuin iloistasi“.

Erkki nyykäytti päätään.

„Luvuistasi tiedän kyllä, että huolehdit, mutta koeta nyt tovereihinkin tottua. Ole aina ystävällinen ja iloinen ja auta heitä kaikessa, joka ei vaan ole pahaa“.

Erkki pureskeli voileipäänsä ja oli hetken ääneti. Sitten loi hän suuret, miettivät silmänsä äitiin ja sanoi hiljaa: „Äiti minä tahdon koettaa“.

Mutta vielä monta tuntia myöhemmin, kun jo oli pilkkosen pimeä ja ylt'ympärillä hiljaista, hiipi tohtorinna poikansa huoneeseen. Hän valvoi vielä. Tohtorinna pisti peitteen paremmin hänen ympärilleen, siveli kiharat pois otsalta ja kuiskasi hiljaa: „Jumala sinua siunatkoon poikani!“ Erkki tunsu kyyneleen putoavan otsallensa. Tohtorinna itki, — ei kuitenkaan sitä tyhjyyttä, jonka hän tiesi

tuntuvan Erkin poislähdettyä, vaan paremmin ajatellessaan sitä, mitä tämä tunteellinen, suljettu ja arka lapsi vielä elämänsä ajalla saisi kärsiä.

Erkin lähdettyä leikki Eevi yksin, leikki nukkeinensa mitä elämässä näki ja kuuli. Kotiopettajattaren tultua muuttui kuitenkin jossain määrin hänen elämänsä. Koulutyö alkoi, ja leikkikin lomahetkinä muuttui vähitellen toisenlaiseksi. Nukkein sijalle siirtyivät kertomuskirjat ja sadut. Milloin Eevi niitä yhdessä opettajansa kanssa luki, olivat nämä kyllä hänen ikänsä ja kehityskantansa mukaan valittuja, mutta näistä „makuun päästyänsä“ alkoi hän pian ikävöidä enemmän „aika-ihmisten“ tapaista lukemista. Varovasti kuin pieni hiiri hiipi hän usein opettajansa huoneeseen sieltä siepatakseen tämän kirjoja, joita sitten salaa ahmi piilopaikoissaan vintillä ja konttoreissa. Näin lueskeli hän vähitellen kaikkea, mitä vaan talossa kertomusten tapaista oli, vanhoja pyhimystaruja ja romaaneja pilventakaisista ihanne-oloista yhtä ahkeraan kuin uuden ajan realistisimpia tuotteita. Mitä hän koulussa oppi, oli kuin muutama murunen vaan, sen henkisen ravinnon lisänä, jota hän romaaneista ahmi.

Lähinnä kirjoja oli kuitenkin uusi opettaja Eevin paras seura. Hän vastasikin täysin Eevin kaikkia toiveita, oli pitkä, solakka ja miellyttävän näköinen, ja Eevi päätti mielessään, että semmoiseksi juuri tahtoo hänkin tulla, jähka ehtii ensin kasvaa „hienoksi neidiksi“.

Näin kului aika, ja huolimatta siitä, että Eevi usein tuskitteli sen hidasta kulkua, tuli se päivä aivan äkkiä ja odottamatta, jolloin Eevi täytti viisitoista vuotta. Seuraavana syksynä piti hänen suorittaa tutkinto Helsingin

suomalaiseen tyttökouluun, sen neljännelle luokalle. Kotoa lähtö oli nyt lähellä, Eevin mielestä aivan liiankin lähellä, sillä varsinkin viime ajat kodissa olivat olleet niin erinomaisen hauskat. Eevi oli silloin saanut uutta miettimisen ja haaveilun aihetta, kun hänen opettajansa heillä ollessaan joutui kihloihin. Oli se kummallista tuo kaikki ja hauskaa se oli. Miten ihmeellistä olikaan elämä, kunhan aika-ihmiseksi joutui. Mikä ihana onnen aika olikaan silloin odottamassa — —

Ruustinna alkoi tyttäressään huomata taipuvaisuutta haaveiluun ja eräänä iltana, kun hän tapasi hänet kuutamossa istumasta katse kyyneleistä kosteana, silloin hän vallan peljästyi. Mitä hulluutta se semmoinen oli! Hyvä, että Helsinkiin lähtö oli lähellä; uudet olot haihduttaisivat moiset hassutukset. Ja ell'eivät olot siinä onnistuisi, niin kyllä ruustinna itse ottaisi asiat ohjatakseen. Kyllä panisi hän kaiken kykynsä käytäntöön kasvattaakseen tyttärensä yhtä toimeliaaksi, järkeväksi ja mallikelpoiseksi kuin hän itse oli. Eihän haaveileminen ollut kerrassaan miksikään hyödyksi. Saa sitä aikanaan hyvän miehen haaveilemattakin, päätti ruustinna, saa ainakin minun tyttäreni. Kunhan tuo haaveilu vaan ensin loppuisi!

Toiselta kannalta katsoi rovasti asiaa. Hänkin oli huomannut Eevin taipumuksen, mutta vähääkään huolestumatta; asia oli hänestä siksi luonnollista. Kasvattajan vikaa ei hänessä muuten ollut ensinkään. Hän oli itse runollinen luonne ja rakasti suuresti kaunista kotiansa, sen koivikkoa, sen koskea ja kukkaistarhoja. Hiljaisena käyskennellesään täällä paikasta toiseen, miettien ja leikkiä laskien, haaveili hänkin tavallaan. Ihmekö siis, jos hänen tyttärensä, joka kaiken ikänsä oli kasvanut tässä lumoavan

kauniissa kodissa, nyt elämänsä aamuhetkinä unelmoi ja haaveili sen helmassa.

Helsingissä joutui Eevi uusiin oloihin, toveri-elämään, sen iloihin, sen huveihin ja sen ystävyysliittoihin. Aika kului kuin unelma.

Nyt oli talvi, ja Eevi oli lähdössä kotiin joululuvalle. Se oli viimeistä kertaa, kun hän koulutyttönä palaisi kotiin, sillä ensi keväänä olisi hän loppuun suorittanut kursinsa Helsingissä. Hän oli nyt vallan haltioissaan ajatellessaan läheistä kotiinlähtöä, ja hänen ilonsa oli sitä suurempi, kun hän sai hyvän ystävänsä, huone- ja luokkatoverinsa Elsan mukaansa.

Iltaa ennen lähtöä malttoi Eevi tuskin mennä maata, ja Elsaa, joka jo oli puolinukuksissa, kiusasi hän milloin hyväilyillä, milloin hassutuksilla saadakseen häntä kuuntelemaan millaista se oikein oli se kotiinmeno. Ensin ajaa jytyyttävät he junassa iltapuoleen asti, kunnes saapuvat pienelle asemalle, missä Oskar-renki odottaa, ja Teppo rupeaa hirnumaan, kohta kun Eevi junasta astuu. Sieltä sitten matkaa jatketaan läpi huurteisen metsän, missä kuu kumottaa ja taivaan tähdet tuikkivat, kunnes tullaan kotiin, jonka valot jo etäälle loistavat, ja jossa isä, äiti, Mustit, Maijat, kaikki ovat odottamassa.

Eevi olisi näitä kuvailujaan jatkanut, vaikka aamuun asti, mutta kun hän Elsan tasaisesta hengityksestä huomasi, että tämä kaikesta huolimatta oli uneen vaipunut, päätti Eevikin vähän nukkua. Ensin kuiskasi hän kuitenkin hyvää-yötä ystävälleen kuulle, kääntyi sitten seinään päin ja ummistti silmänsä.

Toteen kävivät kaikki Eevin unelmat. Kotiintulo oli kerrassaan hauskaa, ja sitä seurasi joulu monine ja arvokkaine lahjoinensa. Kun pyhäpäivät olivat päättyneet, alkoivat pitäjällä kestit. Hauskuutta ei niistä puuttunut mistään, mutta loistokohtana olivat kuitenkin kutsut pappilassa. Jo pari päivää edeltäkäsillä puuhattiin aamusta iltaan asti. Miinat ja Maijat eivät saaneet askeleitaan säästää, eikä ruustinnakaan nuhteitaan säästänyt. Mutta mitäpä niistä, kun kerran illallinen onnistui. Piirakat olivat oivallisia, paisti hyvää, ja hienon hienoa oli jälkiruoka.

Eevi ei ottanut osaa talouspuuhiin. Hän lepäili, nautti, seurusteli Elsan kanssa ja piti huolta puvustaan. Hän tahtoi tänä iltana esiintyä oikein sievänä, siksi saikin kuvastin kauan palvelusta tehdä. Kun hän vihdoin oli valmis, asettui hän vielä kerran työnsä tulosta tarkastamaan. Se oli tyydyttävä, ja mielihyvällä katseli hän kuvaansa. Uusi, sievä puku kävi hänelle hyvin, somana kiertyi pitsi kaulan ympärille, kasvot, joskin jokseenkin tavalliset, olivat nuorekkaat, hipiä hieno, tummanruskea tukka pehmeää, ja nuo suuret sinisilmät epäilemättä kauniit.

Elsa oli yks' kaks' saanut oman pukunsa kuntoon ja istui nyt Eevin huoneessa kyyristyneenä sohvannurkkaan ahmien „Kertomuksia Suomen kansan Historiasta“.

„Oh, sinua, miten viitsit!“ Eevi kääntyi Elsaan päin. „Ja vielä näin herttaisena ja runollisena huvitusten aikana!“

„Liekkö tuo peilaileminen sitten niin paljon runollisempaa?“ Elsa nosti hetkeksi katseensa kirjasta.

„Hyi sinua, miten aina osaat tehdä minulle kiusaa! Pitäähän minun pukeutua sieväksi, kun tulee vieraita“.

„Ja vielä semmoisia vieraita!“ hännäili Elsa.

„Niin juuri, ajattele, Erkki tulee, tuo kaunis, kaunis kasvinkumppalini.“

„Mutta Eevi, kuules, oikein vakavasti puhuen, saisit sinä jättää nuo tuommoiset rakkaustuumat tuonnemmaksi.“

„Oh, älä sano, etkö sinä tiedä, että „nuorena on vitsa väännettävä.“

„Kyllä se sinun sydämesi vielä rakkauteen „vääntyy“ opettelemattakin.“

„Voi sinua!“ Eevi nauroi. „Sinua se ainakin on „vääntänyt“ rakastamaan ihan hirmuisesti, sinä hyvä, herttainen, kulta ystävä!“ Hän kavahti Elsan kaulaan ja puristi aivan tukehduttavasti.

„No, no, älähän nyt! Sinä rakastat niin tulisesti, että minä pian henkeni heitän!“

He nauroivat kumpikin niinkuin iloiset, vallattomat koulutytöt voivat nauraa, ja Eevi pyöräytti vielä Elsan tämän harmiksi sohvannurkasta suoraan peilin eteen. „Katso, tuossa on kultani kuva, katso! — Mutta kukka rintaan vielä!“ Hän otti lasista kaksi kaunista kameelian nuppua ja kiinnitti toisen Elsan rintaan, toisen omaansa.

Nyt alkoi vieraita tulla toinen toisensa jälkeen. Eevi talon tyttärenä kiiruhti etehiseen heitä vastaanottamaan. Ensin tuli tilanomistaja Holm rouvansa kanssa, jonka suuret, kultaiset korvarenkaat heilahtelivat joka kerran hänen suoriessa ryppyjä puvustansa. Sitten tuli pieni, pyöreä rouva, ystävällinen, hieman mairitteleva hymy huulillaan. Tuskin oli hän etehiseen ehtinyt, kun jo alkoi ihmetellä, miten suureksi ja kauniiksi Eevi oli kasvanut ja muiden huomaamatta kiiruhti hän hänelle kuiskaamaan, että „nyt

saavat pojat sydäntään varoa“. — Tuli sitten vieraita yhä enemmän: laihtunut opettajatar silmälasit nenällä, nuori muodinmukainen postineiti, varakkaita ja juhlallisia talollisia, leikkisä nimismies rouvineen ja lopuksi pitäjän tuomari perheensä kanssa, rouva sähisevässä silkissä ja neitokset kaikkia muita hyvän verran hienompina. Erkkikin vanhempineen oli jo saapunut. Vieraat hajaantuivat huoneisiin, herrat rovestin puolelle, rouvat saliin ja nuoret kaikki läheiseen vierashuoneeseen, jossa leikki pian alkoi. Herrain huoneesta kuului totilasien kilinä, ja tupakansavusiellä paksuina pilvinä leijaili kattoa kohden. Silloin tällöin pyörähti joku herroista saliin rouvia tervehtimään, mutta kauvan ne eivät siellä viihtyneet.

„Rouvain suut ne soittaa, paras pysyä loitommalla“, huomautti nimismies salista palatessaan, ja nauraen yhtyivät muut hänen mielipiteeseensä. Vanhempien puhetta ja nuorten leikkiä keskeytti ainoastaan monien joulukerkkujen maisteleminen, kun palvelijat niitä tuon tuostakin sisälle kantoivat suurilla, valkeilla liinoilla peitetyillä tarjottimilla, jotka notkahtelivat runsaan kuormansa painosta ja panivat tarjoilijain kädet tutisemaan.

Eevi talon tyttärenä oli ylinnä nuorten piirissä. Hän tunsu tämän, ja se pani hänen koettamaan parastansa. Hänen silmänsä loistivat, ja puna oli poskille noussut. Iloisena ja herttaisena liikkui hän vieraiden keskuudessa. Pieni pilvi hänen onnensa taivaalla oli kuitenkin se, että Erkki oli niin kovin harvapuheinen ja aina vaan pysytteli yksinänsä. Semmoinen oli hän Eevin ihmeeksi ja harmiksi ollut viime kesänäkin heti ylioppilaaksi tultuansa. Silloinhan jos koskaan pitäisi olla iloinen ja kohtelias. Eeviä oikein kiusasi tuommoinen. Mutta myöhemmin sai hän

hiukan hyvitystä, kun rekiretkä puuhattaessa Erkki häntä lähenei ystävällisesti kysyen: „No Eevi, ajammeko me yhdessä nyt, niinkuin ennen aina mäkeä laskimme?“ Eevi kiitti tyytyväisenä, ja kun hetkisen kuluttua tuomarin poika pyysi häntä toverikseen, tunsu hän arvonsa suureksi kohteliaasti sanoessaan: „Kiitoksia, mutta minua on jo pyydetty“.

Ja kauniina väikkyi silloin hänen mielessään kuva tähtikirkkaasta illasta reessä Erkin rinnalla.

III.

Eevi oli heittänyt viime hyvästit Helsingille ja tovereille siellä. Hän oli palannut Soinamoon ja kävi nyt rippikoulua. Isä itse häntä opetti. Hänen mielensä oli niin kumman levoton ja kaipaava. Hän tiesi nyt olevansa täysi-ikäinen. Lapsuudenaika oli ohi, ja elämä oli edessä. Hän tunsu itsensä niin köyhäksi todellisuudessa, vaikka joskus unelmoi olevansa rikas. Miksi ei hän iloinnut nyt, kuten ennen kumppanien seurassa? Miksi oli luonto ja hänen oma sydämensä niin kaihoa täynnä? Kaihoten huminoivat koivut Soinamon suuressa puistossa. Kaihoa kohisivat koskessa valkeat vaahdot. Ja kaihon kyynel päilyi kukkien kuvussa. Mitä kaikki kaipaili, mitä hänen oma sydämensä? — —

Isä puhui rippikoulussa Jumalan rakkaudesta. Hän loi ihanteellisen kuvan elämästä, kuvan, jossa kaikki oli hyvää, kaunista ja rakastettavaa, ja ihmiset iloitsivat kuin kesäperhoset auringon lämpimässä valossa. Kaikki tämä oli Jumalan tekoa ja kaikki oli hyvää ja puhdasta. — Tämä kävi hyvin yhteen kaiken sen kanssa, jota Eevi mielessään kuvaili, mutta joskus hiipi häneen kuitenkin epäily, että olikohan tämä ihanteellinen kuva tosi, ja oliko

todella elämä pelkkää onnen-unelmaa vain. Hän oli Helsingissä vastaanottanut vaikutuksia, jotka saattoivat hänet tätä epäilemään ja häiritsevästi vaikuttivat siihen onnen nautintoon, jolle hän muuten kokonaan olisi saanut antautua. Eevi oli koulu-aikoinaan asunut Helsingissä ystävällisen, vanhan tädin luona, ja tämä täti se oli, joka oli aihetta antanut Eevin monenmoisille ajatuksille. Täti Hanna omisti ihmeellisen voiman vaikuttaa nuoriin. Hän otti osaa heidän rientoihinsa, heidän huveihinsa ja töihinsä, mutta samalla hän aina sekä sanoin että toin todisti siitä vakaumuksesta, joka kokonaan oli läpitukenut hänet: että elämänyhteys Jumalan kanssa oli ainoa todellinen onni. — Eeville oli tämä aluksi jotain kovin outoa. Hän oli tosin kodissaan tottunut siihen, että Jumalasta puhuttiin, mutta ainoastaan elämän juhlallisina hetkinä, ja jos oli niitä, jotka sitä muulloinkin tekivät, oli hän oppinut pitämään heitä joko ulkokullattuina tai niin kylmän juhlallisina, niin synkkinä ja jäykkinä, että häntä aivan peloitti. Mutta Hanna-täti oli toisenlainen, ja samoin ne muutamat hänen ystävänsä, sekä vanhemmat että nuoremmat, jotka silloin tällöin kävivät häntä tervehtimässä. He tuntuivat Eevistä aivan kadehdittavilta nuo kaikki. Ei tarvinnut heidän kuolemaakaan peljätä, ja se oli kuitenkin paras kaikesta, sillä kauhea oli tuo ajatus, että kuolema milloin tahansa aivan yht'äkkiä ja odottamatta saattoi kohdata. Ja mikä sitten seuraisi?

Eevi ajatteli näitä asioita paljon, tuumaili ja mietti ja tuli siihen päätökseen, että kyllä hänkin tahtoisi olla noin onnellinen, noin vakaa ja levollinen tulipa elämä tai kuolema. Mutta tie tuohon onnelaan, se oli itsensäkieltämyksen ja uhrautumisen tie, ja liian kolkkoa olisi sille

astua nyt, juuri kun elämä vast'ikään oli eteen auennut, kun oli paras nuoruuden aika käsissä.

Mitä Eevi näin itsekseen ajatteli, sitä ei hän uskonut kenellekään muulle, kirjoitti vaan pitkiä kirjeitä Hannatädille ja sai pitkiä, sydämmellisiä vastauksia. Täti kehoitti puhumaan suoraan vanhemmille ja odottamaan, ell'ei Eevi vielä tahtoisi tehdä rippikoululupaustansa. Ehken olisi se ollutkin parasta, mutta Eeviltä puuttui siihen rohkeutta, osaksi haluakin. Puhuako vanhemmille ajatuksiansa, herättää isän hämmästyystä ja äidin mielipahaa? Ei, ei, sitä ei hän voinut. Mitä vanhemmat sanoisivat ja mitä muut ihmiset? Entä tuo viimeinen ratkaiseva askel pois lapsuudesta täysi-ikäisten joukkoon, sekin jäisi siten ottamatta. Ei, hän ei voinut sitä tehdä. Olot häntä suorastaan pakoittamalla pakoittivat. Kyllähän rakkaudesta rikas Jumala antaisi hänelle anteeksi, mitä hän rikkoi. Jos se rikos olikaan, ett'ei hän vielä voinut heittää kaikkia kauniita unelmiansa eikä kuitenkaan lupauksen teosta kokonaan peräytyä.

Eevi oli nyt lopettanut rippikoulunsa. Isä oli hänet vannottanut kotona omassa huoneessansa. Rakkaus tyttäreen oli voimaa ja sydämmellisyyttä sanoille antanut. Rovasti oli puhunut lämpimästi elämän kevätajasta, sen iloista ja toiveista, hän oli puhunut keskikesän työpäivästä ja syksystä, joka kerran saapuu. Sitten kuvasi hän Jumalan rakkautta, sitä rakkautta, joka kautta elämän on valkeutena kaikilla meidän teillämme. Keväisenä sateena virtasivat silloin Eevin kyyneleet. Hän itki Jumalan suurta rakkautta ja omaa kehnouttansa, elämän vakavuutta ja sen ihmeellistä suloa. Niin hän kirkossakin itki seuraavana päivänä, kun hän vanhempiensa rinnalla astui ehtoollis-

pöytään. Urut sillon kaikuivat niin kumman valtavasti, ja seurakunta veisasi: „Oi Jumalan karitsa, joka poisotat maailman synnit“.

Eevi oli ääneti koko ajan kotimatalla. Tyytyväisenä, mutta melkein arastellen katseli hän kotona saamiensa kauniita lahjoja. Kaunis oli äidin antama sormus hänen sormessaan, mutta kauan ei hän sitäkään uskaltanut katsoa, alkaisi vielä itseään ihailla ja sitä hän ei tahtonut. Hän tahtoi olla harras ainakin nyt tänä suurena juhlapäivänänsä.

Pöydällä Eevin huoneessa toisten lahjojen joukossa oli „Ljungblommor“. Sen hän avasi ja luki siitä hyvin tunnetun „Nattvardsbarnen.“ Sitten heittäytyi hän nyyhkien sohvalle, kätki kasvot käsiinsä ja toisti hiljaa:

„O Herre vi äro de svigtande rön,
Dem villorna jaga och böja,
Vi äro de gungande vågor i sjön,
Dem vindarna sänka och höja,
De fladdrande fläktar af tro och af bön,
Lätt rörde, men tröge att dröja“.

Illalla ei tullutkaan unta Eevin silmiin. Ajatuksia oli mielessä niin monen monta. Nyt ei kukaan häntä enää lapseksi sanoisi; tuo tieto tuntui niin juhllalliselta, melkein peloittavalta. „Jumalan johdolla alota maailmamatkasi“, niin oli Hanna-täti kirjoittanut; mutta taisiko hän toivoa Jumalan ohjausta elämässä, kun hän heikosti kuroitti toisen kätensä Jumalalle, toisen kiihkeästi ojensi maallista onnea tavoitellen. „Joka minun perässäni tahtoo tulla, hän ottakoon ristinsä, kieltäköön itsensä ja seuratkoon minua“. — Nuo sanat tulivat Eevin mieleen, ja

uudelleen alkoivat hänen kyynelensä vuotaa. Hän itki hetken hillitsemättömästi, mutta kun silmiä alkoi kirveltää, muisti hän miten paljon hän sinä päivänä oli itkenyt. Paksut ja punaiset olivat nyt hänen silmäluomensa, ja niistä johtui mieleen, että miltähän hän oli näyttänyt kirkossa. Erkki vanhempineen ja melkein kaikki pappilan seurapiiriin kuuluvat olivat olleet siellä. Varmaan olivat he häntä tarkastaneet. Uusi, musta puku oli sievä, mutta entä hänen kyyneliset kasvonsa ja nuo punaiset silmät? Kesken näitä ajatuksiansa Eevi säpsähti. Kuinka taisi hän semmoista ajatella, kuinka olla niin turhamainen tänä tärkeänä päivänä?

Taas tuli itku, ja siihen itkuunsa hän nukkui.

Jonkun aikaa näitten tapausten jälkeen oli Eevin mieli vielä levoton ja kaipaava. Hän kirjoitti ahkeraan Hanna-tädille ja luki usein Raamattuansa, mutta vähitellen alkoivat kuitenkin nämä ajatukset haihtua hänen mielestensä. Soinamossa kävi kesänaikana paljon vieraita, ja Eevi talon tyttärenä piti heille tavallisesti seuraa. Hän tekikin tehtävänsä ilolla ja oli huvitettu kaikista niistä „hienoista“ ja „hauskoista“ vieraista, jotka kävivät pappilata ihailmassa, mutta ulkonaisten vaikutusten moninaisuus teki sen, ett'ei häneen mikään päässyt syventymään. Hänen sielunelämänsä oli jäänyt kuin perustusta vaille ja se mureni nyt hetken haihtuviin tunnelmiin ja haaveiluihin. Yksin ollessaan oli hänen paras huvinsa harhailla kotimetsät ristiin rastiin. Unohtaen ajan jäi hän silloin usein kotikosken rannoille unelmoimaan. Hän katseli vir-

ran välkkyvää vettä ja sen kauniita kalliorantoja. Tuuli huminoidi hänelle, ja koski kuohui. Luonto sulavin sävelin säesti hänen haaveilujansa. Tämän rakkaan kodin helmassa, tässä kosken partaalla koivun alla hän istuisi, ja tuossa, tuota kapeaa metsäpolkua tulisi *hän*, tuo valkolakkinen, kookas nuorukainen. Hän lähenisi, ottaisi Eeviä kädestä ja sitten, sitten — — — — Täällä kulkisivat he kahden kuiskailien onnestansa, ja se olisi suuri, sanomaton, kaikkia ääriä vailla — —

Talvi kun tuli, loppuivat Eevin kävelyt koskenrannalle, ja hän sai tottua maalaiselämän hiljaisuuteen. Vieraita kävi nyt harvoin, eikä Eevillä mitään erityistä työtäkään ollut. Pitkät illat istui hän äitinsä seurassa, tahi yksin omassa huoneessaan romaanin ääressä. Isää hän hyväili ja laski leikkiä hänen kanssaan. Äidin kanssa puheli hän jos jostakin, omasta itsestään ei vaan mitään. Eihän äiti, tuo järkevä, kylmä äiti, voinut häntä käsittää. Hän vaan huolestui tyttärensä tunteellisuudesta eikä sille muuta neuvoa tiennyt kuin valituksia ja nuhteita. Siten Eevi yhä enemmän vieraantui äidistänsä.

Mutta vuosi vierähti pian umpeen, ja suuria muutoksia tapahtui sen ajalla Soinamon pappilassa. Rovasti Björk oli hakenut ja saanut paikan kaukana entisestä kodistansa. Itse muutti hän sinne jo toukokuussa, ruusutinna ja Eevi tulivat vasta kesäkuun keskipaikkeilla.

Eeville oli poismuutto kauniista Karjalasta mitä haitkein huoli, ja hän oli viime aikoina Soinamossa surusta aivan kuin sairas. Kuinka voisi hän erota tästä rakkaasta kodistansa? Joka kivi, joka kanto, joka puu ja pensas täällä oli hänen ystävänsä. Soinamon joka sopukkaan liittyivät hänelle pyhät lapsuudenmuistot, vieläpä nuoruuden-

kin ensi unelmat. Kodilta ei voisi mikään muu paikka maan päällä tuntua. Luopua Soinamosta oli yhtä kuin riistää sydän omasta rinnastansa.

Kun vanhemmat näkivät, miten kiihkeästi Eevi suri, päättivät he kutsua Elsan hänelle seuraksi; mutta surunsekaista oli yhdessäolon ilokin. Kesken innokkainta keskustelua saattoi Eevi nyyhkien heittäytyä ystävänsä kaulaan, eikä häntä mikään silloin tyynnyttänyt. Ei hän selityksiä tahtonut kuunnellakaan. „Tottua“, „unohtaa“, mitä se merkitsi? Ihmiset, jotka niin puhuivat, eivät ymmärtäneet, mitä *hän* tunsu. Oli loukkaus hänelle semmoista puhua.

„Kuss' aallot Laatokan vuoriin lyö, Kuss' Imatran innot raukes“ — Elsa luki ääneen Eeville kosken partaalla. „Kuss' uurtaa vaaroja —“.

„Elsa, sinä et saa, minä en jaksa enää!“ Eevi kätki kasvonsa Elsan syliin ja nyyhkytti.

„Älä nyt, Eevi rakas, tyynny vähän — —“.

„Tyynny, tyynny!“ „Minä en jaksa tuota kuulla! Minä en *voi!*“ Eevi polkasi kiihkeästi jalallaan hiekkaa.

„Mutta Eevi, jos oikein lujasti *tahtoo*, luulen kyllä, että voi opp —“

Mutta silloin menetti Eevi malttinsa. Oppia, oppia tyyneksi! Semmoisesta ei ollut hänelle puhumista. Elsa saattoi niin sanoa, hänellä kun aina oli lukunsa ja monenmoiset harrastuksensa mieltä viihdyttämässä. Mutta toisin oli Eevin laita. Miksi juosta äidin tiellä taloustoimissa aikaansaattamaan tyhmyyksiä tai miksi lukuja jatkaa, kun ei hänellä niihin ollut taipumusta eikä haluakaan. Työtön ja yksin oli hän ollut jo täällä Soinamossakin, mutta täällä oli kuitenkin koko ympäröivä luonto hänen

ystävänsä. Ei hän Soinamossa voinut onneton olla, mutta mitä tekisi hän, ja miten kävisi hänen tuolla vieraalla paikalla? Hän suruunsa aivan nääntyisi, sehän selvä. Olihan ero Soinamosta sitäpaitsi ero Erkinkin läheisyydestä.

„Mutta luuletko“, kysyi Elsa, „että todella häntä rakastat? Hän on kaunis ja hyvä lapsuuden ystäväsi, lie neeköhän sinulle muuta?“

„Se ainakin on varma“, vastasi Eevi hiljaa melkein kuiskaten, „että tulevaisuusunelmiini aina liittyy tuo sama rakas kuva. Hän ja Soinamo, ne ovat minulle rakkainta maan päällä, ja molemmista täytyy minun nyt luopua.“

„Älä itke, Eevi rakas!“ Elsa siveli hiljaa ystävänsä päätä, „luulen varmaan, että vielä saat onnea osaksesi. Jos sinä kerran opit oikein todella rakastamaan, silloin varmaan käyt työhön ja toimintaan, ja silloin surusikin haihtuvat.“

Mutta Eevi ei häntä kuunnellut. Hän yhä vaan itki, itki kauan ja katkerasti.

IV.

Kesä oli keskipaikoillaan ja heinänteko alkamassa. Oli rippipyhä, ja väkeä vilisi kirkolla tiet aivan mustana. Ennenkun alkaisi kiireellinen heinäntekoaika, halusi kukin pitäjänkulkunniltakin kirkolla käydä, ja rippipyhäksi silloin matka määrättiin. Toisia kutsui harras halu Herran pöytään, toiset tiesivät kaupan silloin paremmin käyvän ja enemmän tuttavia tapaavansa. Niin olivat he tulleet, mikä jalkasin peninkulmien päästä, mikä suurissa monisoutuisissa kirkkoveineissä. Jo matkalla yhtyivät useat toisiinsa, mutta perillä siellä vasta kansaa koolla oli! Munia, kaloja ja marjoja kaupattiin ja kauppojen ohessa tehtiin tuttavuuksia. Väkeä keräytyi yhä enemmän. Järveltäpäin näkyi lähenevän vielä useampia suuria kirkkoveineitä, joista karttuisi melkoinen lisä jo ennestään sankalle ihmisparvelle. Mutta ensin oli rannassa pukeuduttava. Piti hän kengät pistää jalkaan, ennenkun kirkkoon mentiin, ja saada vakasta parhaat pyhäliinat päähän.

Sill'aikaa, kun vastatulleet täten valmistautuivat kirkko-reilaan, pitivät toiset hauskaa odotellessaan jumalanpalveluksen alkamista. Pitäjäntuvan edustalla kuljeksivat miehet pienissä parvissa tupakoiden, keskustellen ja leikkiä

laskien. Vaimoväki keräytyi tiheämpiin ryhmiin, joissa kävi aika säplätys, sillä uutisia oli siellä paljon ja tärkeitä. Puhelusta pian selveni, että oli vielä erityinen syy entisten lisäksi, joka tänään oli kirkolle väkeä koonnut. Nyt saarnaisi ensi kertaa pitäjän oma kasvatti, pastori Heikki Salo. Hän oli vanhan suntion poika, kirkon juurella syntynyt ja kasvanut, tuttu kaikille pitäjäläisille. Vaimoväki valmistihe saarnaan hartaasti läpikäyden kaikki hänen elämänsä vaiheet. Eräs eukoista tiesi hyvin hänen syntymänsä ynnä siihen kuuluvat seikat, toinen kuvasi tarkkaan ristiäiset. Sitten seurasivat Heikin lapsuuden leikit, hänen ensi askeleensa opin tiellä kansakoulussa, lähtö läheisimpään lyseoon ja lopuksi rippikoulu. Kyllä muistivat muijat mainita, oliko heidän poikansa pastorin kanssa saman vuoden rippilapsia.

Nyt helähtivät kirkon kellot soimaan. Värähtäen kaikui ääni kautta seudun, yli välkkyvien vesien aina toiselle rannalle, josta hiljainen kaiku sen takaisin kantoi. Väki vetäytyi hautausmaalle, missä papit ruumiita siunasivat.

Hautaus oli päättynyt, samoin rippisaarna ja alttari-palvelus. Seurakunta veisasi nyt saarnavirttä, veisasi voimakkaasti nuorelle ensikertalaiselle. Tuon tuostakin kääntyi kaikkien katse uteliaana sakariston ovelle. Eiköpä häntä jo näkyisi? Liikutuksesta vapisevin käsin aukaisi vanha suntio oven pojallensa. Hän astui saarnastuoliin, katsoi suoraan, vakava, melkein ankara ilme kasvoillaan seurakuntaan ja polvistui. Rukouksen jälkeen alkoi saarna. Se oli toista maata, kuin vanhan rovestin ja sävyisän kap-palaisen puheet. Mutta eivätpä pitäjäläiset kuitenkaan aivan semmoista olleet odottaneet nuorelta ensikertalaiselta. Pettyvänsä tunsu moni joukossa. Ei sanaakaan mainin-

nut puhuja omista tunteistaan, ei syntymäseudustansa eikä päivän merkityksestä. Hänen puheestaan puuttui kokonaan runollisia kaunistuksia, mutta siinä oli voimaa ja pontevuutta. „Ellei teidän vanhurskautenne ole paljoa enempi kuin kirjanoppineiden ja fariseusten, ette ikinä taida taivaan valtakuntaan sisälle tulla“, oli hänellä tekstinä. Siinä sai kukin oman osansa. Rikkaat kuulivat ylpeydestään ja ahneudestaan, köyhät tyytymättömyydestään, nuoret turhamaisuudestaan. Vaimoväki sai kuulla juoruistaan, miehet kiroilemisesta ja juoppoudesta. Pelokkaana odotti kukin kirkonpenkissä omaa vuoroansa. Pastori puhui kuin jok'ainoalle erikseen.

Saarna läheni jo loppuansa. Silloin vaikenä puhuja hetkeksi. Hetken värähteli hellänä hänen äänensä, kun hän jatkoi: „Rakkaat sanankuulijat, te kotipitäjäni asukkaat! Olen teille tänään nuorille ja vanhoille, köyhille ja rikkaille Jumalan totuutta julistanut. Te olette kaikki minulle tutut ja rakkaat, ja juuri siksi julistan minä teille totuuden peittelemättä. Ei ole olemassa kuin kaksi tietä: toinen elämän, toinen kuoleman. Kaita on elämän tie. Ihmiset kyllä usein sitä tahtovat leventää, he tahtovat ottaa Jumalan tahdon ja oman tahdon oppaaksensa, mutta siten eivät he ikinä elämään saavu. Ei ole sillä hyvä, että sunnuntaisin kirkossa käymme ja olemme hartaita. Meidän täytyy jokapäiväisessä elämässämme Kristuksen askeleita seurata. Te kuulitte: „Ellei teidän vanhurskautenne ole paljoa enempi kuin kirjanoppineiden ja fariseusten, ette ikinä taida elämään sisälle tulla.“ Sentähden „tänään, kun te kuulette Herran äänen, älkää paaduttako sydämiänne. Pahantekijä hyljätköön tiensä ja syntinen ajatuksensa ja kääntyköön Herran tykö, sillä hänellä on

paljon anteeksiantamusta.“ — Yhtykäämme rukoilemaan, että jok'ainoa meistä hyljäisi kadotuksen tien ja kääntyisi Herraa palvelemaan hengessä ja totuudessa.“ — —

Viime sanoja lausuaan oli puhujan silmä sattunut kumaraan olentoon saarnastuolin juurella, ja hänen katseensa oli kohdannut kaksi rakkautta säteilevää silmää. Äiti siellä istui kädet ristissä, kasvoillaan autuas ilon-ilme. Ankaruus katosi puhujan äänestä, eikä laki vaatimuksineen enää hänelle sanottavaa sepittänyt. Kirkossa vallitsi haudan hiljaisuus, ja hän rukoili palavasti ja voimakkaasti, rukoili, että Jumalan valtakunta lähestyisi ja hänen tahtonsa tapahtuisi ihmisten keskuudessa.

Kirkon lähellä, aivan valtamaantien varrella seisoipuitten suojassa pieni talo. Vuosikymmeniä sitten oli se rakennettu seurakunnan suntiolle, ja sama perhe oli siitä saakka siinä asunut.

Tänään oli talossa juhlapäivä. Valkea permanto kattajien peitossa, kirkkaat kattilat ja vastapestyt ikkunaverhot, kaikki sitä todisti. Molemmin puolin portaita seisoikaksi vast'ikään metsästä tuotua nuorta koivua. Oli aivan kuin Juhannusta vietettäessä. Milloin olisikaan syytä juhliä, ell'ei nyt, kun vanhusten hartain toivo oli täyttynyt, kun heidän ainoa lapsensa oli pappina ja oli tänäpäivänä kotikirkossa ensi kerran saarnannut. Nyt tuntuivat moninkerroin palkituilta kaikki kieltämykset pojan opintojen aikana, tuntuivat vähäisiltä vuosikausien vaivat. Eikä tuo suuri oppi kuitenkaan poikaa vanhemmista vieroittanut; muuttumattoman hellänä säilyi yhä heidän suhteensa. Oli-

han se käsittämätöntä onnea. Todellisuus oli vanhuksista kuin ihanin unelma.

Heikki Salo oli köyhässä kodissaan saanut hyvän kasvatuksen. Hän oli tottunut työhön ja yksinkertaisuuteen, oli oppinut vaatimaan paljon itseltään ja omin neuvoin toimeen tulemaan. Kun hän mieheksi tultuaan oli tutustunut elämään yhä laajemmissa piireissä, alkoi hän sen eri ilmiöitä arvostella niiden periaatteiden mukaan, joita hän vähitellen oli itselleen muodostanut, ja tarmolla päätti hän silloin, maksoi mitä maksoi, toteuttaa minkä oikeaksi käsitti. Siksi hän nyt papiksi valmistuneena pani elämänsä päämääräksi järkähtämättömästi julistaa totuutta, semmoisena kuin hän sen Jumalan sanasta käsitti. Ei hän tinkisi totuuden suhteen, ei hän nuhdesanoja säästäisi. Maailma oli pahuutta täynnä, vaikka Kristuksen seuraamista oli saarnattu kohta kaksi tuhatta vuotta. Muutos oli aikaansaattava, ja hän ainakin tahtoi sekä elämänsä että oman onnensa tälle työlle uhrata. —

Heikki vanhempineen oli nyt päättänyt päivällisateriansa tuvassa. Riisiryynipuuro oli syöty, ja isä-ukko työnsi tyhjennetyin lautasen luotaan laskien tinalusikan pöydälle. „Jumalan olkoon kiitos ruoasta ja juomasta!“ Hän pani kätensä ristiin ja huokasi. Hetkisen vaitioltuaan hän jatkoi: „Niin sitä nyt on nähnyt senkin päivän, että on oman poikansa kaulaan saanut papin kauhtanan sitoa ja hänelle oven saarnastuoliin avata.“

Seurasi taas syvä äänettömyys.

„Teidän rakkautenne se on minut näin pitkälle auttanut.“ Oli kuin sumua Heikin silmissä. „Nyt“, jatkoi hän, „toivon velvollisuuksien ja huolten taakan teidän har-

tioiltanne siirtyvän omilleni. Nyt on aika minun tehdä työtä ja auttaa.“

„No, no, poikaseni, mitäpä me vanhat ihmiset tarvitsemme. Omahan meillä on mökki, eikä menot suuret ole. Toisin on sinun. Tulet elämään herrasihmisten joukossa, vieläpä pappina. Semmoiseen enemmän varoja tarvitaan, eikä taida apulaisen palkka suuri olla.“

„Ei ole, vaan ei menonikaan. Luuletko sinä isä, että sunnuntaisin aijon saarnata Kristuksen seuraamisesta ja viikolla elää ylellisyydessä? Niin, Jumala paratkoon, kyllä tehdään. Mutta minä aijon semmoisesta olla erillani. Taivaan tie on kaita kaikille. Ei ole ihmisillä lupaa sitä leventää.“

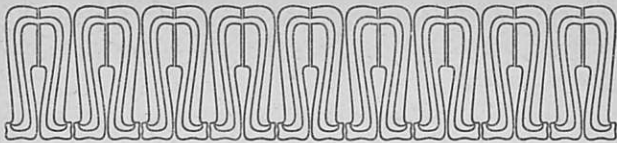
„Mutta Heikki“, vastusti isä, „sinä tulet vieraitten ihmisten koteihin, tulet olemaan kaikenmoisissa hienoissa seuroissa, vaatii se semmoinen elämä enemmän varoja kuin olosi täällä kotona.“

„Ehkenpä kyllä, vaan sen sanon, että olkoon seurani kuinka hienoa tahansa, aijon elää ja saarnata niinkuin Jumalan sana vaatii. Hienoa kuuluu olevan se rovasti Björk'inkin perhe, jonne apulaiseksi joudun. Taitavat olla samoja, joiden luona olin juoksupoikana muutaman viikon, silloin kun kävin Karjalassa tätini luona. Mutta minä en aijo kumarrella en kultaa enkä korkeutta. En aijo minä lähimmäisteni heikkouksia hemmoitella.“

„Ei“, sanoi siihen äiti, „ei muuten, kuin jos rakkaus sitä vaatii.“

„Niin rakkaus — sitä kyllä tarvitaan, mutta tuntemme saattavat meitä pian veltostuttaa. Tahdon täytyy hallita.“

„Ja Jumalan hengen hallita tahtoa“, lisäsi äiti hiljaa.

V.

Ruustinna Björk viihtyi kuin kala vedessä päästyään vilkasliikkeiseen pappilaan länsi-Suomen rannikolla. Ensi aikoina muuton jälkeen oli hän menossa aamusta iltaan asti. Palvelijoita piti opastaa, huoneita järjestää, puutarha panna kuntoon. Ja kaikki oli tehtävä tavalla, joka pitäjäläisiä hämmästyttäisi ja heille osottaisi uuden ruustinnan tava-tonta työkykyä ja kelpoisuutta.

Kun koti-askareista vähän selvittiin, silloin alkoivat kyläilyt, ja niitä seurasi vierastentulva, joka ei ottanut lop-puakseen koko kesänä, sillä kaikki kiiruhtivat vastaamaan uuden rovastinsa vierailuja. Nöyränä ja kuuliaisena nou-datti rovasti itse vaimonsa määräyksiä mieltien mielessään mitä miettikään näistä muuttuneista olosuhteista. Mutta Eevi ei isänsä tavoin hiljaisena mukautunut oloihin. Hän ikävöi Soinamoaa yöt päivät ja tälle ikävälle antautui hän hillitsemättömästi. Kotitoimiin ei hänestä ollut apua min-käänmoista ja vieraittenkin suhteen oli hän välinpitämätön, sillä hän ei seurapiiristä löytänyt semmoisia, jotka olisi-vat häntä huvittaneet. Ruustinna oli onneton, suri ja nuhteli, nuhteli ja suri, eikä tiennyt kumpiko oli suurempi,

suru vai suuttumus. „Anna hänen olla“, pyyteli rovasti, „hän on lapsi vielä. Kyllä ymmärrystä karttuu, kun karttuu vuosia.“

„Taitaa se jäädä tulematta, kun ei sitä jo kuulu. Mistä lie saanutkaan semmoisen luonnon. Toisenmoinen minä olin.“

Rovasti huokasi eikä virkkanut mitään, mutta kyynel kieri hänelle silmään. Hän muisti virran välkettä ja kosken lumivalkeita vaahtoja tuolla entisessä, kauniissa kodissa Karjalassa, hän kuuli lintujen aamulaulua ja näki Soinamon korkeat koivut, kuinka ne kullankarvaisina kimaltelivat nousevan auringon valossa. —

Hän ymmärsi tyttärtään niin hyvin.

Mutta sillävälän istui Eevi yksin puutarhassa. Hän oli tapansa mukaan tänne paennut saadakseen täällä ikävänsä rauhassa itkeä ja sitä olikin hän tehnyt koko sydämmestänsä, kunnes viimein äkkiä itkunsa keskeytti ja jäi kuuntelemaan. Ääniä kuului aivan läheisyydestä.

„Katso, tuossa nyt istuu se meidän rovastin tytär! Ainoa kuuluu olevan.“

„Vai ainoa! Mutta kaunispa on kuin herranenkeli, ja semmoiset sillä on silmätkin!“

Vaimot, jotka olivat pysähtyneet puutarhan aitaukselle, jatkoivat matkaansa. Mutta Eevi oli kuin unesta herännyt. „Kaunis kuin herranenkeli — — ja semmoiset silmätkin.“ Olivatko ne todella niin kauniit? Niinhän ihmiset ennenkin olivat sanoneet, mutta nyt ne olivat niin itkeytyneet, ja se aina rumensi. Eevi pyyhki silmiään. Noin! Olivatkohan ne nyt vähän paremman näköiset? Vielä tuntuivat ne niin paksuilta ja kankeilta. Mutta miksi itkiskään hän ne punaisiksi ja rumiksi? Mitähän, jos hän

kirkkaina loisi ne kaikkiin, jotta ne kertoisivat mikä lämmän sydän hänen povessaan sykki, miten täynnä tunteita ja toiveita hänen mielensä oli? Silloin voisi hän saavuttaa ystävyyttä ja rakkautta ja sitä hän niin kiihkeästi kaipasi. Mutta mitä siitä kaikesta sittenkään, nyt kun hän oli kaukana Soinamosta, kaukana ystävistä, tovereista, ja — ja — Erkistä. Taas tuli itku. — — Kyllähän niitä täälläkin päin saattoi löytyä niitä, jotka häntä käsittäisivät,“ mutta uudet ystävät eivät olleet vanhojen veroisia, ja Eevi ei voinut unhoittaa, ei —.

Mutta kun silmiä vähitellen rupesi kirvelemään, täytyi vihdoinkin lakata itkemästä. Oli se sittenkin hauskaa, että nuo silmät olivat niin kauniit! Jos ei nyt muuta iloa ollutkaan, taisi kuitenkin vähän miellyttää.

Jo samana iltana laski Eevi vähän leikkiä isänsä kanssa ja kun kuuli, että isän huoneessa oli vieraita, meni hän sisälle teetä tarjoamaan, uusi, sievä esiliina edessään. Huomispäivänä tosin ikävä ja itkut uudistuivat, mutta nuo hänen itserakkauttaan hivelevät sanat olivat kuitenkin osaksi ainakin palauttaneet hänet nykyisyyteen ja sen oloihin.

Loppukesällä saapui pastori Salo rovastilaan ja tulolleen herätti hän suurta uteliaisuutta sekä pappilassa että pitäjällä. Hän oli omituinen mies, tuo uusi apulainen. Hän herätti tavallaan hyvin vähän huomiota ja kuitenkin niin paljon. Hän oli kasvultaan keskikokoinen, hoikka ja vähän kumaraselkäinen. Hänen kasvonsa olivat kapeat ja teräväpiirteiset, silmät surumieliset, ja suun ympärillä oli kärsivä ilme. Kun hän istui ajatuksiinsa vaipuneena näytti hän surumieliseltä ja sairaloiselta, ja jos hän ovissa tai huoneissa kulki toisten ohi, väistyi hän arkana syrjään näyttäen siltä kuin olisi hän tahtonut kutistua kokoon

aivan olemattomaksi, jott'ei suinkaan joutuisi kenenkään tielle. Jos joku vieras häntä puhutteli, vastasi hän hiljaa, melkein ujostellen, mutta jos seurustelu kävi tuttavallisemmaksi, saattoi hän pian leikiksi pistää. Silloin veitikkamaisuus välähti hänen surumielisissä silmissänsä, ja kasvoihin ilmeni lapsellinen ilo. Ruustinna oli hänestä antanut arvostelunsa „vähäpätöinen“, ja Eevi oli huulet nyrpällänsä selittänyt isälleen, että „eipä ollutkaan uusi apulainen ensinkään „intressantti.“

„Mistäpä häneen hienous olisi tullutkaan“, arveli ruustinna, „sydänmaalta on hän kotoisin ja kirjainsa ääressä kasvanut.“

„Mutta hyvä ja palvelevainen hän on“, huomautti rovasti, „ja sen minä sanon teille, että on hänessä muutakin kuin arkuutta ja myöntöväisyyttä. Salon lapsessa on tarmoa, siitä olen jo oireita nähnyt.“

Rovasti oli oikeassa. Se ilmeni kohta Heikin ensi saarnasta. Ujous oli silloin hänestä kadonnut, hellyys ja hiljaisuus oli kaukana. Hänen puheessaan oli pontta ja voimaa. Se tunki kuin hyvin tähdätty ase kuulijain sydämiin ja kävi terävänä miekkana läpi luiden ja ytimien. Ihmetellen kuunteli seurakunta nuorta pappiansa. Hän oli heille kuin huutavan ääni korvessa, parannussaarnaaja, joka nuhdesanojansa kaiutti kaikille, niin ylhäisille kuin alhaisille.

„Enkö ollut oikeassa“, sanoi rovasti kotimatalla. Ruustinna myönsi, mutta ei halunnut jatkaa puhetta sen pitemmältä. Se oli ollut niin „ottavaa“ tämän päivän saarna, ei nyt tehnyt mieli keskustella, ei ensinkään. Eevi puolestaan tuskin kuulikaan isänsä huomautusta. Hän oli kokonaan unohtanut ajan ja paikan, missä oli. Hän muisti rippikoulu-aikaansa, Hanna-tädin neuvoja ja monta entistä,

nyt jo unohtunutta ajatusta. Taas se oli edessä tuo sama: Jumalan tahdon totteleminen, uhrautuminen ja kieltäytyminen toisella puolen, toisella oikeus unelmoida ja nauttia. Se oli niin peloittavan ankara, tuo valitsemisen välttämättömyys. Ei kenkään voi palvella kahta Herraa. Jyrkkänä ja peruuttamattomana esiintyi siinä totuus. Eevi oli sitä ennenkin ajatellut ja oli ennenkin koettanut valitsemista välttää, mutta mikä oli siitä seurauksena ollut? Oliko hän ollut onnellinen ja tyydytetty? Hän vavahti. Entä jos onni olikin tuolla toisella puolen, tuolla kaidalla ohdakepolulla, jota hän oli peljännyt? —

Polttavina kipinäinä olivat sanat Heikki Salon ensi saarnasta monen sydämmeen singahtaneet. Ne olivat herättäneet huomiota ja levottomuutta, joka yhä suureni, kun nuhdesaarna sunnuntai toisensa perään uudistui. Huomiota oli nuori saarnamies kaikkialla herättänyt, mutta itse ei hän sitä huomannut. Utterana ja hiljaisena jatkoi hän työtään. Milloin hänellä vapaahetkiä oli, käytti hän ne tutustuakseen seurakuntalaisiinsa. Hän tahtoi tuntea niitä, joiden hyväksi teki työtä, kansaa etenkin. Siksi kävi hän talot ja torpat kaikki ja oli niissä kuin kotonansa. Mutta jos hänen joskus oli rovastin perheen kanssa lähdettävä pitäjän säätyläisten luo, oli hän ujo ja hiljainen. Arkana kuin metsän lintu liikkui hän korkeitten kartanoissa. Ainoastaan harvoin hän siellä lapsellista leikkiään laski, ja voima, mikä hänessä saarnastuolissa ilmeni, oli kuin kadonnut. Mutta olipa hän seurassa missä tahansa, jos tuli puheeksi vakaumus ja periaatteet, silloin katosi hänestä kaikki arkuus, omituinen valo välähti katseesta, ja suoraan, häikäilemättä, jopa jyrkästi lausui hän ajatuksensa, pontevasti painaen luisevat kätensä polvelleen kuin sanojensa

vahvistukseksi. Kotona rovastilassa oli hän myöskin tavallisesti harvapuheinen ja ujo. Hän tunsi vaistomaisesti, ettei hän ympäristöönsä sopinut. Rovastille ja ruustinnalle hän osoitti palvelevaista kunnioitusta, Eevyä hän karttoi. Tuo turhamainen muotinuuke nauroi tietysti yksinkertaiselle pappismiehelle, paras pysyä loitolla, arveli hän itsekseen.

Mutta eräänä päivänä yhtyi hän tahtomattaan Eeviin. Eevi oli ollut kävelemässä ja oli kotimatalla, kun tien risteyksessä tapasi pastorin.

„Taitaa olla sama matka meillä?“

„Niinpä taitaa olla, pappilaan menen minäkin. Kävin postissa.“

Pastori oli juuri saanut kirjeen vanhemmiltaan, ja mieli oli lämminnyt heidän rakkaudestaan. Eevi alkoi heistä kysellä. Pastori kertoi: „Te tiedätte, neiti Björk, että olen kansanlapsi, köyhän matalassa majassa olen kasvanut. Eivät vanhempani tosin ole hienoa väkeä, mutta rakkautta on heidän rinnassaan yhtä paljon kuin ylhäistenkin vanhempien povessa.“ — Eevin lämmin, osaa-ottavainen katse kehoitti pastoria jatkamaan, ja niin kertoi hän vanhemmistaan ja lapsuutensa ajasta, innostui puhuessaan huomauttaen ja kertoi vapaasti kuin itsekseen, reippaasti ja luonnottomaisesti, kertoi, miten hän pienenä isän kanssa oli peltoja raivannut — isä väänsi kantoja, hän poimi pois kiviä — miten hän Mielikkiä ja Punikkia paimentaessaan oli heille latinaa lukenut ja miten hän ylioppilaaksi tultuaan oli lähikaupungista kotiin kävellyt. Hän olisi päässyt sisään asti kenenkään huomaamatta, ellei portti olisi pahasti narahtanut ja äiti samassa vastaan rientänyt

„Miten onnelliset vanhempanne silloin mahtoivat

olla!“ Eevi loi suuret sinisilmänsä pastoriin, ja heidän katseensa kohtasivat toisensa ensi kertaa osottaen sisäistä ymmärtämistä.

„Minä käsitän heitä“, jatkoi Eevi hetkisen kuluttua, „ja käsitän teitäkin niin hyvin.“ Minullakin on ollut lapsuuden koti, kaunis, ihana ja unohtumaton. Minä tiedän, ettei loistavinkaan komeus vedä vertoja lapsuuden kodille.“

Eevi oli liikutettu, ja hänen äänensä värähteli. Pastori ja hän olivat nyt jo etehisessä ja siitä he erosivat kumpikin tahollensa, mutta molempien mieliin jätti tämä tapaus pysyvän jäljen.

„Hänellä näkyy olevan hyvä sydän“, ajatteli Heikki, „ehken ainoastaan kasvatusta on tehnyt hänet turhamaiseksi. Eihän ihminen tiedä, mitä toisen mielessä liikkuu.“

„Hän on hellätunteinen ja runollinen sielu“, ajatteli Eevi. „Nyt olen saanut luoda ensi silmäyksen siihen kauniiseen, salaperäiseen maailmaan, joka hänen povessaan piilee.“ Ja niin katosi kokonaan Eevin mielestä ankaran pappismiehen kuva, ja hän näki ainoastaan nuorukaisen, joka loistavin katsein kertoi köyhistä vanhemmistaan ja lapsuutensa kodista.

Jo ennen tätä tapausta oli Eevin alkuperäinen ajatus pastorista vähitellen muuttunut. Täytyihän pastoria suuresti kunnioittaa, se oli myönnettävä. Hän oli kelpo mies eikä suinkaan aivan jokapäiväinen. Voimakkaasti hän saarnasi, ja voimaa ilmeni koko hänen hennossa olennossaan. Kaikkiällä pitäjällä hänestä hyvää puhuttiin, häntäpä melkein ihailtiin. Mutta jäykkä ja kylmä oli hän aina kotona. Ei ollut helppo lähelle päästä. Sitä enemmän mahtoi hänessä olla, jota hän itseensä sulki, ajatteli Eevi, ja tämä häntä kannusti voittamaan pastorin ystävyyttä. Nyt hei-

dän ensimmäisen yhteisen kävelynsä jälkeen tulikin tutustuminen helpommaksi, sillä pastori ei sen jälkeen enää Eevin seuraa karttanut. Hän näkyi päinvastoin mielelläänkin hänen kanssaan keskustelevan, milloin tilaisuus siihen etsimättä tarjoutui.

„Saanko kysyä, mitä te neiti luette“, sanoi hän eräänä päivänä tavatessaan Eevin kirja kädessä puutarhassa.

„Luen äsken ilmestynyttä runokokoelmaa,“ vastasi Eevi laskien kirjan penkille. „Rakastatteko te runoutta?“

„En, sillä minä en sitä tunne.“

„Ettekö ensinkään?“ Eevi näytti surkean pettyneeltä.

„Tuskin ensinkään.“

„Entä muuta kaunokirjallisuutta“ — Eevi ei uskaltanut sanoa romaaneja — „tunnetteko sitä?“

„En sitäkään. Näette, että olen auttamattoman tietämätön näissä asioissa.“

„Ettekö kenties hyväksy kaunokirjallisuutta?“

„En minä sitä moittiakaan voi, jota en tunne, mutta minusta näyttää kuin olisivat runot, romaanit ja muut sen semmoiset vähintään sanoen turhuutta. Ne muistuttavat minulle korukaluja kodissa, joista ei muuta hyötyä ole kuin että ne ottavat säilyttääkseen kaiken pölyn.“

„No, mutta pastori“, Eevi oli ihan kauhistuksissaan, „kuinka te voitte puhua noin? Tehän tuomitsette kuolemaan kaiken kauniin ja runollisen.“

„En“, sanoi hän, ja silmiin tuli omituinen, kirkas ilme, „kukin etsiköön sitä itse elämästä. — Jos nyt teille suoraan sanon“, jatkoi hän sitten, „ajattelen kaunokirjallisuutta melkein yksinomaan tunne-elämän tuotteeksi ja kehittäjäksi. Sentähden kai naiset sitä yleensä suosivat.

Minä puolestani, ja ehken moni mies minun kanssani, etsin lukemisesta tiedollista tyydytystä tahi tahdolleni lujittamista. Sitä kun en ole luullut löytäväni kaunokirjallisuudesta, en ole tahtonut aikaa uhrata siihen perehtyäkseni. Mielestäni on minulla aina ollut tärkeämpää tehtävää, lienenkö siinä erehtynyt?”

Eevi oli hämillään. Hän ei tiennyt miten puolustautua, eikä hänestä kuitenkaan pastorin ajatus aivan oikealta tuntunut. Hän huomasi olevansa pulassa, ja hänen kasvoilleen tuli onneton ilme, joka sai veitikkamaisuuden välähtämään pastorin silmissä.

„Älkää olko niin onneton puolestani“, jatkoi hän iloisesti, „olen minäkin jotain lukenut ja vieläpä siitä pitänytkin. Minä en nyt puhu kotimaisista runoilijoistamme, joihin ainakin osaksi saa tutustua jo koulupenkillä, minä tarkoitan sitä, mitä miehenä olen lukenut, ja se supistuu vähään. Mutta kerran sain käteeni runoteoksen, ruotsalaisen miehen tekemä se oli — nimeä en muista — ja samassa kun kirjan avasin, sattui silmäni sanoihin. „Du måste vara ett och detta ena helt. Själft jättekraft blott dvärgagerning gett, sen den blef delt.“ Se oli jotain minun mieleeni se. Siinä oli ajatusta ja elämänkokemusta.“

Eevi hymyili: Miten omituiseen kohtaan pastori oli mieltynyt, mutta aivan se oli hänen tapaistaan.

„Te ihmettelette kenties mieltymystäni“, jatkoi pastori tutkivasti katsoen Eeviä silmiin.

„Ei, en suinkaan, ajattelin päinvastoin, että tuo pikku pätkä oli teille hyvin kuvaavaa.“

„Mutta naiset kaiketi eivät erityisesti semmoista runoutta suosi. He tahtovat sitä, mitä sydämmellä tai paremmin sanoen tunteellansa voivat käsittää.“

Eevistä tuntui sinä hetkenä pahalta puhe tunteista. Se oli hänestä kuin syytös koko hänen sukupuoltansa kohtaan, ettei se kyennyt käsittämään muuta kuin tunne-elämää ja korkeintaan sen välityksellä muuta. Tämä syytös tuntui hänestä sitä kiusallisemmalta, kun hänen omasta kohdastansa täytyi tunnustaa se todeksi. Ja kuitenkin olisi hän tahtonut puolustautua. Samassa muisti hän Elsan. „Minulla on hyvä ystävä“, jatkoi hän, „jolle ainakin tuo runo olisi hyvin mieleen. Hän on niitä naisia, joissa eivät tunteet yksin ole vallitsemassa. Toimintahalu, opinhalu ja luja tahto ovat hänen pääominaisuuksiansa.“

„Ja te olette hyvät ystävät“, kysyi Heikki omituinen ilon-ilme kasvoillaan.

„Niin“, myönsi Eevi, „oikein hyvät ystävät. Useinhan me toisissa rakastamme juuri sitä, mitä itsessämme enin kaipaamme.“

„Niin, sanotaanhan, että vastakohtat täydentävät toisiaan, mutta suuri erilaisuus voi myöskin herättää risti-riitaa.“

Heikki oli käynyt miettivän näköiseksi. Eevi taas oli viime sanojaan melkein säpsähtänyt, ja nyt, kun pastori jatkoi puhetta samaan suuntaan, alkoi hänestä tuntua pahalta. Mieluista oli siitä syystä, kun vieraitten tulo pappilaan samassa keskeytti puhelun.

Pitkät talvipimeät olivat päättyneet, kevät koitti, ja ihmiset alkoivat etsiä virkistystä ja huvia. Silloin pappilaankin saapui sukulaisvieraita oikein joukolla. Ruustinna oli touhussaan ja rovasti leikkisällä tuulella. Mutta Eevyä

eivät vieraat huvittaneet. Hän eli omaa, ympäristöstä eroitettua elämäänsä, ja ainoastaan se, mikä tavalla tai toisella oli yhteydessä hänen omien tunteittensa kanssa, saattoi todella hänen mieltään kiinnittää. — Lapsia oli vieraitten muassa koko joukko, ja nämä olivat ainoat, joista Eevi välitti. Hän olikin heidän kaikkien ihastuksena. Eikä kukaan niin herttaisesti heidän kanssaan voinut leikkiä kuin Eevi-täti, ei kukaan niin hellästi hyväillä ja lohdutella, jos suruja sattui.

Eräänä päivänä, kun rovasti herroille näytteli viljelysmaitaan, ja ruustinna vieraineen istui rakennuksen edustalla kiikkulaudalla kahvipannua kallistaen ja puhellen, leikki Eevi puutarhassa lasten kanssa. Hänellä oli yllään uusi, vaalea kesä-puku. Päivä paistoi, ja linnut lauloivat. Kilvan riemuitsivat pienokaiset, kilvan kiertyivät pehmeät kädet Eevin kaulaan. Valoa, lämpöä ja kevättä oli kaikkialla, kevättä Eevinkin sydämessä.

Leikki seurasi toistansa. Piilosilla oltiin puitten ja pensaitten takana, sokkoa juostiin pakoon ja jänönpöikasta hypättiin. Lasten riemu oli ylimmällään, ja kun kesken ilon pieni jänö kupsahti kumoon nokkosten keskelle, oli Eevi kohta lähellä lohduttelemassa.

„Siiri, sydänkäpyni, iloni, älä itke, älä! Katso nokkoset, nehän sinua vaan suutelivat, ja täti suutelee kanss'. Noin, noin, nyt ei enää kirvele. Ja nyt täti kantaa kultamurunsa tuonne kiikkumaan.“ Hän nosti tyttösen syliinsä, ja kilpaa sitten juostiin puutarhan toiseen laitaan suuren kiikun luokse.

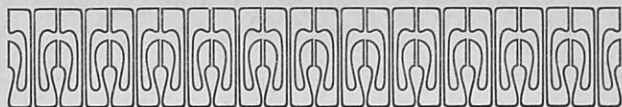
Tämä pieni kohta ei ollut katsojaa vailla. Huoneensa ikkunasta oli Heikki koko ajan seurannut leikkiä puutarhassa. Hän ei voinut irroittaa katsettaan Eevistä

ja hänen herttaisesta leikistänsä. Eikä Eevi ainoastaan leikkiessään herttainen ollut, sen oli Heikki näinä päivinä nähnyt. Hän oli nähnyt hänen uupumattoman kärsivällisenä pienoisia hoitavan ja auttavan, oli nähnyt hänen nuoruuden kukoistuksessa samalla niin äidillisen hellänä ja nyt — nyt näki hän lisäksi tämän lapsekkaan, herttaisen leikin. Taisiko hän muuta kuin hyvää uskoa siitä, joka noin lapsia ymmärsi? Voisiko semmoinen henkilö olla muuksi kuin iloksi ja siunaukseksi ympäristöllensä? Heikki ajatteli omaa itseänsä. Toista olisi kokea tuollaista hellää osanottoa, kuin yksin kestää kaikki taistelut, toista tuntee pehmeän, rakastavan käden suorivan ryppyjä pois otsalta, kun elämän huolet ja ristiriidat niitä sinne toivat.

Heikin pää painui käden varaan, ja hän vaipui ajatuksiinsa. Silloin kuului uudelleen ilohuutoja puutarhasta, ja Eevi tuli juosten Siiri olallaan, muut lapset perässä. Heikki seurasi heitä silmin, kunnes he olivat näkyvistä kadonneet. Silloin jäi hän liikahtamatta ikkunan ääreen seisomaan. Hän seiso siinä kauan, aivan hiljaa, rinta vaan nopeammin kohoili. —

Vihdoin pyyhkäisi hän kädellä otsaansa. Hän oli nyt selvillä tunteistansa.

VI.

Erkki asteli levottomana edestakaisin kotinsa puutarhassa. Hän oli nyt kookas ja kaunis nuori mies, mutta rintakehä oli sisään painunut, ja hartiat olivat kumarassa kuten kirjatoukan ainakin. Yhä kiivaammin hän astui. Silloin tällöin synkistyi hänen katseensa, ja otsakin kävi ryppyyn.

„Mitä poikani mieltii“, kuului samassa tohtorinnan ääni.

„Parhaaseen aikaan tulitkin äiti. Auta minua nyt, niinkuin aina ennenkin!“ Ja he asettuivat turvepenkille kukkivien pihlajien juurelle.

„Kesämatkasiko taas on mielessäsi?“

Erkki nyykäytti päätään.

„Miksi tuottaa se sinulle niin paljon tuumailemista? Onhan asia aivan yksinkertainen.“

„Eipä niinkään: lähteä maata kiertämään ja laiskanpäiviä pitämään tietämättä ensinkään mihin pyrkii, vaikka on jo tämän ikäinen.“

„No, mutta Erkki, älä nyt ole lapsellinen.“ Tohtorinna hymyili. „Olet nyt valmiiksi vihitty maisteri, ja siinä on ensi askel. Tähän asti olet pannut koko nuo-

ruutesi opintoihin, nyt tarvitset lepoa ja virkistystä. Lähde Suomea kiertämään, opi tuntemaan maatasi ja kansaasi, luontoa ja ihmiselämää. Vasta sitten, voimia ja kokemuksia koottuasi, voit paremmin päättää mille alalle antautuisit.“

Erkki oli hetkisen ääneti. Alakuloisuus, melkeinpä raskasmielisyys kuvastui hänen kauneilla kasvoillansa, kun hän vihdoin jatkoi: „Äiti, sinä tunnet minut ja tiedät kaikki, sinä tiedät, että minä oikeastaan pelkään lähteä ulos elämään.“

Tohtorinna katsoi kysyvästi poikaansa.

„Elämänihanne on edessäni niin suurena ja pyhänä. Todellisuus on sen kanssa mitä kauheimmassa ristiriidassa. Missä on sopusointua olevaisuuden ja ihanteen välillä, ei kerrassaan missään. Räikein ristiriita kohtaa kaikkialla. Olen etsinyt parempaa niiden joukosta, jotka mennyttä aikaa ylistävät — ja itseään tietysti pitävät siihen kuuluvina — samoin nykyaikaa ihailevien joukosta, yhtä turhaa kaikki. Ihmiset tunkeutuvat kilvan esiin omaa onnea tavoitellen. Ei siinä katsota, poljetaanko lähimmäisen onnea jalkoihin, ei oikeutta, ei ihannetta. Ja tämä ihmiskunta, sekö on Jumalan kuvaksi luotu? Oman itsekkäisyytensä orja se on, ei muuta.“ Erkin ääni värähteli katkerana.

„Mutta, Erkki, sinä et aina ole näin ajatellut. Muistatko miten oli viime aikoina koulussa? Ujo ja arka olit ensin, kun tulit toverien joukkoon, ja kauan pysyit erilläsi heistä, mutta sitten aloit heitä ymmärtää. Nuoruuden ilo oli elpyä rinnassasi ja —

„Niin, äiti, se *oli* elpyä, mutta sitä katkerampaa oli pettymys. Toverini ja minä, me läksimme ulos elämään Suomen ja suurten aatteiden palvelukseen. Meidän piti

yhtenä miehenä, käsikädessä astua totuuden puolesta taistelemaan. Mutta miten kävi? Me astuimme eri teitä kukin oman onnensa hyväksi pyrkimään ja ponnistelemaan. Mikä suurta, mikä totta ja jaloa, sitä piti harrastaa, sen puolesta innostua ja sen hyväksi jotain tehdäkin — lähinnä omaa etua — Ja entä se elämänihanne, miten kävi sen? Se oli nähtävästi liian korkealle asetettu. Se oli saatava lähemmä, jotta sen vaivatta saavuttaisi, tahi pahimmassa tapauksessa oli se — unohdettava. Semmoista on elämä, äiti. Kuori on paikoittain kaunis, mutta mitä piilekään pohjalla? Puhtaus, puhtaus on poissa!“

Hän vaikenä. „Äiti“, lisäsi hän sitten vitkalleen, „minä pelkään lähteä uusia kokemuksia, uusia pettymyksiä kohden.“

Tohtorinna oli hetken ääneti, kuin miettien mitä vastaisi. Sitten sanoi hän hiljaa ja lempeästi: „Luuletko, Erkki, sillä parantavasi elämää, että ristissäkäsin jäät suuremaan sen pahuutta? Paras kai silloin olisi sulkeutua luostarikammioihin, vai mitä?“

Erkki pudisti päätään, ja tohtorinna jatkoi: „Jos taas niin on, että todella tahdot lähimmäisiäsi auttaa, miten sen teet, ellet heidän elämänsä ymmärrä etkä heidän tarpeitaan tunne. Reippautta, Erkki! Reppu selkään nyt, ja lähde kiireesti matkalle!“

„Oh, sinua äiti, millainen olet!“

„Niin, niin! Mutta“, jatkoi tohtorinna vakavammin, „kaksi neuvoa annan sinulle eväiksi: muista, miten suuri on pahuuden valta ja miten heikko ihminen itsessään. Silloin et tuomitse, silloin rakastat ja säälit. Mutta muista myöskin, että Jumalan kirkkaus meille kaikille paistaa. Hänen voimansa ja hänen rakkautensa ovat pimeyden valtoja voimallisemmat.“

Tohtorinna oli noussut seisomaan ja laskenut kätensä Erkin olalle. „Lopuksi“, lisäsi hän leikillisesti, „toivon sinulle parempaa seuraa, kuin vanhan äitisi, toivon, että näkisit nuorten reippain, puhtain mielin käyvän elämää kohden. Ja nyt matkalle, mars!“

„Täytynee sinua totella vielä näin vanhoilla päivilläänkin“, sanoi Erkki hymyillen ja kääntyi äitinsä rinnalla astumaan kartanolle päin.

Saamaansa neuvoa noudattaen oli Erkki matkalle lähtenyt ja puolitoista kuukautta oli hän jo tiellä viipynyt. Milloin oli hän soutajana kulkenut suurissa kirkkoveeneissä, milloin astellut yksin tuntemattomia teitä tahi päässyt rattaille jonkun ystävällisen ukon rinnalle. Hän oli päivettynyt ja reipastunut. Hänen synkkämieliset ajatuksensa olivat, ainakin ajaksi, kuin tuulen hajoittamat. Hän oli päättänyt unohtaa kaikki elämän ongelmat ja vaan olla ja elellä.

Päämäärää ja suunnitelmaa vailla oli hänen matkansa melkein kokonaan. Missä mieli teki viipyä, siellä hän viipyi. Yönsä vietti hän usein jossakin heinäladossa tai aitan parvekkeella, jossa nuoret, vastatehdyt koivuvastat katon rajassa levittivät metsän tuoretta tuoksua, ja jonka suurista seinänraoista päivän ensi säteet pääsivät häntä herättämään. Taloissa, joissa hän mieltä olemaan, pyrki hän usein talonväen mukana pelloille ja niityille, siellä ottaen osaa heidän työhönsä ja tutustuen heidän tapoihinsa. Näin kulki hän paikasta toiseen. Hän oppi tuntemaan hitaasti, hyväsydämmiset hämäläiset, sukkelasuiset sa-

volaiset ja kansan Pohjan perillä, tuon suoraluontoisen, luotettavan ja jäykän. Hän näki eri vivahduksia heidän luonteissansa, mutta kaikkialla saman perussäveleen: sitkeyden, jolla ei vertaistansa, joka voi taipua, mutta ei taitua, mukautua, mutta ei koskaan muuksi muuttua. Jos Suomen kansa kasvaisi sivistyksessä, ei ainoastaan ulkonaisessa, vaan sydämen sisäisessä sivistyksessä, ja jos se uskonnollisuus, joka monella oli ainoastaan isäin perintönä, muuttuisi jokaisen itsekohtaiseksi vakaumukseksi ja hänen elämänsä ojennusnuoraksi, mikä voisi sen kukistaa, mikä murtaa sen voiman? Eikö olisi se voittamaton niinkuin muinoin sankari saloilla Saarijärven? — Sen elämä oli yksinkertaista, sen tunne tyyni, mutta syvä.

Erkki oli nyt paluumatkalla ja oli joutunut pohjois-Savoon, lähelle I:n kaupunkia. Täällä oli hänellä kandidaattiveri, joka usein oli häntä luokseen pyytännyt, ja Erkki alkoi nyt miettiä, mennäkö tervehtimään. Vaan ei häntä oikein haluttanut, ei ainakaan nyt, kun oli ilta ja vieläpä kaunis, kesäinen ilta. Voisihan hän huomennakin mennä. Ja niin laskeutui hän pitkäkseen päiväpaisteiselle mäen rinteelle. Hauskaa oli kanervikossa loikoella, ja vihertävä mätäs tuossa lähellä oli oivallinen päänalus. Oli mitä ihanin elokuun ilta. Sinertävänä kaartui taivaankansi. Mäntymetsä tuoksui ja tarinoi. Etäisyydestä kuului lehmänkellojen kalke ja paimentyttöjen iloinen hoilottus, kun he karjaa kotiin ajoivat. Muuten ei mikään ihmisääni hiljaisuutta häirinnyt. Kesä-illan tenhoisa tunnelma valtasi Erkin kokonaan. Hän unohti kaiken muun, kuunnellen ainoastaan luonnon suurta, sävelrikasta laulua.

Näin hän oli maannut jo kauan, kun äkkiä säpsähti kuullessaan läheisyydestä iloisia ihmisääniä. Aivan kuin

väkisin palauttivat ne hänet todellisuuteen. Olipa tuo harmillista! Erkki ei kuitenkaan huolinut nousta, ajatteli vaan, että ehk'eivät tulijat häntä huomaa, menkööt ohi. Ja he menivätkin, mutta hyvin hitaasti. Kaiketi poimivat he marjoja mennessään, ajatteli Erkki, mutta ei uskaltanut päättään nostaa katsoakseen. Hän luuli heidän jo edemmäksikin ehtineen, kun äkkiä kirkas, soinnukas sävel kajahti ilmoille: „Ken sävel kiitävä, kirkas sa, Mi täytät lehdot ja rannat?“ Kahteen kertaan toisti laulaja:

„Käy sydän kärsivä, sovinnon
Ja soinnun kevät tääll' antaa!
Oi, Luojan laupeus on loputon
Ja rakkaus vailla on rantaa!
Kuin taivas sees, meret siniset!
Kuin meidät, kalpeat kukkaset,
Maa kaunis, vehreä kantaa!

Maa laaja vehryt ja vapaa on,
Vaikk' kyllä pakkoa kohtaa,
Ja köyhä Suomemme, kullaton,
Se suurna, sulona hohtaa;
Tääll' laulu ilosta säihkyi niin,
Vaan haikeutt' utuista unelmiin
Myös kevään kerkeys johtaa.“

Sanat tulivat värähtäen kuin sydämmen syvimmästä. Erkki oli vallan lumottu. Laulu oli sopivin selitys kau-neudelle, jota hän juuri oli ihailnut. Semmoistahan se oli Suomen laulu ja Suomen luonto, semmoista ilo täällä elämän kevätpäivinäkin. Surunsekaisuutta oli siinä paljon, tuota „haikeutta utuista“, jota unelmiin ain' „kevään kerkeys johtaa.“ — Entä tuo soinnukas, viehättävä ääni,

miten sydämmeen käyvästi se oli tunnelman tulkinut. Erkki ei voinut sitä mielestään haihduttaa. — Alkoi vähitellen hämärtää, ja Erkin täytyi vihdoinkin etsiä itselleen yösijaa lähimmästä talosta, mutta koko illan, vieläpä unessakin kaikui hänen korvissaan: „Käy, sydän kärsivä, sovinnon ja soinnun kevät täällä antaa!“

Seuraavana aamuna hyvissä ajoin laittautui Erkki astumaan kaupunkia kohden. Hänessä oli yht'äkkiä herännyt halu päästä tutustumaan tuohon pikku kaupunkiin ja sen asukkaisiin. Eilisillan kohtausta mietiskellen asteli hän I:n katuja etsien toverinsa, maisteri Saarion asuntoa. Nyt oli hän sen varmaankin löytänyt. Tuossa se oli, vanhanaikuinen talo taitettuine kattoineen ja suuri puutarha edustalla. Hän astui pihaan. Talo näytti tyhjältä, ja hän aikoi jo pettyneenä kääntyä pois, kun porttikäytävässä huomasi tulijoita.

„Erkki! Mutta sepä jotain!“ Ääni oli maisteri Saarion.

„Kas vaan, no päivää, Kaarlo!“

„Päivää, päivää ja tervetuloa! Saanko esittää: sisareni, maisteri Selmer. — Ja nyt sinä tulet kanssamme Tähtiniemelle. Katso, me asumme maalla, vaikka tämä on kaupunkitalomme ja lasten koulukortteeri.“

Erkki vähän esteli, mutta Kaarlo ei ottanut sitä kuulakseenkaan, hän vaan joudutti matkalle, otti hevosen pihamaalta, pisti sen valjaisiin, ja niin he läksivät, Erkki, Kaarlo ja hänen sisarensa Aune.

Erkki oli ensi sanoja kuullessaan Aunen huuililta säpsähtänyt. Miten tutulta tuo ääni tuntui!

Ei hän kuitenkaan muistanut Aunea koskaan ennen nähneensä, vaan olisikohan kuitenkin jossain kenties

kuullut —? Tuo ääni, se se niin kummallisen tutulta sointui.

„Kas tuolla näkyy jo Tähtiniemi.“ Kaarlo osotti piiskan varrella metsästä pilkistävää talon nurkkaa.

„Honkain keskellä mökkini seisoo, saatatte sanoa“, huomautti Erkki Auneen kääntyen.

„Niin“, vastasi hän „ja vielä useammin lisää: „omanpa henkeni kieltä ne puhuu, honkien humina ja luonto muu.“ Luonto täällä on todella miltei läheisin ystäväni. Voittehan arvata, miten tutuksi kaikki tulee, kun lähes kaksikymmentä vuotta on asunut samassa paikassa, kesät, talvet, vuodet umpeen, seuraten kaikkea luonnon kehitystä.“

„Oletteko haaveilija?“

Aune purskahti heleään nauruun. „Onko luonnonihailija aina haaveilija?“

„En tiedä, mutta eikö se ainakin ole hyvin tavallista.“

„Luuletteko todella? Ajatelkaa talviamme, miten ne reipastuttavat, vaativat työhön ja toimintaan. Ja entä syksymme sitten, niin täynnä syvällistä tunnetta, joka antaa ajattelemisen ja mietiskelyn aihetta paljon.“

„Mutta keväämme ja nuo valoisat kesä-yömmme, ne ovat kuitenkin omiansa kehittämään haaveilijoita, eikö totta?“

„No, olkoon menneeksi, sen voin myöntää.“ Aune nauroi iloisesti.

Samassa pysähtyi hevonen vanhan totutun tavan mukaan. Kaarlo heitti ohjokset Aunelle ja meni porttia avaamaan. „Tässä alkaa Tähtiniemen tie. Tämä kannas on ainoa, joka nientämme yhdistää mannermaahan. Eikö se ole kaunis, tämä siimekäs koivukujamme?“

„Hyvin kaunis“, myönsi Erkki, joka juuri itseksensä ihaili koivujen tavattoman kauniita muotoja.

„Ne ovat saaneet vapaudessaan ja avaralla alalla kehittyä, nämä koivumme“, huomautti Kaarlo.

„Te näette niissä tuloksen hyvän hoidon ja vapaan kehityksen yhteisvaikutuksesta“, lisäsi Aune.

„Kaunis tulos todella. Onko teillä täällä enemmänkin saman vaikutuksen tuloksia?“

„Päätäkää itse. Nyt olemme perillä.“ Ja samassa hyppäsi Aune ketterästi rattailta maahan.

Tähtiniemi olisi vähällä ansainnut saaren nimen. Tuota kapeaa kannasta lukuunottamatta, ympäröi vesi sitä joka taholta. Asuinrakennuksesta vasemmalla oli talouspuutarha marjapensainensa ja ruokakasveineen, oikealla oli hauska, pieni koivikkometsä. Näiden molempien välillä, vastapäätä pihamaata, rakennuksen vastakkaisella puolella oli kasvitarha. Ylt'ympäri, minnepäin kääntyikin, kuului laineiden loiske, kun ne milloin hyrskyävinä lakkapäinä, milloin hiljaisina ja leikkisästi rantakiviä huuhtelivat. Itse rakennus oli vanha, yksikerroksinen puutalo, mutta huoneet olivat korkeat ja valoisat. Oli henkevyyttä ja kodikkuutta Tähtiniemellä joka sopessa, vaikka ajanhammas kyllä moneen kohtaan oli jälkensä jättänyt. Omituinen, levollinen onnen tunne valtasi Erkin kohta ensi hetkenä. Hän ei pyrkinyt tätä tunnetta itselleen selvittämäänsäkään, pelkäsi sen siitä kenties katoavan, mutta täysin määrin nautti hän olostansa.

Seuraavana aamuna, kun hän käveli yksin puutarhassa, kuuli hän sisältä laulua. Hän lähenei ovea ja astui saliin. Aune istui siellä soittokoneen ääressä.

„Jatkakaa, neiti Saario“, pyysi Erkki hartaasti, kun huomasi Aunen aikovan lopettaa. Ja Aune jatkoi:

„Käy, sydän kärsivä, sovinnon
Ja soinnun kevät tääll' antaa!“

Tuossa se nyt oli tuo tuttu ääni! Erkki oli jo kysyä, missä Aune edellisenä iltana oli ollut ja minne menossa, mutta hän maltoi mielensä. Mitä hän sillä tiedolla teki, ja miksi ilmaista, että laulu häneen oli tehnyt unohtumattoman vaikutuksen. Sehän oli hänen yksityinen asiansa, ei tahtonut hän sitä toisille uskoa. Mutta ihmeellisen sydämmeenkäyvä oli tuo laulu. Taaskin se Erkin kokonaan valtasi. Siinä oli iloista luottamusta ja samalla surumielisyyttä niin äärettömän paljon. Synkät ajatukset, joita Erkki matkalla oli luotaan karkoittanut, valtasivat hänet nyt äkkiä kuin väkiryynnäköllä. Hän ei voinut niitä vastustaa. „Neiti Saario“, sanoi hän äkkiä, kun Aune oli lopettanut, „se oli kaunista ja totta tuo, jota lauloitte.“

„Niin, eikö ole? Siinä on iloa ja surua niinkuin elämässäkin, on sopusointua ennen kaikkea.“

„Vai on elämä teistä niin sopusointuista?“ Erkki hymyili melkein ivallisesti.

„Ei vielä, mutta sopusointu on sen päämääränä. Se on kaunis, kangastava tulevaisuustoivomme, joka nyt jo lieventää elämän epäsoinnut.“

„Ja siinä toivossa te voitte leikkiä laskea ja hymyillä koko ikänne, niinkö?“

„Ei aivan niinkään. Voin minä joskus olla vakavakin.“ Ja taas hän hymyili.

„Siltäpä näyttää!“

„Maisteri Selmer“, Aune katsoi häntä nyt vakavana

suoraan silmiin, „te olette ivallinen, mutta tällä kertaa syyttä. Luulen ymmärtäväni jotain elämän vakavuudesta, mutta juuri siksi ovat minusta mielensopuosointu ja ilo niin suuriarvoiset. Elämässä on niin paljon suruja, niin suuria ja sydäntäsärkeviä, juuri siksi *täytyy* meidän olla iloiset.“

„Se on logiikkaa se! Sydämmettömyyttä on se enemmän.“

„Ei“, sanoi Aune vakavasti, „se riippuu siitä, milaista ilomme on. Oli kerran pieni tyttö, joka tahtoi kerätä päivänäteitä pussiin lähettääkseen niille, jotka eivät saaneet nähdä aurinkoa koko talvena. Ei hän tainnut niitä paljonkaan säkkiinsä saada, mutta hyödytöntä ei hänen työnsä ollut, sillä hän muuttui itse päivänäteeksi koko ympäristöllensä. Niin mekin voimme muuttua, jos otamme iloista vaaria.“ Aunen silmät säteilivät, kun hän loi ne Erkkiin. „Ettekö luule, että voimme, jos meillä vaan on uskoa ja luottamusta Jumalaan?“

„Siinäpä se tuli. Minä arvasin, että teillä oli tuo perustus.“

„Eikö teillä sitten ole“, oli Aune vähällä kysyä, mutta ujous esti häntä. Hetkisen kuluttua rohkaisi hän kuitenkin mieltään ja kysyi luottavasti: „Ajatteletteko te sitten toisin?“

„Oikeastaan en. En tosin voi sanoa, että olen säilyttänyt lapsuuteni uskon, sitä lie harva tehnyt. Olen minäkin epäillyt ja taistellut, mutta olen kodissani nähnyt siksi paljon todellista kristillisyyttä, ett'eivät epäilykset ole minussa pysyvää sijaa saaneet.“

„Oh, silloin te kyllä tulette onnelliseksi!“ Se totinen ilme, joka hetkisen oli kuvastunut Aunen kasvoilla, katosi, ja silmät saivat taas säteilemään.

Läheisestä huoneesta kuului askelia, eikä Erkki tahtonut puhelua jatkaa. Katsoen Aunea silmiin syvälle kuin sielun pohjaan, lisäsi hän vaan hiljaa: „Neiti Saario, te muistutatte omaa äitiäni, ja se on korkein kiitos, jonka voin antaa.“

VII.

Eevi oli kuin huumauksessa. Elikö hän todellisuudessa, vai oliko se unelmaa kaikki? He olivat kihloissa, Heikki ja hän. Ja niin äkkiä oli se käynyt! Hän vajoutui yhä enemmän sitä itselleen selvittelemään, yhä uudelleen ja uudelleen muistellen, miten hän oikeastaan onnensa oli saavuttanut. Hän oli aina tuosta ensi kävelyretkestä saakka huomannut melkoisen muutoksen tunteissaan Heikkiä kohtaan ja joka kerran kun hän pitäjällä kuuli kiitosta hänestä, kuuli, miten hartaasti häntä ihailtiin, tunsu hän tuon muutoksen suurenemistaan suurenevan. Eipä ollutkaan Heikki ainoastaan ankara pappismies, joksi Eevi alussa häntä oli luullut. Hän oli tosin itsekieltämyksessä sankari ja saarnoissaan papeista parhain, mutta hänellä oli myöskin tavallisia inhimillisiä tunteita, vieläpä tulisia ja voimakkaita. Hän oli köyhästä kodista, köyhien vanhempien ainoa ilo. Vaikeudet voittaen oli hän pienestä pitäen opin tiellä eespäin ponnistellut. Lujasti oli hän työtä tehnyt, lujana kestänyt kiusaukset ja vastoinkäymiset. Hän oli jo nuorena karaistunut elämän kovassa koulussa, mutta tunteittensa lämmön oli hän siltä säilyttänyt. Liikuttavan hellä oli hänen suhteensa hänen

vanhempiinsa. Se oli aivan ihanteellista Eevin mielestä eikä hän muuta sen hartaammin halunnut kuin saada heihin tutustua, heitä rakastaa ja — ja — — — tyttärenä heidän luokseen tulla. Oi, miten hän heitä palvelisi, rakastaisi ja kunnioittaisi, Heikin vanhempia!

Kaunis oli se kuva, jonka Eevi itselleen Heikistä loi, ja yhä kiihkeämmäksi kävi hänen rakkautensa. Yksi ainoa ajatus oli hänellä selvänä, yksi ainoa tunne häntä hallitsi. Se oli rakkaus. Missä oli Heikki, mitä hän teki, ja milloin he taas tapaisivat, se oli Eevin ainainen ajatus. Heikkikin oli vähitellen alkanut etsiä Eevin seuraa, ja tilaisuutta yhdessä-oloon tarjoutuikin usein pitkän, hiljaisen talven kuluessa. Tavallisesti he silloin keskustelivat hengellisistä asioista, tai kertoi Heikki Eeville holhokeistaan pitäjällä, köyhistä ja sairaista. Hän teki nämä kaikki heidän yhteisiksi ystävikseen ja iloitsi nähdessään, miten lämpimästi Eevi otti osaa heidän vaiheisiinsa. Heistä oli puhe myös eräänä kevät-iltana — vähän sen jälkeen kun sukulaisvieraat olivat lähteneet pappilasta — rovestin perheineen palatessa kyläilyltä. Heikki ajoi kahden Eevin kanssa. Hän kertoi vakavana, katse ohjasten periin kiinnitettynä, että semmoista se on papin elämä, käydä orpojen ja leskien luona, kantaa kärsivien kuormaa, työntekoa on se surujen ja huolten helteessä, mutta virkistyspaikkana matkan varrella olisi oma koti, jossa ystävä odottaisi. — Eevin käsi vavahti hermostuneesti kärrynkaiteella. Hän aavisti, mitä oli tuleva, ja tuhannet tunteet hänen äkkiä valtasivat. Sitten ei hän juuri muuta muistanut, kuin että Heikki ja hän nyt olivat kihloissa ja olivat onnelliset, äärettömän onnelliset. Salassa päättivät he aluksi pitää kihlauksensa, yksin vanhemmiltakin. Eevi pelkäsi, etteivät he hänen onnensa suuruutta käsittäisi, ehkäpä eivät siihen suostuisikaan. Sa-

laperäisyys itsessäänkin oli sitäpaitsi viehättävää kuin kuumatamon hopeinen hohde hämärtävissä metsissä. Semmoinen, lumoava, suuri ja salaperäinen oli nyt Eevinkin onni.

Viikon umpeen kuluttua alkoi Eevi kuitenkin väsyä ainaiseen levottomuuteen, jota tuo suuri salaperäisyys tuotti. Hän mietti, miten olisi, jos Heikki puhuisi isälle asiasta, isä sitten äidille ja he yhdessä päättäisivät antaa suostumuksensa lapselleen. Olisi sekin hauskaa! Eevin sydän ihan vavahti, tuntui niin oudon juhlalliselta. Hän puhui asiasta Heikille, ja tämä häntä onnellisena suuteli:

„Armaani, sitähan juuri olen toivonutkin.“ — Ja niin hän puhui asiasta. — — — — —

„Entäs nyt“, sanoi rovasti vaimolleen, „sinne meni nyt tyttö tyyppikämme.“

„Minusta se on liian aikaista“, sanoi ruustinna päätävästi. Ja entinen juoksupoika vielä!“

„Luuletko sinä Aamorin kelloa katsovan?“

„Minä sanon, että on ymmärtämätöntä ja liian aikaista ottaa ensimmäinen, joka tarjoksi tulee.“

„Niin, niin“, myönsi rovasti pienellä potkauksella antaen uutta vauhtia keinutuolillensa, „valikoimalla ottaa pitää niinkuin sinä teit, muijaseni.“

„No, ole nyt ihmisiksi ja puhu vakavasti vakavista asioista!“

„Puhutaan, puhutaan“, ja niin he puhuivat. Monien tuumailujen jälkeen he vihdoin päättivät, että täytyy kai tässä Eevin mieltä noudattaa, ties mikä surkeus siitä muuten syntyisi. Mutta siinä suhteessa pysyi ruustinna lujana, että kihlaus oli pidettävä salassa. Hän tahtoi katsoa, eikö Eeville kuuluisi hienompiakin kosijoita.

Siten kului pari kuukautta. Silloin kävi salakihlaus Eeville yksitoikkoiseksi. Miksi ei kaikkien nähden onnestansa riemuista, kaikille osoittaa: „hän on minun, minun, minun!“

„Salakihlaukset ovat niin kovin ikäviä, eihän edes saa vapaasti olla yhdessä“, valitteli Eevi. „Julaistaan jo!“ Ja niin kiihkeä oli hän pyynnöissään, että vihdoinkin sai tahonsa täytetyksi.

Salaman nopeudella levisi suuri uutinen pitäjällä. Kaikkialla herätti se hämmästyksiä, paikoittain paheksumistakin. Miten oli pastori Salo, tuo ankara parannuksen saarnaaja, kiintynyt turhamaiseen Eevi Björk'iin? Miksi hän ei valinnut pitäjän yksinkertaisten, vaatimattomien tyttöjen keskuudesta? Yksinkertainen, kotiaskareihin perehtynyt tyttö papin rouvaksi sopisi, ei haaveileva muotinukke. Kuka olisi Heikki Salolta sellaista odottanut? Entä Eevi sitten! Kuinka taisi hän puolestaan Heikki Saloon tyytyä? Kummallista oli kaikki, katsoi asiaa puolelta tai toiselta. Ihmeteltiin ja paheksuttiin, paheksuttiin ja kadeldittiin, mutta kilvan lähetettiin onnitteluja pappilaan.

Nyt oli Eevi onnensa kukkulalla. Hän kulki huoneesta toiseen, hän suuteli saamiensa tuoksuavia kukkaisuviikkoja, haki lempipaikkansa puutarhasta ja istui siellä yksin tai Heikin kanssa haaveillen, luoden ihanimpia kotion kuvaa.

Näin istui hän myös eräänä kauniina kesäiltana käsitönsä puutarhassa. Heikki oli juuri työnsä päättänyt ja lähenei hiekkakäytävää pitkin. Hän poikkesi syrjäpölle, kiersi Eevin huomaamatta hänen taakseen ja kumartui häntä suutelemaan: „Mitä kultani miettii?“

„Hui, miten minua säikäytit!“ Eevi punastui. „Älä

nyt ole vallaton, vaan tule viereeni tänne! Katso mitä ompelen!”

„Häähametta.“

„Oh sinua, tyhmeliini!”

„Ei niin pientä pilaa, ettei totta toinen puoli. Ottaisin minä sinut puolivillapuvussakin.“

„Vaikka ottaisitkin, en minä itseäni antaisi. — Katso, tämä on Maijalle. Etkö Maijaa muista, häntä, joka minua Soinamossa aina sylissään kantoi ja kaikki parhaat palat säästi sydänekävylleensä?”

„Ja nytkö Eevini ompelee lämpimän puvun vanhalle hoitajalleen?”

„Niin teen“, ja Eevin silmät loistivat, kun hän iloisesti jatkoi: „Olen juuri kotiamme ajatellut ja minlaista on sitten, kun ystäväni, toverini, Maija ja muut kaikki sinne tulevat. Oi, Heikki, miten äärettömän hauskaa! — Katso, tässä on etehinen“, hän piirusti hiekkään, — „ja tästä mennään ruokasaliin.“

„No johan nyt jotain, sinä pieni haaveilija! Kaikki on jo valmiina, vaikk’et vielä tiedä minlaiseen hökkeliin joudumme.“

„Hökkeliin! Hui sinua!”

„Niin, niin, pappiloita on monenlaisia, on matalia, on muhkeita.“

„Mutta satulinnaksi me sen sittenkin muutamme, kauniiksi, herttaiseksi ja —“

„Yksinkertaiseksi, muista se Eevi, yksinkertaiseksi!”

„Niin, yksinkertaiseksi, mutta kodikkaaksi, lämpimäksi, oikein valon pesäpaikaksi, eikö niin?”

Heikin pää oli käden varaan painunut, ja ikäänkuin tietämättä mitä teki, seurasi hän silmin Eevin piirustuksia

hiekkassa. „Kunpa tulisi kotimme todella valon pesäpaikaksi, majakaksi monelle maailman matkalaiselle“, jatkoi hän miettävästi.

Hetken vaikenivat he kumpikin. Silloin kohotti Eevi äkkiä kätensä, kietoi ne Heikin kaulaan ja kuiskasi: „Sinä oma rakas, rakas, ystäväni, sinuahan minä lapsuudestani saakka tietämättäni ikävöin, sinun tulostasi unelmoin jo Soinamon siimeksessä.“ Hän vaikenä. — „Valoisaksi olet sinä tieni tehnyt ja niin vastakin teet“, jatkoi hän hiljaa äänen värähtäessä kuin suuresta, sisäisestä onnesta.

Silloin kohotti Heikki päänsä. „Valot ja varjot kai vaihtelevat meidänkin polullamme, mutta Jumalan avulla ja käsikädessä emme niitä pelkää kumpikaan.“

Hän oli sulkenut Eevin käden omaansa, ja niin istuivat he kahden ääneti kesäisen auringon maillelmennessä.

Tästä lähtien otti Eevi tavakseen illoin asettua puutarhaan. Rannalla, suuren riippakoivun juurella istui hän käsitöineen odottaen Heikkiä, joka työnsä päätyttyä suuntasi tiensä tänne. Monta herttaista hetkeä viettivät he täällä yhdessä, mutta joskus sattui erimielisyyksiäkin, ja nämä tekivät mitä tuskallisimman vaikutuksen varsinkin Eeviin. Ristiriitaisuutta lisäsivät vielä suuresti ne perin vastaiset vaikutukset, joita Eevi äidiltään ja Heikiltä sai. Alussa eivät tosin äidin mielipiteet mitään vaikuttaneet Eeviin, mutta sitä myöten, kun hän näki äidissä saavansa puolustajan Heikin liiallisia vaatimuksia vastaan, tuli hän huomanneeksi, mitä oikeutettua ja hyvää saattoi äidinkin ajatuksissa piillä. Ruustinna, joka alussa oli kihlausta kovin vastustanut — varsinkin sen julkaisua — oli käynyt myöntyväisemmäksi nähdessään, miten suuressa arvossa Heikki Saloa pidettiin ja miten rouvat pitä-

jällä — etenkin kaikki joilla oli täysi-ikäisiä tyttäriä — melkein kadehtimalla puhuivat Eevin aikaisesta kihlauksesta. Se seikka, että Eevi joskus turvautui äitiinsä, kun sattui erimielisyyksiä Heikin ja hänen välillensä, ei äidin mielestä suinkaan asiaa pahentanut, päinvastoin. Rovasti katseli asiain menoa syrjästä ja arveli mitä arveli, mutta antoi kaikkien olla rauhassa ja pitää huolta omista asioistansa. Ainoastaan kerran — kohta senjälkeen kun Eevi oli kihloihin mennyt — oli hän eräänä liikutuksen hetkenä murtanut sen kuoren, johon hän, vaimonsa monivuotisten ponnistusten tuloksena, oli oppinut sisimpänsä sulkemaan. Yksin ollessaan lastensa kanssa oli hän silloin heille puhunut suoraan ja peittelemättä, puhunut avioelämästä ja niistä vaatimuksista, joita se ihmisille asettaa. Ainoastaan suurin ja uhrautuvaisin rakkaus voi onnelle tietä valmistaa, varsinkin siellä, missä niin eriluontoiset ja niin eri kasvatuksen saaneet henkilöt kuin Eevi ja Heikki tahtovat toistensa tovereina kulkea läpi elämän. Se sana pitää paikkansa avio-elämässäkin, että joka tahtoo henkensä vapahtaa, hän hukuttaa sen, ja päinvastoin. Ainoastaan se, jolla on päämääränä *tehdä* onnelliseksi, voi itse *tulla* onnelliseksi. Mutta siellä, missä todella löytyy rakkautta, joka on valmis uhraamaan kaiken toisen hyväksi, siellä on onni myöskin taattu.

Eevi itki isän näitä puhuessa, ja syvästi liikutettuna puristi Heikki tulevan appensa kättä. Tämä oli vakavin hetki heidän kihlauksensa jälkeen. Heidän täytyi kysyä nyt itseltään, oliko heillä todella sitä rakkautta, joka on valmis kieltämään itsensä ja uhrautumaan toisen hyväksi. Tunsivatko he, rakastivatko he toisiaan tarpeeksi, oliko heillä edellytykset tulla onnellisiksi? Heikki puo-

lestaan oli kohta selvillä siitä. Tulipa onni tai onnettomuus, hän oli varma tunteistansa. Taistelu oli taisteltu jo ennenkun hän kosi. Nyt oli hän levollinen, sillä hänen elämänsä onni oli Jumalan kädessä.

Eevi epäröi hetken. Mutta kun hän nosti silmänsä ja näki Heikin rakkautta säteilevän katseen, unohti hän kaiken muun, kietoi kätensä Heikin kaulaan ja nyyhkytti kuin lapsi. Hän tunsi, miten tukeva oli se käsi, joka häntä kannatti, miten luotettava se sydän, joka hänelle sykki, ja hän työnsi luotaan kaikki kysymykset ja epäilyt varmana siitä, ett'ei hän voisi elää, ei tulla toimeen ilman Heikkiä ja hänen rakkauttaan.

Mitä Eevi tänä hetkenä tunsi, se tuli monet kerrat vielä kovan koetuksen alaiseksi, ja jos hän olisi ollut rehellinen itselleen, olisi hänen täytynyt myöntää, että hänen rakkautensa tuskin välttävästi kesti koetukset. Kun Heikkiä pitäjällä kiitettiin, kun hän saarnasi niin, että sanankuulijain sydämmet vapisivat, ja pahan vallat tuntuivat järkkyvän perustuksiltaan, silloin täytti autuas ilo Eevin sydämmen, ja kyyneleet nousivat hänelle silmiin, kun hän ajatteli, että se oli hänen oma Heikkinsä, joka tuossa puhui, hän, joka sulkiessaan Eevin syliinsä, sanoi olevansa rikkaampi maailman mahtavinta ja onnellisempi sadun sankaria. Hän, jota kaikki pelonalaisella kunnioituksella kohtelivat, hän oli se, joka Eevin oli valinnut sydämmensä ystäväksi ja joka oli kantava hänen läpi elämän voimakkailla, tukevilla käsivarsillansa. — — Mutta tuli toisenlaisiakin hetkiä, ja ne täyttivät Eevin mielen tuskallisella kauhulla. Mitä Heikistä pitäjällä pahaa puhuttiin, se tosin ei tullut Eevin kuuluville; mutta arveluja kihlauksesta sattui hän kuitenkin kuulemaan vähemmänkin edullisia. Kun esimerkiksi ruus-

tinnan sisaret kirjoittivat paheksumisensa siitä, että Eevi, joka kyllä olisi saanut tilaisuutta valita, oli tyytynyt niin mitättömään mieheen — pappiin talonpoikaissukua — silloin suuttui Eevi ja sanoi Heikkiä tuhatkertaa paremmaksi äidin koko aatelista sukua. Mutta jälkensä jätti tapaus kuitenkin.

Vielä paljoo pahempi oli sittenkin se kirje, minkä Eevi Elsalta sai. Eevi ei tiennyt kerrassaan mitä tehdä, niin onneton oli hän siitä. Sen sijaan, että Elsa olisi iloinnut sen onnen suuruudesta, jota Eevi kirjeessään niin hartaasti oli kuvaillut, tuli arveluja, kysymyksiä ja vastaväitteitä jos jonkinlaisia. Olikohan Eevi todella rakastunut? Eikö se ollut erehdystä kaikki? Pitäisikö Eevi Heikistä yhtä paljon, jos kaikki häntä moittisivat ja vastustaisivat? Ei se ollut onnea itsessään, se että joutua naimisiin, ei ensinkään, vaikka moni lapsellisuudessaan niin uskoi. Ainoastaan korkein määrä rakkautta saattoi sen onneksi muuttaa. Jos rakkauden suhteen vähänkin tingittiin, oli se — naiselle ainakin — ei ainoastaan kauhea, mutta kauhein kahle. Eevi joutui tästä aivan ymmälleen. Voi sitä Elsaa, minkälainen oli! Aina järkevä, aina arvosteleva, valmis syitä ja perustuksia tutkimaan.

Eevin oli vaikea vapautua siitä pahantuntemuksesta, minkä Elsan kirje oli hänelle tuottanut. Hän huomasi, miten syvän vaikutuksen se häneen oli tehnyt, miten nuo kysymykset ja arvelut olivat aivan kuin syöpyneet hänen ajatuksiinsa. Kaikeksi onneksi oli ilma kaunista, ja se auttoi Eevyä jossain määrin, sillä ympäröivä luonto teki häneen aina vaikutuksen. Unhottaakseen kaikki epäsointuisuudet otti Eevi käsityön ja läksi yksinäisyyteen lempipaikallensa. Siellä aikoi hän rauhassa

miettiä, miten paraiten Elsalle vastata. Mutta kauan ei hän saanut yksin istua, sillä Heikki oli hänen huomannut huoneensa ikkunasta.

„Mattiko vai Maija nyt puvun saa“, kysäsi hän asettuen kivelle istumaan Eevin viereen.

„Koeta arvata“, Eevi piiloitteli työtään.

„Mistäpä minä. Näytä pois!“

„Katso“, Eevi levitti hänen eteensä suuren silkki-ompeluksella kirjailun pöytäliinan. „Tämä tulee meille.“

„Toivon, että lasket leikkiä Eevi. Ethän sinä toki totta tarkoittane?“

„Mitenkäs muutoin?“

„Jos sen vanhemillesi valmistaisit, käsittäisin sinua ehken, mutta meille — kuinka voit sinä! Tiedäthän“, lisäsi hän lempeämmin „etten voi saarnata toisin ja elää toisin. Kristuksen seuraajalta vaaditaan itsensäkieltämistä.“

„Mutta Heikki, eihän se tähän kuulu. Eihän tämä pikku koristus kotiamme komeaksi tee.“

„Eevi rakas, anna sinä ensin pikku sormesi ylellisyyden synnille, kyllä se pian vie koko käden. Yks' kaks' tulee siten kodistamme hieno ja muodinmukainen. *Minä* en koskaan voi sitä sallia.“

„Voi sinua Heikki, miten olet ankara! Sinä et ensinkään näy tunteitani käsittävän. Tiedäthän, miten syvästi olin Soinamoon kiintynyt ja niinkuin ennen sitä, niin nyt omaa kotiani tahtoisin kaunistaa. Mutta sinä näyt ilolla toiveeni tyhjäksi tekevän.“

„Eevi, kuinka sinä voit“ — hän katkaisi puheensa — „en ilolla koskaan, mutta velvollisuudesta.“

„Minun toiveeni ja minun tahtoni, eivätkö ne siis mitään merkitse?“

„Ei silloin, kun omatunto toisin käskee.“

Eevi nousi, otti työnsä ja kiiruhti pois omaan huoneeseensa, jossa sulki oven ja heittäytyi sohvalle itkemään. Miten kauheaa tämä oli! Oliko siis Elsa oikeassa?

Itse asia jo Eevin mieltä pahoitti, mutta vielä pelottavampi oli se kalvava epäily, joka taaskin mieleen hiipi. Tämmöisiä kohtauksia oli Heikin ja hänen välillään joskus ennenkin ollut, ja oli kuin kammottava aave niissä aina olisi noussut häntä pelottamaan. Entä jos Heikki onkin tuo yksinkertainen, ankara mies, joksi Eevi häntä alussa uskoi? Jos heidän rakkautensa onkin vaan erehdystä, ja Eevi taas pettyy, pettyy kauheasti? Semmoistahan elämä oli yhtenä. Jos joskus toteutui jokin harras toive, aina siihen pettymyksiäkin yhtyi. Eikö ollut sellaista koko tämä kihlaus-aikakin? Se oli tosin hetkittäin hurmaavaa onnea, toiste taas epäsointuista ja ristiiriitaa täynnä. Mitä tulisikaan Heikin ja hänen onnestansa, jos tämmöistä jatkuisi? Oli se Heikkikin niin itsepin-tainen ja taipumaton kuin teräksestä tehty. Eevyä harmitti. Saisi Heikkikin joskus taipua eikä aina sitä häneltä vaatia. Eevi itki, itki niin, että sydän oli haljeta. Mutta entä jos syy olikin hänessä itsessään? Hän vahti. Olihan Heikki niin hyvä ja hellä, hän oli ankara ainoastaan omantunnon sitä vaatiessa. Tuo omatunto, se se aina vastuksena oli. Mutta samassa Eevi muisti, että sehän juuri olikin aluksi hänen ihailuansa herättänyt, että Heikki niin järkähtämättä omaatuntoansa totteli. Eevi oli silloin ajatellut, että semmoisen miehen rinnalla hänkin vielä lujaksi muuttuu, oppii uhrautumaan, kieltäytymään ja elämän kaidalla tiellä kulkemaan. Vaan näinkö tuskallisten taistelujen kautta tuo oppiminen oli käyvä? Mitä

silloin onnesta olisi? Oliko hän sen kenties jo kadottamaisillaan? Häntä aivan värisytti. Hän tiesi, miten monet olisivat Heikin rakkautta pitäneet riittävänä korvauksena kaikista kieltämyksistä. Eikö se hänelle sitä ollut? Oliko todella hänen rakkautensa Heikkiin niin heikko ja arvoton, ettei se koetusta kestänyt? Oi ei, ei, se oli kyllä voimakas, se pääsisi vähitellen voitolle, ja niin tulisi heistä vielä täysin onnelliset.

Eevi kohotti päänsä ja kuivasi kyyneleensä. Hän oli vähitellen tyyntynyt, vaan ei vielä tahtonut tavata ketään, siksi hiipi hän huomaamatta läpi keittiön päästäkensä vähän kävelemään. Mutta portaissa tapasi hän arvaamatta erään tuttavan, vanhan vaimon, yhden Heikin ja hänen yhteisistä holhokeistaan, joka kävi hartaasti hänen polviaan halaillemaan. „Voi kuitenkin, kun nyt teidät tapasin ja itse pääsin onnittelemaan!“ Vanhat, kurtuiset kädet sivelivät Eevin hameen poimuja. „Voi hyvänen aika! Taivaan Isä teille onnea antakoon!“ Vanhus hymyili ja niiaili minkä ehti. „Ja mikäpä muu olisikaan kuin onni edessä meidän pastorilla, semmoisen sydämenruusun kun on saanut — ja entä teillä sitten, hyvä neiti, semmoisen herranpalvelijan rinnalla!“

Ei tahtonut sanatulvasta loppua tulla, mutta vanhus kun vihdoin huomasi Eevin levottomaksi, keskeytti syyleilynsä, ja niin pääsi Eevi matkaansa jatkamaan.

„Semmoisen herranpalvelijan rinnalla!“ Sanat soivat yhä Eevin korvissa. Niin ne kaikki sanoivat, ja niinhän se varmaan olikin. Kyllä Heikki tekisi Eevin onnelliseksi, täysin onnelliseksi. Kotinsa keskuksena, ihailtuna, rakastettuna näkisi Eevi vielä kaikkien kulta-unel-

miensa kauniin toteutumisen. — — — — —

— — — Kun Eevi kävelyltään palasi, kiiruhti hän porstuan kautta Heikin huoneeseen. Heikki istui kirjoittamassa eikä nostanut päätäänkään. Eevi läheni ja laski kätensä hänen olallensa.

„Anna anteeksi, Heikki rakas!“

„Sydämmestäni.“ Hänen katseensa oli lämmin ja kirkas.

„Heikki, sinun täytyy auttaa minua!“ Eevi painoi päänsä hänen olallensa.

„Sitä tahdonkin, mutta, Eevi, minä olen kovakourainen, minä en kärsi tinkimistä, en arkailemista. Joka on kätensä auraan laskenut, ei saa taakseen katsoa.“

„Mutta Heikki, minä olen niin heikko, minua on toisin kasvatettu, muista sitä. Oi miten onneton minä olen! Ei Jumalakaan minusta huoli, kun et sinäkään enää jaksa rakastaa.“ Pää painui alas, ja kyyneleet rupesivat vuotamaan.

Heikki veti Eevin polvillensa. „Älä sano niin, et-hän? Jumala huolii kaikista, ja mitä minuun tulee, niin kyllä minä jaksan rakastaa, kun kerran saan sitä tehdä. Etkö vielä minua sen paremmin tunne? Minun rakkauteni on kovaa, ankaraa, ehken vaativata, mutta se kestää Eevi, kestää. Se on vahva vakaumukseni.“ Hän kietoi kätensä lujemmin Eevin vyötäisille ja veti hänet hellästi puoleensa. Näin istuivat he hetken. Sitten Heikki nousi, suuteli vielä kerran Eevin lumipuhtoista otsaa, suuteli kuin isä lastaan, loi sitten sydämmellisen, rohkaisevan katseen Eeviin ja istuutui kirjoittamaan.

Eeviä puettiin morsiameksi. Hän koetti olla tyyni, mutta hänen liikkeensä osoittivat levottomuutta. Hän oli koko aamupäivän ollut yksin sulkeutuneena omaan huoneeseensa. Puuhaa oli ollut ylt'ympärillä, kiirettä oli papilassa jok'ainoalla, joka vaan kynnelle kykeni. Mutta Eevi oli ollut yksin ja rauhassa. Hän oli miettinyt menneisyyttä ja ajatellut aikaa, joka oli tulossa. Milloin oli ääretön ilo hänet vallannut, milloin jäytävä, melkein tukehduuttava tuska. Vihdoin viimein olivat he tulleet häntä pukemaan, ja nyt oli kaikki valmista. Ainoastaan morsius-huntu ja sepele puuttuivat vielä. Silloin avautui ovi hiljaa, ja vieras astui kynnykselle. „Elsa“! Eevi kavahti pystyyn ja heittäytyi nyyhkien ystävänsä kaulaan. „Älä itke“, varoitteli äiti, „silmäsi tulevat punaisiksi.“

„Elsa, rakas Elsa!“ Eevi hymyili läpi kyynelten, „tule viereeni tänne!“ Hän veti hänet sohvalle, jossa itse istui, ja siihen he jäivät hetkeksi kahden käsikädessä istumaan kuten niin usein ennen.

„Nyt meidän täytyy pukea Eevi valmiiksi“, tuli äiti muistuttamaan, ja Elsa se sitten hunnun ja sepeleen Eevin päähän kiinnitti. Sitten poistuivat kaikki jättäen Eevin yksin sulhastansa odottamaan. Eevin kiihkeät pyynnöt olivat nimittäin saaneet vanhemmat suostumaan tähän yhtymiseen, vaikka se olikin aivan vastoin yleistä tapaa.

Ovi avautui, ja Heikki pysähtyi kynnykselle. Siinä seisoi Eevi, hänen rakkainpansa, puhtoisena puvussaan, melkein silmiä häikäisevänä ja kirkkaus kasvoillaan.

„Armainpani, suokoon Jumala, että voisin sinut onnelliseksi tehdä. Tunnen suuren kykenemättömyyteni.“

„Heikki, tulemmehan onnellisiksi, sano, tulemmeh-

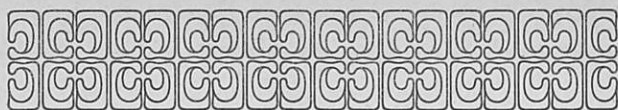
han!“ Eevi nojautui vavisten sulhoonsa. „Voitko sinä todella minua rakastaa?“

„Olen valmis sitä Jumalan ja ihmisten edessä vannomaan.“

„Autathan minua sitten?“

„Jumala meitä molempia auttakoon.“ Heikki oli aivan kalpea. Hetkeksi painoi hän Eevyä kiihkeästi rintaansa vasten, sitten hän poistui.

VIII.

Eevi kun ei millään muotoa tahtonut häitten jälkeen jäädä asumaan entiseen kotiinsa, oli Heikki pyytänyt apulaispaikkaa toisessa seurakunnassa ja olikin jo ilokseen määräyksen saanut. Tammikuun ensi päivänä tuli hänen olla uudella paikallaan, siksi vietettiin häät joulun ja uudenvuoden välillä. Kohta vieraiden hajauttua läksivät nuoretkin. Erohetki oli Eeville aivan toista kuin mitä hän oli kuvitellut. Hän oli usein edeltäkäs ajatellut, miten onnellisena hän kerran Heikin rinnalla lähtisi omaa kotiansa kohden, mutta nyt, kun lähtö todella oli tullut, tuntui erohetken haikeus. Vanhemmat, koti ja ystävät, kaikki tuntuivat nyt entistä moninkerroin rakkaammilta, ja ero heistä oli raskas, kovinkin raskas.

Turkiksiin hyvin käärittynä istui Eevi reessä Heikin rinnalla. Kyyneleiltään ei hän pitkään aikaan saanut mitään sanotuksi, mutta kun hän vähitellen alkoi tyyntyä muistuiivat mieleen monet entiset ajatukset. Miten usein jo Soinamossa ollessaankin oli hän häämatkaansa mielessään kuvailut. Hän oli ajatellut valoisaa kesäyötä

tahi kuutamoista talvi-iltaa — Ja nyt oli tuo onnenhetki tullut. Mutta kuu oli paksujen pilvien peitossa, ja purevana puhalteli pohjainen. Se oli tielle jo koonnut korkeat kinokset ja pyryytteli vielä nytkin lunta aivan vasten silmiä. Eeviä värisytti. Oliko tämä kuva elämästä? Niinkö kävisi onnen ja unelmain? Lämpimänä sykkii aina nuoren sydän, kauniit kuvat kangastavat tulevaisuuden taivaalla, ja ihania kuin aamurusko ovat nuoruuden unelmat. Mutta entä elämän todellisuus — tuntuuko se kylmältä ja jäähdyttävältä kuin pohjatuuli? — Vilusta silloin värähtää sydän, rusopilvet hälvenevät ja katoavat kaikki kauniit kangastukset.

Eevi painautui lähemmä Heikkiä. „Heikki, on niin kylmää ja kolkkoa. Minua värisyttää. Enkö ole paha, kun voin sitä valittaa tässä sinun rinnallasi?“

„Et armaani, et ole paha ensinkään. Minä juuri mietin, miten paljon minun nyt tulisi antaa sinulle. Olet kaiken jättänyt minun tähteni, ja minä olen niin köyhä antaja.“

Eevi oli kyyneleensä kuivannut, mutta nämä Heikin hellät sanat saivat ne uudelleen virtaamaan.

„Katso, Eevini“, jatkoi Heikki, „elämä on usein, kuten tämä matkamme, eteenpäin pyrkimistä tuulissa ja kylmyydessä. Siinä on jokaisella omat taistelunsa, joissa toinen voi tehdä varsin vähän toisen hyväksi.“

„Mutta Heikki, tahdothan minua auttaa. Minä en uskalla kulkea yksin.“

Heikki hymyili hänelle. „Sinulla on niin hellä sydän, Eevini. Tuulispäitä ei pikku vaimoni rakasta, ja kuitenkin on hän kumppanikseen valinnut näin ankaran

miehen. En voi sinua paljon suojata, en auttaa, ainoastaan itseltäsi lujutta vaatia.“

Eevi painautui yhä lähemmä Heikkiä. Hänen sydämmellisesti lausutut sanansa häntä liikuttivat, mutta peiloittavalta tuntui sittenkin tulevaisuus. „Heikki oletan kärsivällinen kanssani?“

„Kyllä, rakkaani, ellet itse ole sitä liiaksi. Meillä on suuri päämäärä, saavutettavana, siksi täytyy tarmolla ponnistella. Tiedät, että pienenä opin ankaraksi itselleni ja nyt olen sitä toisillekin, etenkin jos heitä rakastan. Sinä Eevi“, jatkoi hän yhä kiihkeämmin, „sinä olet ensimmäinen ja ainoa, paitsi omaisiani, johon todella olen kiintynyt. Kauan sinua näin, enkä kuitenkaan nähnyt. Sisimpäsi pysyi vieraana minulle. Mutta kun kerran sain luoda silmäyksen sinne, silloin tuli tuo tunne äkkiä ja voimakkaana. Ensin taistelin vastaan, mutta rakkaus voitti. Nyt ymmärrän, ettei tunteeni itsessään mitään väärää ole, ellei se tee minua heikoksi, eikä velvollisuuden tieltä saata horjumaan. Mutta sinä, Eevi, minua autat, eikö niin? Kasvat papin rouvana muille esikuvaksi ja minulle tueksi.“ Hän etsi Eevin kättä ja puristi sitä hetken lämpimästi. Sitten kääntyi puhe toisaalle.

Tuuli oli asettunut, ja yöllä kylmi. Kun päivällä aurinko pilkisti, hohtivat metsät huurteissa, ja lumikinokset kimaltelivat kuin aallot aavalla merellä.

Puoli kilometriä kirkolta, lähellä suurta pappilaa seisoi korkeitten kuusten juurella pieni, punainen, valkonurkainen rakennus. Sen molemmat suojat, etehinen ja pieni keittiö olivat juhlakunnossa. Sohvapöydällä sisimmässä huoneessa oli kauniisti paistunut rinkilä, jonka keskellä

seisoi kukkiva ruusu. Vanhanpuoleinen vaimo-ihminen hääräili kahvipuhinensa keittiössä tuon tuostakin vilkaisen maantielle päin. „Hyvänen aika, nyt ne tulevat.“ Hän hyppäsi ulos.

Pastori auttoi nuoren rouvansa reestä. „Maija, rakas vanha Maija!“ Eevi kavahti hoitajansa kaulaan. Tyytyväisenä hymyillen odotteli pastori vieressä. „Heikki, rakas Heikki, sinäkö“ — — Eevi loi kiitollisuutta säteilevän silmäyksen mieheensä.

„Maija se hyvä oli, kun tulla tahtoi“, sanoi Heikki ja tarttui vaimonsa käteen viedäkseen hänet sisään, missä, kuten hän sanoi, kaikki kuiskasi „terve tuloa“ pikku emännälle.

Herttaiset ajat ensimmäisessä kodissa päättyivät kuitenkin pian, sillä jo kesän keskipaikoilla lähetettiin Heikki kauaksi yksinäiseen sydänmaan seutuun pitäjänapulaiseksi. Monta kyyneltä vuodatti Eevi taas eronhetkenä, moni tuskallinen tunne hänen mieltänsä ahdisti. He olivat olleet niin onnelliset tässä sievässä pikku kodissaan, Heikki, hän ja vanha Maija. Miksi taaskin täytyi erota? „Telle est la vie, un long adieu,“* kirjoitti hän päiväkirjaansa, ja niissä sanoissa värähtelivät hänen sydämensä sisimmät tunteet.

Ei valjennut suinkaan Eevin mieli, kun hän Heikin kera saapui uuteen kotiinsa. Pitäjänapulaisen asumus oli vanha ja rappeutunut. Se tuli revittäväksi, ja sijaan oli

* „Sellainen on elämä, pitkä hyvästijättö.“

rakennettava uusi. Väliajaksi oli apulaiselle vuokrattu asumus talonpoikaistalossa lähellä kirkkoa. Mikä lie paikan valinnassa ollut määräävänä, ei ainakaan luonnonkauneus. Toisella puolen taloa, aivan ikkunain alla kävi maantie, toisella puolen oli takapiha, navetta ja sikolähti.

Oli kaunis kesäinen ilta, kun Eevi ja Heikki perille saapuivat. Kyytimies käänsi hevosen maantieltä portaitten eteen, ja Eevi katseli ympärilleen. Tuossa aivan ikkunan alla oli rikkaläjä. Toisella puolen rattaita oli likaa paksulta niinkuin epäsiistissä karjapihassa ainakin. Suuri sika nousi röhkien rapakosta ja juosta hölkytteli navettaan päin. Parvi pieniä porsaita seurasi sitä vikisten. Portailla hyppeli kirjava kana, ja kukko ravisteli rikkaläjää. Kauhistus kuvautui Eevin kasvoilla.

„Anna tänne kätesi.“ Heikki oli maassa ja auttoi Eevyä rattailta. Maija tavarakuormien kanssa oli vähää aikaisemmin perille saapunut.

„Voi, Maija kulta, minne olemmekaan joutuneet“, vaikeroi Eevi heittäytyen keittiössä olevalle penkille.

„Niin“, sanoi Maija tyynesti, „kyllä nyt, hyvä pastorska, teidän täytyy asua kanojen ja porsaiden parissa.“ Mutta kun Eevi samassa purskahti itkuun, menetti Maija tyyneytensä. „No hyvänen aika, rouva kulta, ei sitä niin saa itkeä, pannaan vaikka peittoon se pihanpuoleinen ikkuna.“ Eevi yhä vaan itki. „Minulla on kirstussani vanha, siisti peite, pannaan se“, ehdotteli Maija, mutta ei sekään näkynyt Eevyä ensinkään ilahduttavan. Hän yhä nyyhkytti aivan sydäntäsärkevästi. Silloin pujahti Maija portaille, missä pastori valvoi kuormain purkamista. „Kuulkaa“, Maija nykäsi nutun liepeestä, „rouva

pani niin pahakseen ne tään talon elävät, ettei nyt muuta voi kuin itkeä. Jos pastori toimittaisi sisään sen hänen pappansa antaman uuden keikkatuolin, niin siihen ehkä ikävä asettuisi. Minä pyörähdän tupaan kahvipannua lainaamaan, että saan vähän vahviketta keittää.“

Ja menossa oli jo Maija.

Ensimmäistä surkeaa iltaa uudessa kodissa seurasi useampia yhtä surkeita. Eivät näyttäneet olot ensinkään paranevan, päinvastoin. Yhä vaikeammaksi kävi Eeville voittaa raskasmielisyyttään. Hänen terveytensä oli heikontunut, ja olot paikkakunnalla kävivät hänelle yhä enemmän sietämättömiksi.

Lehdon seurakunta oli ammoisista ajoista tunnettu monista rettelöistään. Sivistyneitä oli siellä tuskin nimeksikään, sillä ne harvat säätyläiset, joita siellä oli, olivat ainakin yhtä sivistymättömiä kuin muutkin pitäjäläiset. Asutus oli harvaa ja köyhyys suuri. Varakkaita ja — ahneita talollisia oli tosin muutamia, mutta nämä joivat kilpaa pitäjän „herrojen“ kanssa, sillävälän kun muu kansa elää raahusti köyhyudessa ja tietämättömyydessä. Huonolla kannalla olivat kaikki pyrinnot pitäjässä, paheet yksin rehoittivat ja kantoivat hedelmää. Kun Heikki vähitellen oli olojen perille päässyt, ei hän seurakuntaa säästännyt. Yhä ankarampana kaikui hänen äänensä saarnatuolista, ja yhä useampi sai papiltansa yksityisiä nuhteita. Ankaruus herätti vastustusta ja kiukkua; pantiin kova kovaa vastaan. Siten kävi kireäksi Heikin ja hänen seurakuntalaistensa väli. Ennen oli Heikki saanut osakseen kiitosta, jopa ihailua, nyt sai hän vastustusta ja vihaa. Omasta puolestaan ei hän paljon siitä huolinut, sillä taistelu oli elämää hänelle, ja hänen ilonsa oli sota pimey-

den valtoja vastaan. Mutta Heikki ei ollut enää yksin elämässä, ja se tieto hänelle huolta tuotti. Jok'ainoa yhteentörmäys hänen ja pitäjäläisten välillä tuotti Eeville surua, tuskaa ja kyyneleitä. Hän kärsi siitä yöt, päivät, ja jota enemmän hän kohtaloansa mietti, sen raskaammaksi se hänelle kävi. Miksi olivatkaan ihmiset niin pahoja, ja miksi Heikki niin ankara? Eivät ihmiset hänen puheistansa kuitenkaan parantuneet. He vaan pahastuivat ja katkeroittoivat sitten kiukullaan Heikin ja hänen elämänsä. Olisihan Heikki voinut puhua vaimoväelle, joka aina mielellänsä Jumalan sanaa kuunteli, niiaili ja kiitteli monin kerroin. Ei se ollut Heikin velvollisuus käydä kaikki kapakat ja saarnastuolista julistaa pitäjän mahtavimmat miehet juopoiksi ja viettelijöiksi. Mikä siitä nyt oli seurauksena? Heikki, Heikki oli kaikkien herjaajien hampaissa, ja hän itse, hän, jonka koko olento janosi ihmisten rakkautta, oli, hetken onnellinen oltuansa, joutunut kaikkia suututtaneen pastorin onnettomaksi puoliseksi. Ei ollut täällä isää, ei äitiä, ei ystävää ainoatakaan. Ei edes kotipuolen kaunis luonto häntä täällä ympäröinyt. Lakeat maat ja kivikkorinteet, ne olivat hänen nykyiset näkö-alansa. Kyyneleet nousivat hänelle silmiin, kun hän niitä katseli. Hän oli kuin vieras vieralla maalla.

Mutta erämaissakin on kosteikkoja, ja niin oli myös Eevillä yksin täälläkin turvapaikka, tosin pieni ja ainoinen, mutta missä hänen kuitenkin oli hyvä olla. Vähän matkaa maantieltä, vanhan pappilan läheisyydessä oli pieni lampi. Pitkät petäjät siellä huminoivat, ja laineet loiskuivat hilpeästi rannoille. Täällä oli Eevin pyhäkkö. Tänne pakeni hän unohtaakseen navettanäköalat ja saa-

dakseen rauhassa ikäväänsä itkeä. Tänne oli Heikki hänelle penkinikin asettanut, ja sitä tapausta hän juhlahetkenä muisteli.

Mutta syksy tuli ja sen mukana sateiset ilmat. Eevin täytyi pysyä huoneessa. Vuoroon katsoi hän ikkunoistaan maantielle, vuoroon takapihalle, ja sillävälän hän itki. Ainoastaan Maijan ystävälliset ehdotukset saivat hänet joskus naurahtamaan. Maijalle olivat nämä hetket erinomaisen suuri ylpeyden ja ilon aihe, eikä hän koskaan laiminlyönyt pastorille suurimmassa salaisuudessa kuiskata: „Jo se vähän taas nauroi. Kyllä sen ikävä vielä asettuu.“ Heikki huokasi. Hyvä kun edes joku toinen sai Eeviä nauramaan. Hän itse ei enää koskaan onnistunut. Hänen ankaruutensa, sehän olikin syynä suruun, ja sitä Eevi ei unohtanut.

Oli sateinen syksypäivä. Tuuli tupruutteli kellastuneita lehtiä, ja sade sinkoili vasten ikkunoita. Paljastunut lehtimetsä värähteli kuin viluissansa, ja valittavasti vinkui tuuli. Eevi istui huoneessansa ompelu kädessään. Hän oli äsken lopettanut kirjeen Elsalle ja ajatuksissaan hän sitä vieläkin toisteli. Hän oli siinä purkanut kaiken mielensä katkeruuden, kaiken kaihonsa oli hän siinä kertonut. Olikohan hän kenties liikoja sanonut? Sitä ei hän olisi tahtonut. Mutta todellisuus oli hänestä niin synkän synkkä. Hän otti kirjeen käteensä ja luki: „Oi Elsa, mitä onkaan elämä? Yhtäjaksoista, kauheaa pettymystä. Onnen muruja saamme joskus maistaa, sitten murheita, tuskaa ja huolta. En tiedä, olenko minä ainoa, joka tätä tunnen, en sitä luulisi. Kärsiviltä ja pettyneiltä näyttävät minusta kaikki. Välistä ajattelen, että olivatko toiveeni tulevaisuuden suhteen liioitellut? Ei-

vätkö nuoret ylimalkaan siten unelmoi ja eikö heillä siihen ole oikeuttakin? Pitäneeköhän kaikkien yhtä kauheasti pettyä? Oi Elsa, minussa ei enää ole muuta kuin surumielisyyttä ja kaihoa. Ne ovat kaikki muut tunteeni tukahduttaneet. Ilonkin hetkinä olen niiden orjana. Elsa, sano mitä minä teen? Minulla ei ole sinun tyyneyttäsi, eikä työ-intoasi. Minulla ei ole muuta voimaa kuin tunteeni, ja ne minut surmaavat. — Koko luomakunta säestää nyt suruani. Tuuli vaikeroi kesän lyhyttä niinkuin minä onneani. Luonto itkee kuihtuneita kukkiensa niinkuin minä toiveitani. Tuskanvärähdys käy kautta luonnon. Samoin sydämmeikin suruissaan värähtelee.“

Eevi laski kirjeen kädestään. Se oli synkkä kuvaus, mutta tosi. Niin hän tunsu ja ajatteli. Niin oli hän ajatellut jo monen monta kertaa ennen. Eiväthän asiat ajatellen parantuneet, mutta oli huojennus saada edes rauhassa ajatella ja rauhassa tunteilleen antautua.

Näihin ajatuksiin vaipuneena istui Eevi vielä, kun Heikki sateesta märkänä astui sisään.

„Päivää, Eevi!“

„Päivää! Mistä sinä noin märkänä tulet?“

„Sairaan luota“, Heikki ravisteli sadetta vaatteistansa.

„Onpa hauskaa päästä muijansa luokse suojaan syys-tuulilta“.

„Missäpä niiltä suojaassa olisi?“

„Niin, missäpä, ellei kotilieden luona!“

„Tällä paikkakunnalla ei kodista voi puhua.“

Heikki vaikenä ja käänsi puheen toisaalle. Hetkisen Eevi kuunteli, sitten purskahti hän itkuun.

„No, mutta, Eevi!“ Heikki tarttui puoleksi hellästi, puoleksi leikkillisesti hänen käteensä. „Mitä sinä nyt?“

Näethän, miten runsaasti me sadetta saamme. Ei sinun tarvitse lisää hankkia.“

„Eikä sinun ivailta.“ Eevi riuhtasihe irti ja tarttui työhönsä. Seurasi hetken äänettömyys. Mutta viimein ei Eevi enää voinut itseään hillitä. „Pyhinpiä tunteitani näyt sinä pilanasi pitävän.“

„Anna anteeksi“, Heikin ääni oli kylmä. Hän ei enää jaksanut sitä ystävällisemmäksi tehdä. Hän oli niin monet kerrat ollut ystävällinen, varoittava, lohduttava tahi leikkisä. Kaikki oli turhaa. Nyt ei hän enää jaksanut.

„Eihän sitä voi anteeksi pyytää, että puuttuu hienotuntoisuutta toista käsittämään.“

Heikki lensi punaiseksi. „Ei ainakaan puutu tahtoa siihen“, sanoi hän hetkisen kuluttua.

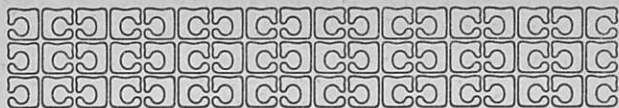
„Onhan se jo jaloa!“ Eevi nousi, kiirehti viereiseen huoneeseen ja heittäytyi vuoteelle itkemään. Heikki istui hetkisen eteensä tuijottaen, nousi sitten, pyyhkäisi tapansa mukaan kädellä otsaansa ja asettui työhön.

Illemmalla, kun Eevi jo oli itkuunsa nukkunut, istui Heikki vielä työtä tehden. Hetkeksi keskeytti hän kirjoituksensa, avasi laatikon ja otti esille kirjeen. Hän luki uudelleen viime sanat: „Teitä saattaisi vaikka kärejiin vaatia hävittömästä kunnianloukkauksestanne. Mutta olkoon nyt sillä, että itsellenne ja muille ilmoitan, miten häpeämättömän rohkea te olette.“ Heikki huokasi. Tämä oli seuraus hänen saarnoistansa. Hän lähensi kirjettä kynttilän liekkiin. „Tämä ei saa Eevin nähtäväksi tulla. Säestyköön häneltä ainakin se suru.“

Kun kirje oli poroksi palanut, jatkoi Heikki saarnansa kirjoittamista. Kynä kulki kuin itsestensä. Nopeasti piirteli se sanoja paperille, lause liittyi lauseeseen,

ja pian oli saarna valmis. Ei kukaan, joka seuraavana sunnuntaina kirkossa kuuli hänen ankarat nuhdesanansa, aavistanut, että hänen niitä kirjoittaessaan polttava tuska oli asunut hänen omassa povessansa, ja että se tuska oli saanut hänet vielä entistä ankarammin kaikkea syntiä ja heikkoutta tuomitsemaan. Kaikki kuulijat näkivät hänessä ainoastaan ankaran, jyrkän ja tunteettoman papin.

IX.

Lunta oli satanut ja satoi yhä. Mäntyjen oksat painuivat maahan raskaan taakkansa alla, ja maantiellä kävi kulku vaivaloisesti. Hiljalleen juosta hölkytteli kyytihevonen tietä pitkin, sillävälän kun pieni ajaja penkillään puolittain torkkui. Hän oli nähtävästi jättänyt joutumisen kokonaan hevosen huoleksi. Ison aikaa oli vieras herra hänen kanssaan puhetta pitänyt, kysynyt isästä ja äidistä, koulunkäynnistä ja hevoshoidosta, mutta nyt oli herra vaipunut ajatuksiinsa, ja poikaa torkutti.

„Vieläkö on pitkältä I:n kaupunkiin?“

„Vielähän sinne on noin tunnin matka.“

Erkki katsoi kelloansa. „Emme ole Tähtiniemellä ennen kahdeksaa.“ Poika ei vastannut mitään, ja Erkki vaipui uudelleen ajatuksiinsa. Tunnin kuluttua koittaisi se hetki, jota hän kesästä saakka oli ikävöinyt, jolloin hän näkisi jälleen Aunen ja saisi silmäillä syvälle noihin säteileviin silmiin. Tätä hetkeä hän odotti, ja sitä odotellessa hän uudelleen mieleensä palautti kaikki kauniit, sisältöriikkaat muistot olost Aunen seurassa. Jo ensi käynnillään oli hän Tähtiniemellä viipynyt paljoa kauemmin kuin oli aikonut. Seuraavana talvena oli hän

saanut tavata Aunen Helsingissä, joskin vaan pikipäin, ja kesällä oli hän taas käynyt Tähtiniemellä vieläpä saanut nuoret sieltä houkutelluksi kiertomatkalle hänen kotipuoleensa. Aune ja hän olivat hämmästyttävän pian toisiinsa tutustuneet. He tunsivat kumpikin, että käsittivät toisiaan, ja olivat vapaasti yhdessä, avomielisinä kuin ystävä ystävän seurassa. Erkki oli Aunelle kertonut lapsuudestaan, koulu- ja ylioppilas-ajoistaan. Hän oli kertonut synkkämielisyydestään ja taisteluistaan ja äidistä, joka oli hänen ainoa ystävänsä. Aune taas puolestaan oli esitellyt Erkille puut Tähtiniemellä, joiden oksille hän pienenä oli kiivennyt saadakseen siellä rauhassa lukea, hän oli näyttänyt pienen puutarhansa ja pensaen, jonka siimekseen siipirikkoinen pääsky, hänen pieni holhokkinsa oli haudattu. Kaikkia näitä vähäisiä lapsuuden muistoja oli Erkki kuunnellut melkein hartaudella. Nekin osaltaan täydensivät sitä sopusointuista kuvaa, minkä hän Aunesta oli saanut. Tutulta tuntui hänestä tuo kukkien keskellä leikkivä, opinhaluinen ja lämminsydäminen lapsi. Hän tunsu jo hänessä sen nuoren tytön, joka nyt niin kokonaan oli hänen sydämensä vallannut.

Hymyillen oli Erkki niinikään kuunnellut hauskoja kaskuja Aunen kouluajoilta, mutta kun Aune sitten oli kertonut äitinsä kuolemasta, oli puhunut surunsa suuruudesta ja velvollisuuksien painavasta taakasta, joka joutui hänelle vanhimpana tyttärenä, silloin ei Erkki enää ollut hymyillyt. Hän ei ollut saanut edes lohdutuksen sanaakaan sanotuksi, hän oli vaan vaiennut, ja tuskallinen tunne oli ahdistanut mieltä. Mutta Aune oli ymmärtänyt äänettömyyden ja oli jatkanut. Hän oli puhunut siitä, mitä oli oppinut äidin kuolinvuoteen ääressä, miten selväksi hänelle silloin oli käy-

nyt elämän lyhyys ja miten suureksi ja tärkeäksi sen tarkoituserä. Erkki oli ymmärtänyt tästä, miten Aune jo nuorena oli oppinut elämän vakavuutta ymmärtämään, mutta vakavuuteen kun yhtyi hänen hilpeä iloisuutensa, oli syntynyt se sopusointu hänen olennossaan, joka Erkkiä jo ensi hetkenä niin suuresti oli miellyttänyt. — Vielä oli Erkki tullut tietämään senkin, että Aune pienestä pitäen oli halunnut saada lukea ja oppia oikein paljon, mutta että se äidin kuoleman kautta oli käynyt mahdottomaksi. Erkki oli kerran lausunut säälin sanoja sen johdosta, ettei Aune ollut saanut taipumustaan seurata, mutta Aune oli silloin luonut sielukkaan katseensa häneen ja sanonut: „Älkää minua säälikö, eihän onni ole toiveittemme toteutumisessa.“ Erkin olisi silloin tehnyt mieli tarttua Aunen käteen ja sitä lämpimästi puristaa, mutta hän ei ollut uskaltanut. Hän oli toistanut ainoastaan hiljaa sanat ja katsonut Aunea syvään ja tutkivasti silmiin. Hän muisti tämän kaiken nyt aivan selvään, muisti sen kirkkaan, säteilevän katseen, joka Aunen sanoja oli seurannut. Pian hän sen taas oli näkevä.

Tähtiniemellä kulki Aune sill'aikaa huoneesta huoneeseen. Hän oli ollut järjestyspuuhissa aamusta asti ja tarkasteli nyt työnsä tulosta. Jok'ainoan sopukan kodissa tiesi hän hyvin siistityksi, ja se tietoisuus oli jo itsessään mieluinen. Sitäpaitsi näyttikin kaikki nyt kodikkaalta ja hauskalta kattolamppujen valossa. Lämpimät, kotikutoiset matot peittivät lattian, omain hyppyisten hyveä olivat huonekalujen yksinkertaiset päälliset ja pöytäliinat suomalaista kuosia. Salissa tuoksuivat kukkapiimissä tuoreet mäntykimput, ja katajat olivat kynttiläin valossa kauniita kuin etelämaiden cypressit. Vierashuo-

neessakin oli tämmöinen talvinen kukkaisvihko, jota Aune mielihyvällä katseli. Kaikki oli huoneessa vieraan varalle valmiina, ja pian olisi illallinenkin häntä odottamassa. Miten valoisaa, miten lämmintä ja hauskaa kaikki! Hetkisen seiso i Aune siinä liikahtamatta silmäillen ympärilleen, sitten kumartui hän äkkiä, suuteli männyn tuoksuavia neulasia ja kiiruhti samassa säikähtyneenä pois läpi salin omaan huoneeseensa.

Aunen huone oli yksinkertainen, mutta kodikas ja sievä. Rehevien kasvien varjossa seiso hänen kirjahyllynä, ja nurkassa kirjoituspöydän yläpuolella riippui äidin kuva. Aune tullessaan huoneeseen pysähtyi hetkeksi miettiväisenä kuvan eteen. Näkiköhän äiti hänet nyt, ja mitä olisi hän siinä tapauksessa lapselleen sanonut, mitä hänelle toivonut? — Vasta kun ulkoa kuului kulkusten kilinä, heräsi Aune ajatuksistaan. Puna nousi hänen poskillensa ja hymy huulille. Ripein askelin riensi hän etehiseen, jonne tuli parhaaksi nähdäkseen Erkin valkeana kuin lumiukon astuvan sisään.

Toisena päivänä senjälkeen, kun Erkki oli Tähtiniemelle saapunut, jäivät Erkki, Kaarlo ja Aune kolmisiin iltopäiväksi kotiin. Aunen isä, tohtori, läksi asiamatkalle kaupunkiin, ja nuoremmat lapset pääsivät mukaan erään koulutoverinsa luo.

„No sisko, miten nyt iloksi pannaan“, kysäsi Kaarlo laskien kätensä Aunen vyötäisille ja ketterästi pyöräyttäen häntä ympäri salin lattialla.

„Iloksiko? Sitä en tiedä, mutta minä puolestani aijon mennä isän huoneeseen katsomaan takkavalkeata.“

„Entä jos meitäkin kutsuisit sinne. Eiköhän olisi siinä iloa kyllin, vai mitä arvelet, Erkki?“

Erkki ei aluksi kuullut, mistä oli puhe, hän oli kokonaan syventynyt Aunen nuotteja selailemaan, mutta kuultuaan, mikä oli kysymyksessä, oli hän kohta valmis. Kolmisin he siirtyivät vanhan tohtorin huoneeseen, jossa iloinen takkavalkea uunissa räiskyi, ja jonka toisesta päästä varjostimen peittämä lamppu loi himmeää valoansa. Aune asettui pienelle jakkaralle vastapäätä valkeaa, Erkki siirsi keinutuolin uunin läheisyyteen, ja Kaarlo puoleksi loikoili sohvannurkassa. „Hohhoo, miten mukavaa tämä elämä on!“

„Tämmöistä hupia ei Helsingissä suoda“, huomautti Erkki.

„Ei usein ainakaan.“

„Mutta kuulkaa“, keskeytti Aune, „minulla olisi pieni ehdotus. Pidetäänpä tässä iltamaa, jonka ohjelman suorittamiseen kukin meistä ottaa osaa, eikö niin?“

Kaikki olivat myöntäväisiä, mutta miten päästä alkuun?

„Sinä, Kaarlo, saat kunnian alkaa!“

„Kiitän nöyryimmästi, mutta kaikki kunniavirat ovat kovin rasittavia. Pane sinä Aune vaan alkuun. Naiset, nehän nyt aina etunenään työntäytyvät.“

„Ja se on mainion mukavaa, aina kun herrat eivät itse viitsi vaivautua, eikö niin?“

„No, älähän härnäile! Jos sinussa vaan on pikkuisenkin „todellista naisellista sielua“, niin et henno häiritä tätä rauhallista hämyhetkeä. Katso sinä vaan varjoja tuolla seinällä, katso himmeää valaistusta ja tätä hehkuvaa hiilosta, etkö siitä saa runollista tunnelmaa?“

„Saampa kyllä. Muistui juuri mieleeni runo „Hiiloksella“. Tunnetteko sen?“

„Täss' istun suojassani
Ja katson hiilokseen,
Se leimuaa, se hehkuu
Ja hiipuu hiljalleen.

Noin sydämmessä mulla
Myös tunteet vaihtelee,
Ne leimuaa, ne hehkuu
Ja hiipuu hiljalleen.“

„Ne leimuaa, ne hehkuu ja hiipuu hiljalleen“, toisti Erkki, „ja kuitenkin jättävät ne jälkensä sieluun, vieläpä ainaiseksi.“

„Niin, se on totta.“ Aune silmäili vakavana eteensä. „Se tietoisuus on samalla suloinen, samalla täynnä edesvastausta.“

Kaarlo rykäsi pari kertaa — häntä ei haluttanut joutua syvämietteisiin keskusteluihin — ja Aune ymmärsi kohta tarkoituksen. Hän jatkoi siitä syystä iloisesti: „Unelmat ja tunteet ovat kaikissa tapauksissa hetken haihtuvia lapsia, siksi odotamme jo ikävällä jotain uutta. Jatkakaa siis, herra maisteri!“

Erkki oli hetkisen ääneti, sitten hän alkoi: „Metsän rajassa oli talo, talon räystäässä pääskyispesä ja pesässä äiti kahden poikansa kanssa. Poikaset olivat jo lentämiin tottumaisillaan. Äiti jakeli heille vielä viime neuvojaan, ennen pesästä poistumista. Mutta niiden vaikutus oli poikasiin aivan erilainen. Kun äiti neuvoi karttamaan kissaa, koska se on paha ja petollinen eläin, sanoa siritte toinen: „kiitos neuvostasi“, ja samassa nosti se siipensä lentoon onnellisena kuin oman äidin rinnalla. Mutta

toinen ajatteli: „eipä tiedä missä vaara väijyy, petollista on kaikki maailmassa,“ ja hän painoi päänsä siiven alle ja kätkeytyi suruisena pesäänsä. Kun äiti taas toisena päivänä varoitti karttamaan kuloa lähimetsässä, visersi toinen muistavansa neuvon ja kiiti samassa metsänrinteelle, saadakseen sieltä edes katsella maailman kummia tapahtumia. Mutta toinen siirtyi suruisena katonräystäältä pesäänsä peljäten, että jos vielä aurinkokin häneltä siivet polttaa, lämmin ja hehkuva kun on. Mutta silloin kävi äidin mieli murheiseksi. „Sinun täytyy lähteä lentoon,“ sanoi hän pojallensa. Ja pois täytyi poikasen pesästä. — Hän lensi metsään, lensi lepikosta niityn poikki, levähti hetkisen pellowpientareella ja suuntasi sitten matkansa kauniin koivikon keskelle. Siellä päivänväliset puitten juurilla pujahtelivat, kukkia kasvoivat mättäät kirjavina, ja pienet perhoset lentelivät kukasta toiseen. Täällä näytti kaikki niin viattoman rauhalliselta, että pieni pääsky parkakin vähitellen rauhoittui. Hän asettui aidanseipäälle ja katseli siitä ympärilleen. Aivan hänen jalkainsa juuressa, suuren koivun suojassa näki hän pienen, valkean metsätähden. Se oli niin pieni, niin puhdas ja suloinen, että pääskyn teki mieli sitä puhutella. „Miten olet sinä niin kaunis ja niin valkea,“ kysyi hän viserrellen. „Kai taivaan kaste sen on tehnyt ja valo ja lämpö.“ „Eikö se polta sinua?“ „Ei polta.“ „Entä kun on pilvistä, kuoletko silloin?“ „En, en kuole.“ „Etkö sinä pelkää ollenkaan?“ „Mitä minä pelkäisin? Metsä on kukkasia täynnä, ja te linnut meille laulette. Etkö näe, miten kaunista kaikki on?“ Silloin kävi pääskynpoika miettiväksi. Hän nosti äkkiä siipensä ja läksi lentoon. Entistä kevyempää oli nyt korkeuteen kohoaminen ja entistä tukevammilta tun-

tuivat siivet. Toisenmoiselta näytti koko maailma. Nyt vasta näki hän taivaan siintävyyden ja tunsu valon ja lämmön vaikutuksen. Hän lensi kotiräystäälle, ja sieltäkin oli näköala nyt entistä avarampi ja ihanampi. Tosin kissa vielä pihan poikki hiipi, ja metsästä nousi savu kulopai-kalta, mutta hän katseli sitä, mikä kaunista ja hyvää oli ympärillä, ja siitä syntyi rintaan ääretön, hillitsemätön riemu. Uudelleen kohotti hän siipensä ja lensi suoraapäätä koi-vikkoon, jossa asettui aidalle, aivan metsätähden yläpuo-
lelle. Siinä alkoi hän viserrellä niin paljon kuin ääntä vaan oli, viserrellä sydämensä pohjasta niinkuin ei koskaan ennen, sillä hän visersi nyt kaikkein kauneimman kiitoslaulunsa puhtoiselle, pikku metsätähdelle.“

Aune oli Erkin kertomuksen ajalla aluksi huvitettuna katsellut häntä suoraan silmiin, mutta vähitellen painui hänen katseensa. Hievahtamatta istui hän, Erkkiin puoleksi selin, silmäillen riittyvään hiilokseen. Hänen oli vaikea liikutustaan salata, ja kun Erkin kertomus loppui, ei kukaan aluksi puheeseen puuttunut. Vihdoin sanoi Aune hiljaa: „Se oli kaunis laulu, aivan liian kaunis niin pienelle kukkaselle.“

Erkki aikoi vastata, mutta samassa kuului portailta tohtorin ääni, ja Aune kiiruhti ulos isäänsä vastaanotta-
maan.

X.

Pari päivää tämän jälkeen lähti Erkki Tähtiniemeltä. Hänen oli matkustaminen eteenpäin naapuripitäjääseen, mutta paluumatkalla lupasi hän vielä Tähtiniemelle poiketa. Mutta päivä kului toisensa jälkeen, eikä Erkkiä kuulunut. Vihdoin sai Kaarlo häneltä kirjeen, jossa hän lyhimmiten ilmoitti matkustaneensa kotiin toista tietä, ja jouluksi tuli häneltä yhteinen tervehdys Tähtiniemeläisille. Siinä oli kaikki. Aunelle oli tämä käsittämätöntä. Mitä se merkitsi, miten oli se selitettävä varsinkin yhteydessä Erkin entisen menettelyn kanssa? Ei tosin Erkki koskaan ollut Aunelle tunteitaan suorastaan ilmaissut, mutta hän ne sitenkin tunsu. Hän tiesi, että Erkki häntä rakasti ja hän Erkkiä. Mikä nyt oli heidät eroittanut? Jos olisi Erkki ollut vähän pintapuolisempi, vähän enemmän semmoinen kuin useimmat muut, olisi Aune kenties luullut hänen mielensä muuttuneen, mutta nyt hän ei voinut sitä uskoa. Hän tiesi, ettei Erkki ollut niitä, jotka miellyttyään johonkin sitä kohta osoittavat niin selvään kuin voivat suorastaan kosimatta, ja sitten ensi mieltymyksen haihduttua varovaisesti vetäytyvät pois. Erkki olisi pitänyt velvollisuutenaan salata, mitä ajatteli, kunnes itse oli selvillä

tunteistansa. Hän olisi karttanut toisessa sellaisen tunteen herättämisestä, josta ei vielä ollut varma itsessäänkään. Hänen menettelynsä oli paras todistus siitä, että hän Auneella todella rakasti. Miksi hän ei siis palannut, miksi pysytteli poissa?

Pitkät oli päivät Aunella, ja ikävä tahtoi väkisininkin vallata. Joskus hiipi mieleen epäilyskin. Entä jos hän kuitenkin on Erkin suhteen erehtynyt, jos kaikki olikin hetken huvia vain? Jo tuo ajatus yksin tuotti Aunelle sietämättömän tuskan. Kaiken muun hän kestäisi, ei vaan sitä, että Erkin kuva muuksi muuttuisi ja tahrautuisi. Kaikesta muusta hän voisi luopua, kunhan vaan saisi säilyttää tuon kuvan kauniina ja tahratonna. Hän tahtoi Erkistä hyvää uskoa, tahtoi omistaa hänelle täyden kunnioituksensa ja muistella häntä jalona, luotettavana ystävänä, jommoisena hän oli oppinut häntä tuntemaan. Epäily Erkin suhteen olikin ainoastaan hetkellinen, ja sen tuottama tuska — joskin suuri — ei kestänyt kauan. Mutta minkäänmoista selitystä Erkin menettelyyn ei Aunella kuitenkaan ollut, ja sitä hän niin sanomattomasti kaipasi. — „Eihän onni ole toiveittemme toteutumisessa,“ oli Aune itse kerran sanonut, ja hän tunsikin, että häneltä nyt kysyttiin, vastaisiko hän todella teossa sanoistansa. Taisiko hän unohtaa oman itsensä? Oliko hän valmis itkemään itkeväisten kanssa, iloitsemaan niiden kanssa, joilla iloa oli, riippumatta siitä, mitä hän itse tunsikin tai kärsi. Hänestä tuntui kuin olisi hänet nyt vasta koetukselle pantu. Tosin oli hänen ollut kieltäytyminen halustaan opiskella, hänen oli täytynyt erota rakkaasta äidistänsä ja tämän kuoleman jälkeen jo nuorena kantaa huolten ja velvollisuuksien taakkaa, mutta muuta surua ei hän vielä ollut kokenut. Työ,

joka hänellä oli ollut, oli häntä aina tyydyttänyt. Se oli estänyt kaikki turhat haaveilut ja tehnyt sen, että hän tuskin oli huomannut, miten yksin hän oli ollut, ilman ainoatakaan läheistä ystävää, joka häntä todella olisi ymmärtänyt. Tuttavuus Erkin kanssa oli tässä suhteessa aikaansaanut muutoksen, ja sitä suuremmalta tuntui nyt äkillinen tyhjiys. Vuodenaikakin oli semmoinen, ettei se suinkaan mieltä ilahduttanut. Pitkät ja pimeät olivat illat. Tiet olivat yhtenäen ummessa, ja kulku oli vaivaloista, sillä tänä talvena oli tuulta ja tuiskua yhtenäen.

Usein illoin istui Aune yksin huoneessaan kuunnellen, miten tuuli vihurina puhalteli järveltä päin. Se pyyhkäisi Tähtiniemen ohi niin, että nurkissa suhisi, ja uunin pellit ulvahtivat surkean valittavasti. Tuntui siltä kuin ilma olisi ollut rauhattomia henki-olentoja täynnä. Pitkään vihelteli tuuli uunin piipussa, ja lopuksi muuttui se aivan kuin ihmisäänen itkuksi. Ulkona ilma vinkui ja vonkui, huokaili ja vaikeroi. Ikkunalasit tärisivät tuulessa aivan kuin jos joku vilussa olisi hampaitaan kalistellut, ja nurkista kuului kuin nyyhkytystä, kun vihuri ohi pyyhkäisi. Aune ajatteli kaikkia niitä, jotka kärsivät, onnettomia, murtuneita ja suruun sortumaisillaan olevia. Hän näki heitä koko joukon kulkevan ohitsensa ja kuuli heidän sydäntäsärkevää vaikeroimistansa. Mitä voisi hän tehdä heidän hyväksensä? Hän tahtoi unohtaa oman surunsa, käydä kantamaan kärsivien kuormaa ja valmistaa iloa ilotomille.

Se mitä Aune sisimmässään koki tänä aikana, se ilmeni hänen ulkonaisessa olennessaan ainoastaan siten, että hän oli ympäristölleen vielä tavallista ystävällisempi, tavallista uhrautuvaisempi. Isänsä häntä välistä ihmetellen

katseli, ja kerran hän veti hänet puoleensa leikillisesti huomauttaen, että hänen „pieni päivänsäteensä oli vielä tavallista lämpöisempi.“ „Ja minä kun juuri olen sinusta Kaarlolle kannellut!“

Aune katsoi hämmästyneenä isäänsä.

„No, no, älähän peljästy, minä vaan kirjoitin hänelle, että olet heikontunut ja laihtunut. Eihän se vaarallista ollut?“

Mutta Aune pudisti sormea isälleen ja kiiruhti pois. Voi mitä se isä oli tehnyt! Jos saisi vielä Erkkikin tuon kuulla — — Mitä hän ajatteleisi? Arvaisiko ehken syyn? Mutta nyt ei asia enää ollut autettavissa. Olisipa Aune sen ennen tiennyt!

Aika kului hiljalleen eteenpäin. Jo oli huhtikuu ja pääsiäinen tulossa. Aune istui isänsä huoneessa. Lamppu paloi pöydällä, vanha tohtori oli nojatuoliinsa nukahtanut, ja uunin edustalla teki „Turva“ isännälleen seura. Aune oli lukenut ääneen, mutta taukosi huomatesaan isänsä nukkuvan. Hiljaa lasi hän peitteen isän polville, siirsi lamppuvarjostimen nukkuvalle paremmin suojaaksi ja asettui sitten paikoilleen lukua itsekseen jatkamaan. Turva murahteli tuon tuostakin unissaan, ja seinäkello käydä naksutteli tasaista: tik, tak, tik, tak. Muuten oli kaikki hiljaista huoneessa. Silloin kuului etehisestä askelia. Aune lasi „Valvojan“ kädestään ja kiiruhti katsomaan. „Te“, äännähti hän hämmästyneenä.

„Terveisiä Kaarolta“, vastasi Erkki ja ojensi hymyillen kätensä Aunelle.

„Onko Kaarlo sairastunut?“

„Ei, ei suinkaan. En minä tule surusanomia tuomaan, olkaa huoleti. Minulta vaan jäi viime käynnilläni asiat vähän kesken. Niin, — minä tarkoitan — Erkki

kävi hämilleen — minä tarkoitan, juuri niinkuin sanoin. Mutta miten te jaksatte, neiti?”

„Olkaa toki hyvä ja käykää sisälle, tänne saliin ehkä“, pyyteli Aune. „Kiitos, hyvinhän minä jaksan.“

„Mutta Kaarlo kertoi minulle päinvastaista.“

„Oh“, Aune punastui, „siihen tiedonantoon oli ainoastaan isällinen huolehtiminen syynä.“

Erkki oli jo vähällä sanoa, että sepä huolehtiminen on minua tänne jouduttanut, mutta hän malttoi mielensä, ja Aune oli sitäpaitsi jo kiiruhtanut pois isälleen ilmoittamaan vieraan tuloa. — — — — —

Vuorokauden oli Erkki ollut Tähtiniemellä, ja nyt oli ilta. Huoneessaan istui Aunen isä sanomalehtiä lueskellen, ruokasalissa kattoi palvelija pöytää, ja Aune, joka häntä oli auttanut, oli nyt asettunut saliin soittokoneen ääreen. Erkki tuli samassa huoneestansa ja istuutui nojatuoliin. Nyt vihdoin oli ehken sopiva tilaisuus tullut, jolloin sai olla kahden Aunen kanssa. Kruunussa paloi pari kynttilää, muuta valaistusta ei huoneessa ollut. Kauniina kuvastuivat kasvien varjot vastaiselle seinälle, ja salaperäisinä, viehkeän vienoina kaikuivat soiton säveleet. Oli sopusointua sekä soiton että valaistuksen tuottamassa vaikutuksessa. Siinä oli jotain lämpimää ja pehmeätä, mutta samalla hienoa, hillittyä tunnetta.

„Laulakaa“, pyysi Erkki, kun Aune äkkiä oli lopettaa, ja Aune lauloi, joskin vastenmielisesti. Hän oli niin omituisen rauhaton tänä iltana. Erkki oli sanonut pian taas lähtevänsä, ja siitä oli Aune pahoillaan, pahoillaan etenkin, kun hän ei suruansa siitä saanut näyttää. Tuntui niin raskaalta iloisuutta teeskennellä. Hän oli aina ennen ollut

suora Erkille. Kesken oli hän nyt laulunsa lopettaa, mutta hän voitti liikutuksensa ja jatkoi. Hän sulki ainoastaan nuotit, säesti ulkoa ja lauloi. Voimakkaana ja kirkkaana kaikui hänen äänensä:

„On Herra sun tukes horjumaton,
Kun maalliset vaihettelee.“

Se oli jäähyväislaulu Erkille.

„Kiitos“, Erkki lähenei Aunea. „Te annoitte minulle hyvät matkaeväät.“ Hän puhui iloisesti ja tyynesti. Aunea melkein hermostutti. „Olen teille sydämmestäni kiitollinen.“

„Eipä syytä. Lauloin osaksi itselleni.“ Hänen äänensä oli surullinen.

„Mutta osaksi minulle myöskin, eikö niin?“

„Niin kyllä!“

„Se oli hyvin ystävällistä.“ Hetkisen värähteli Erkin ääni melkein veitikkamaisena. Rajaton riemu täytti hänen rintansa, sillä hän ymmärsi Aunen mielialan, ja hän oli sille nauraa aivan ääneensä, nauraa kesken onnensa suuruutta. Luuliko Aune todella, että hän, Erkki, voisi lähteä saamatta Aunelta vastausta sydämmensä kysymykselle. Miten lapsellinen pelko! Mutta pian Erkki malttoi mielensä, ja hän oli käynyt vakavaksi, kun jatkoi: „Te olette paljon minulle antaneet, mutta pyytäisin vielä enemmän. Aune rakas, tahdotteko minua auttaa aina ja kaikessa, läpi koko elämän ystävänäni — vaimonani?“

Aune oli kääntynyt Erkkiin päin, hän nosti kätensä, laski sen Erkin käteen ja loi kirkkaat, sielukkaat silmänsä häneen. Niistä sai Erkki vastauksen.

Mutta illalla, kun Aune huoneessansa seisoi äidin kuvan edessä, kimalteli kuin aamukastetta hänen silmissänsä, ja hänen huulillaan oli hymyä. „Oi äiti, näetkö sinä lapsesi onnen?“

XI.

Kesäinen päivä paistoi lämpimästi. Ikkuna oli auki ja tien toiselta puolen lehahti tuomien tuoksu. Eevi istui käsitöineen sohvan nurkassa, mutta kun huoneen toisesta päästä samassa kuului hiljaista kirinää, nousi hän, pani pois työnsä ja lähestyi kätkyttä. „Äidin muru, mikä sinun on? Tahdotko syliin, sydäniloni“, puheli hän nostaen lapsen hymyillen polvillensa. „Viljoseni, vienoiseni“, jatkoi hän poikaa kapaloiden, „nyt täytyy sinun nukkua, jotta olet iloinen, kun isä tulee kotiin.“ Eevi alkoi hyräillä, ja hiljaa heilahteli kätkyt. Ulkoa kuului kanojen kaakotusta, ja vastaisen ikkunan läpi näki Eevi sikojen myllertävän takapihalla, mutta hän niitä tuskin huomasi. Vähitellen oli hän ympäristöönsä tottunut, ja olihan hänellä nyt sitäpaitsi muuta ajattelemista.

Maija kurkisti ovesta. „Joko se nukkuu nyt, se sokuripala?“

„Jo nukkuu. Tule katsomaan, miten herttainen hän on.“

„Niin on, niin ihan kuin pastorska pienenä.“

„Vai niin, sitähan sinä aina sanot. Mutta paljoa kauniimpi hän kuitenkin on, eikö niin?“

„No, no, saattaa olla, onhan hän isäänsäkin, liekö siitä sitten kaunistunut.“

„Kaunis hänestä vaan tulee, se on varma, kaunis kuin kukkanen“, sanoi Eevi kumartuen kätkyen puoleen karkoittaakseen kärpäset pienoisansa kasvoilta. „Mutta“, jatkoi hän sitten, „mene nyt Maija kahvia keittämään, että on kaikki valmiina, kun pastori tulee rippikoulusta.“

Kupit olivat pöydällä ja Maija oli juuri kahvipannun viereen asettanut, kun Heikin askeleet kuuluivat etehisestä. Hän astui sisään.

„Päivää, mitä tänne kuuluu?“

„Hyvää unta“, Eevi loi silmänsä hymyillen kätkyeseen päin.

„Onpa odottamassa kaunis kahvipöytä“, puheli Heikki tyytyväisenä. „Pannaan nämä vielä pappilan muorille silmään iloksi“, ja hän asetti tuoksuavan tuomikimpun pöydälle.

„Kiitos! Nepä kauniita!“

„Niin, eikö todella? Ihastuin niihin vallan kotimatalla, siksi täytyi ne sinulle poimia.“

„Sinäpä olet hyvä, kun hankit mulle kipeneen kauneutta yksin täälläkin.“ Eevi huokasi huomaamattaan, ja pilveen kävi samassa Heikin otsa. „Johan täällä tulee kauneutta kilvan“, sanoi hän kuitenkin leikillisesti. „Eivät taida tuomentertutkaan kestää kilpailua tuon veitikan rinnalla.“ Hän lähenei kätkyttä.

„Kuka hänelle vertoja vetäisi?“ Eevikin tuli viereen, ja he seisoivat hetken käsikädessä lastaan katsellen.

„Siitä kukkasesta saat iloa kesät, talvet“, huomautti Heikki mieltävästi.

„Niin“, jatkoi Eevi iloisesti, „ja saanhan vielä lisäksi paljon herttaisia muistoja nyt, kun pääsen vanhempien luona käymään. Ajattele, viikon kuluttua olen jo kotona,

näen isän, äidin, ystävät ja kaikki nuo tutut, rakkaat paikat!“ „Kyllä nekin ovat rakkaita“, jatkoi hän sitten, „vaikka toista olisi tulla Soinamoon.“

„Sinne menemme joskus, kun Viljo on suureksi kasvanut.“

„Oi Heikki“, Eevi heittäytyi hänen kaulaansa, „oi, jos sinne todella kerran saisimme palata, jos saisimme yhdessä, onnellisina käydä näkemässä kaikki nuo rakkaat, tutut paikat!“

„Jos Jumala sen suo, — mutta ne tuumat ovat vielä tuulentupia. Nyt ajattelemme matkaasi vanhempien luo.“

He syventyivät molemmat iloisesti Eevin matkaa suunnittelemaan, ja itselleen selittämättä tunnelmaa nauttivat he kumpikin siitä, että heillä nyt oli niin hauskaa yhdessä. Kotoisen lämpimältä tuntui ympäristö, ja keskustelu oli iloista, tyyntä ja tasaista. Heikki tunsu, että tällöinen hetki todella vastasi hänen koti-onnensa toiveita. Se oli työn lomassa levon ja virkistyksen hetki. Tuntuipa vaikealta sitä keskeyttää ja taas työhön ryhtyä, mutta mieli kun oli virkistynyt, meni Heikki tyytyväisenä työtänsä jatkamaan. Eevi jäi yksin käsitöineen Viljon kätkyen viereen. Hänen ajatuksensa olivat yhä kotonakäyntiin kiintyneet, ja kuva toisensa jälkeen siitä hänen mielessään syntyi. Hän tulee kotiin ensi kertaa nuorena rouvana. Viljo käsivarrellaan astuu hän vaunuista. Portailta seisoo isä avosylin heitä odottamassa. Sitten tulee äiti, äiti, joka kirjeissään on ollut niin hellä ja herttainen. Nyt, kun Eevi itse tietää äidin tunteet, ymmärtää hän paremmin omaa äitiäänkin, ja hänen käy sääli häntä muistaessaan heidän entistä epäsopuansa. Nyt koettaisi hän hellyyttä antaa sitä enemmän. — Entä sitten, kun

pappilaan tulee vieraita! Eevi oli jo kaikkea näkemässä ja kuulemassa. Kaikki tahtovat he Viljoa nähdä, ja kaikki häneen tietysti ihastuvat. Eevyä sanovat he laihtuneeksi, eikä se tee mitään. Mutta hänen pukunsa ei ole kunnossa, hattu on vanhanaikainen, eivätkä vaatteet käy hänelle hyvin. Heikille ei ole siitä puhumistakaan — mutta kotona ehken asia korjautuu. Äiti kyllä pian semmoiset puutteet huomaa.

Tulevaisuudesta luisuivat Eevin ajatukset vähitellen menneisyyteen. Tuli mieleen kulunut vaikea talvi. Eevi mietti, mille kannalle asettua ystävien kysymyksiin nähden. Kaikki sielläpäin pitivät Heikistä, sen hän tiesi, ja se tuntui hyvältä. Ei kukaan tulisi aavistamaan, että kyyneleet ja mielipaha olivat tavallisia heidän kodissaan. Vastaisuudessa sitäpaitsi olot kenties parantuisivatkin. Viime talvi, sehän se ainoastaan niin vaikea oli ollut. Eevi sairasteli, ja selkkauksia oli seurakunnassa alituisesti. Ikävä ympäristö ja Heikin ankaruus, kaikki Eevin mieltä synkistyi. Siitä ne sitten johtuivat epäystävälliset sanat ja loukkaukset. Eevin kävi sääli Heikkiä ja sääli itseänsä. Miksi olikaan elämä semmoista? Miksi se vaati niin paljon, eihän sitä täyttää jaksanut. — Mutta tästälähin olot ehken muuttuisivat. Eevi voimistuisi, paraneisi suhde pitäjäläisiin, ja Viljosta olisi iloa riittämään asti. Heikkikin tulisi myöntyväisemmäksi lapsensa tähden, ja Eevi itse saisi pojasta hyvitystä kaikista pettymyksistänsä. Viljon suhteen ei Eevi ainakaan koskaan pettyisi. Se oli varma. Hänessä näkisi hän sen ihanteen, jota hän tähän asti turhaan oli etsinyt. Eevi muisti Erkkiä. Niin, hän oli todella kaunis ja hyvä poika, ja vieläkin sykähti Eevin sydän, kun muistui lapsuuden ystävä mieleen. Mutta lapsuuden leikkiveri

oli leikkitoveriksi jäänyt, heidän ystävydestään ei sen enempää tullut. Olosuhteiden eroittamina olivat he täysi-ikäisinä pian vallan vieraksi käyneet toisillensa. Ei ollutkaan Erkistä tullut Eevin unelmien sankari, kuten hän aina ennen oli ajatellut. Oli sitten tutustuminen Heikkiin tullut, ja hänen voimakas, mutta samalla tunteellinen luonteensa oli Eevin kokonaan vallannut. Mutta yhteiselämä oli Eeville nyt opettanut, että Heikin kiihkeinpienkin tunteitten täytyi taipua, väistyä syrjään ja nöyrystyä aivan kuin olemattomiksi, jos sitä vaati hänen teräksinen tahtonsa. Tuo tahto, se oli monet kerrat miekkana tunkenut Eevin sydämmeen ja monet syvät haavat siihen iskenyt. Toisin tekisi Viljo vastaisuudessa. Hän kasvaisi kauniiksi ja jaloksi. Rikas olisi hänen rintansa rakkaudesta, ja äiti ylinnä sitä osakseen saisi. Onnensa Eevi silloin löytäisi, ja onnelliseksi täytyisi Viljonkin tulla. Kaikkea, mitä Eevi oli elämässään kaivannut, sitä saisi Viljo. Eevi itse kävisi edellä poimien pois kivet hänen poluiltansa, nostaen notkot ja mäet maahan painaen, loih-tien kukkatarhoja keskelle erämaita. Mitä siitä, jos hän toimiinsa sortuisikin, kunhan Viljo saisi suureksi, saisi ihailuksi ja onnelliseksi!

Eevin ajatukset olivat hänet muassaan temmanneet, tulevaisuudesta siirtäneet hänet menneisyyteen ja siitä äkkiä vieneet aikoihin vielä olemattomiin. Viljo hänet nyt todellisuuteen palautti, mutta oli kuin hehkua tulevaisuuden taivaalta hänen kasvoillansa, kun hän nosti lapsen kätkeestä ja kiihkeästi painaen poikaa rintaansa vasten huudahti: „Viljo, Viljo, miten äärettömästi me toisiamme rakastamme ja miten onnellisiksi me tulemme.“

Vasta elokuun keskipaikoilla hankkiutui Eevi kotimat-
kalle vanhempiensa luota. Kylmiä, sateisia päiviä oli ol-
lut monta, mutta nyt oli tuuli poistanut pilvet taivaalta,
ja ilma oli taas käynyt lämpimäksi. Päivä paistoi mel-
kein paahtamalla. Kaikki luonnossa näytti nauttivan kesä-
lämmön palaamisesta. Kukat asemapäällikön puutarhassa
nyykäyttivät iloisesti päätään, yksinpä pienen asemahuoneen
nurkatkin kiilsivät kuin tyytyväisyydestä auringon valossa.

Junan tuloon oli vielä vähän aikaa, ja hiljaista oli
ympäristöllä kuten pienellä sydänmaan asemalla ainakin.
Vasta muutama jalkamies oli asemalle ennättänyt junan
tuloa odottamaan, kun Eevi äitinsä saattamana sinne saa-
pui. Renki hyppäsi maahan vaunun kuskipenkiltä ja aukaisi
oven. Ruustinna astui ensimmäisenä ulos, sitten Eevi
Viljo käsivarrellaan. Naiset suuntasivat tiensä asemahuo-
neen odotussaliin, ja renki jäi tavaroita purkamaan.

Vielä ei junaa kuulunut.

„Äiti rakas“, alkoi Eevi, „en voi selittää, miten kii-
tollinen olen sinulle kaikesta. Tätä aikaa muistellen toi-
von paremmin kestäväni kaikki vaikeudet kotona.“

Hän huokasi.

„Lapsi parka, paljon sinulla onkin kestäväää. Toi-
von kuitenkin asiain nyt paranevan, kun sinä Heikille
muistutat hänen velvollisuuksiaan. Ole vaan tyyni ja luja
vaatimuksissasi. Onhan selvää, että miehen lähin vel-
vollisuus on pitää huolta perheensä mukavuudesta.“

„Heikki katsoo asiaa toiselta kannalta“, alkoi Eevi,
mutta samassa kuului junan vihellys, ja matkustaville tuli
kiire. Tavarat oli paraiksi vaunuun saatu, kun asema-
mies soitti kelloa, ja juna alkoi puhkien ja savua ilmaan
tupruutellen eteenpäin vieriä. Eevi ei ennättänyt muuta

kuin vaunun ikkunasta huiskuttaa viime hyvästit äidille. Sitten oli hän jo näkyvistä kadonnut.

Erokyyneleet kuivattuaan alkoi Eevi Viljoa uneen tuudittaa. Vaunujen tasainen tärähteleminen viihdytti poikaa, ja hän nukkui pian. Eevikin painoi silloin päänsä vastaiselle sohvan nurkalle vaipuen ajatuksiinsa. Miten mukavaa siinä oli, toista kuin kolmannessa luokassa! Jos nyt isä tietäisi, miten Eevi nauttii, isä, joka hänet tänne oli kustantanut! Heikki ei sitä olisi tehnyt, sen tiesi Eevi, ja hän alkoi ajatuksissaan vertailla vanhempiensa ja Heikin rakkautta. Sydän lämpeni vanhempien hellyydestä, miksi ei Heikin rakkaus enää samalta tuntunut? Kihlusaikana oli ollut toisin. Silloin oli Heikin rakkaus ollut Eevin suurin onni, ja joskin Heikki silloinkin oli ollut ankara, oli Eevi hänessä omantuntonsa ääntä kuullut. Olikohan hän nyt käynyt kuuroksi tuolle sisäiselle äänelle? Hän säpsähti. Ei, sitä ei hän tahtonut. Heikin liiallisuutta hän ainoastaan vastusti, ja juuri sen rinnalla tuntui vanhempien rakkaus niin suloiselta. Olihan se vähän hemmoittelevaa, heidän hellyytensä, mutta sitä juuri Eevin sydän kaipasikin.

Juna pysähtyi samassa, ja nykäys herätti Viljon. „Älä itke, älä“, viihdytteli Eevi nostaen pojan ikkunaan. Eräät vaunut olivat pysähtyneet aseman läheisyyteen, nuori rouva oli niistä maahan noussut ja lähenei nyt junaa. Hänen vieressään astui herra, nähtävästi hänen miehensä, kantaen lasta käsivarrellaan. He astuivat vaunuun, jossa Eevi oli. Juuri olivat he ehtineet tavaransa sisään kantaa, kun asemakello soi. Eevi näki vilahdukselta hellät hyvästit ja kuuli herran muistuttavan: „Huvittele nyt oikein, kunnes tulen sinua hakemaan.“ Eevi vetäytyi Viljo sy-

lissään sohvan nurkkaan. Hän tahtoi piiloutua tuon hienon rouvan katseelta, jonka matkallelähtö ja koko olento oli kuin pisto hänen sydämmeensä. Hän muisti omaa kotoalähtöänsä. Ei se Heikki noin saattanut eikä sanonut. Entä tuon nuoren rouvan puku, miten hienon hieno se oli, ja hänen pienoisensa oli pitseinensä kuin prinsessa. Eevin silmä kääntyi Viljoon. „Sydänkäpyni, iloni, *sinä* et ainakaan saa kieltämyksistä kärsiä, sitä en ikinä salli.“

Eevi oli tätä miettiessään painautunut yhä syvem- mälle sohvan nurkkaan päättäen pysyä erillään matka- kumppaneistaan. Mutta äkkiä hän säpsähti kuullessaan nuoren rouvan puhelevan pienoiselleen. Samassa kun hän kuuli tuon nuorekkaan, heleän äänen, syntyi hänen mielessään kuva iloisesta tyttöparvesta, koulu-ajasta ja keppösista. Hän nousi ja laski Viljon sylistään. Hänen täytyi nähdä tuon puhujan kasvot. Hän oli niitä tuskin vielä huomannut, vaatteita ainoastaan.

Eevin astuessa ulos vaunun naisosastosta saadak- seen nähdä uuden matkatoverinsa seisoi tämä selin Eeviin ottaen hattua päästään, mutta kun hän, laskettuaan sen hyllylle, äkkiä teki kokokäännöksen, tuli Eevi hämilleen ja kääntyi pois päin. Jos olisikin kaikki vaan erehdystä? Se ajatus sai hänen ujouttaan muistamaan. Mutta ennen- kun hän uudelleen ehti kääntyä toveriinsa päin, tunsu hän kaksi tukevaa kättä hartioillaan, ja vankkaa pudistusta seurasi huudahdus: „Eevi, Eevi, mikä tuuli sinut tänne tuo?“

„Sirkka“, huudahti Eevi iloisesti tuntiessaan entisen luokkatoverinsa. „Mikä onnellinen sattuma!“

„No, hyvä on alku hauskalle matkalle. Tulehan viereeni tänne!“

„Ei, odota vähän, tule sinä tänne!“

„Mitä sinulla siellä on? No, eipähän mitä! Katsoppa tuota veitikkaa, kun on minun tyttöni kanssa melkein yhdenikäinen. Ei, vähän nuorempi hän kuitenkin on“, jatkoi hän nostellen tyttöään Eevin nähtäväksi.

„Viljo on viiden kuukauden vanha.“

„Ja tämä Kerttu-Kaisa kahdeksan. Katso, kuinka sillä on tanakat sääret! Niillä jo ponnistellaan ja potkitaan.“

Kun aikaa oli vierähtänyt vähäsen, ja Eevikin oli ehtinyt Viljoa näytellä ja kehua, ehdotti Sirkka reippaasti: „Pannaan nyt nämä aarteet nukkumaan, niin saamme me vähän rauhassa puhella. Voi hyvänen aika, kun tämä on hauskaa!“ Hän hypähti istuessaan niin, että vaunun sohva notkahteli. „Ja sinusta tuli papin rouva“, jatkoi hän katsoen veitikkamaisesti Eeviä silmiin.

„Niin“, sanoi Eevi, „onko se sinusta ihme?“ Hänenstä tuntui aivan siltä kuin Sirkka ajatuksissaan olisi lisännyt: eikä sen enempää.

„Ei nyt aivan ihmekään. Kyllä sinä siihen tavaltaan sovit. Sinä käsität tunteellisella tavallasi miehesi työn kaunista ja aatteellista puolta, ja siitä te sitte yhdessä puhelette ylevästi ja ylösrakentavasti.“

„No, Sirkka, älä nyt leikkiä laske.“

„En, en, täyttä totta minä puhun. Mutta katso, minä olen toisenlainen, ja minä tarvitsen ukon juuri semmoisen kuin sain, semmoisen, jolla on kirjoituksia, laskuja ja senkin seitsemän yhteiskunnallista hommaa, ja joka tulee huoneestaan aivan peloittavan tuumailevana ja otsa rypyssä.“

„Ja sekö sinusta on niin hauskaa?“

„Niin on, silloinhan hän tarvitsee muijan juuri semmoisen kuin minä olen. Et usko, miten monta kepposta minä olen hänelle tehnyt! Siihen aikaan, kun meillä ei vielä ollut tuota Kerttu-Kaisaa, olin itse lapsena talossa ja vielä nytkin saan vehkeistä huolta pitää, kunnes Kerttu oppii.“

„Vehkeileminen, sekö on sinun virkasi kodissa?“

„Niin“, sanoi Sirkka juhlallisesti, „et usko miten tarpeellista se on. Ukkoni laskut lyövät aina paremmin yhteen, ja ajatukset luistavat nopeammin, kun minä ensin hetkisen hänen kanssaan hulluttelen.“

„Johan nyt!“

„Niin, niin, usko pois! Mies parka tuumailisi muuten yöt, päivät ja väsyisi siihen paikkaan, mutta mikä nyt auttaa, kun on kodissa vallaton, pikku vaimo, joka ei suo ukolleen tuumailurauhaa, vaan nauraa hänelle vasten naamaa ja lavertelee niitä näitä. Usko pois, se lisää tavattomasti työkykyä.“

Sirkka oli niin koomillinen totisuudessaan, ettei Eevi voinut nauruaan pidättää. „Kylläpä sinulla iloa riittää“, sanoi hän puoleksi nauraen, puoleksi huoahtaen. „Onnellinen sinä“ — „ja sinun kotisi“, lisäsi hän ajatuksissaan. „Mutta sanohan“, jatkoi hän, „missä te oikeastaan asutte?“

„Kyllä me asumme Helsingissä, mutta miehelläni on täällä maalla pieni perintötalo, jossa kesäisin olemme ja joskus, tai oikeammin sanoen aina, kun sopii, talvelakin.“

„Mutta miten sinä tulet maalla toimeen?“

„Minäkö? Mainiosti! Miks'en tulisi toimeen?“

„Sinä kun niin rakastat seuraelämää ja huveja?“

„Totta sanoit sinä, vanha toveri, mutta sen sinä unohdit, että minä — rakastan kaikkea. Kaikki on hauskaa: kova kiire ja ihmislaumat espiksellä, syksysateet maalla ja rapakko, joka roiskii ja loiskii.“

Eevi ei voinut olla nauramatta.

„Minä puhun täyttä totta“, vakuutti Sirkka. „Kaikki tuo on niin mainion hauskaa. Ja kun sitten tulen takaisin Helsinkiin ja näen, miten onnettomina ihmiset tuulta ja sadetta vastaan taistelevat, silloin nauran makeasti muistelllessani, miten minä maalla sateeseen läksin ilman sateenvarjoa, lakki korvia myöten päähän painettuna ja hame kuin kolmentoistavuotiaalla.“

„Etkö sinä maalla olostasi muuta hauskaa tiedä kuin syksysateet ja rapakot?“

„Tiedän toki, kävelyretket pyryssä ja pakkasessa, kun tiet ovat ummessa ja saan kinoksissa kahlata ja sitten tulla kotiin ukko-kullan tukkaa pörröttelemään. Tiedätkö, mitä hän silloin sanoo?“

„No mitä?“

„Että olen reipas ja raitis ja vallaton kuin pohjatuuli. Ja ne sanat ne maistuvat!“

Hän nauroi niin, että posket tulivat kuopille, ja hänen valkeat hampaansa välähtelivät.

„Minä luulen, ettet vielä koskaan ole surua tuntenut“, sanoi Eevi huoaten.

„Eipä tiedä. Mutta jos ilostani vielä tahdot kuulla, niin on minulla hienompaakin huvia ja sivistyneempää seuraa kuin syksysateet ja tuiskuiset talvitiet.“

„Kaiken sinä leikiksi käännät.“

„Lupa on leikkiä puhua! Minä olen nuori vielä, ja etkö muista, että aina olen elämää ihanaksi sanonut?“

„Muistan kyllä. Muistan sinua erityisesti semmoisena kuin olit retkellämme Korkeasaarelle. Muistatko sitä itse?“

„Muistan toki, se oli todella ihana ilta.“

„Muistatko Elsan puhetta?“

„Kyllä muistan.“

„Siinä oli paljon sisällystä.“

„Niin oli. Kyllä minäkin joskus vakavuutta ymmärrän, ja jotta et vallattomuuttani vallan peljästyisi, tahdon vielä sinulle tunnustaa, että aivan hyvin ymmärrän, että sinä papinrouvana tulet elämää katsoneeksi enimmäkseen juuri vakavalta kannalta.“

„Minulla onkin ollut niin paljon vaikeuksia“, sanoi Eevi huohtaen.

„Vai niin, niinkö, ja onhan muuten miehesi työkin hyvin vakavalaatuista. Yhdessä varmaan jaatte kaiken.“

„Tavallaan“, myönsi Eevi vähän epävarmasti. Mutta yht’äkkiä nousi hän, kietoi kätensä Sirkan kaulaan, suuteli häntä ja sanoi sydämmellisesti: „Sinulla on sydän kultaa. Oikein tekee hyvää tavata.“

XII.

Hyvin ristiriitaiset tunteet sydämessään palasi Eevi vanhempiensa luota omaan kotiinsa. Matkalle lähtiessään oli hän mielessään kuvitellut, miten hän kesäisestä käynnistä virkistyneenä vielä pitkkin tulevaa talveakin voisi kotona olla iloinen ja tyytyväinen, mutta nyt tuntui siltä, ettei tyytyväisyys ottanut tullakseen ei edes ensi päivikseen hänen kotiin saavuttuansa. Kaikki hänelle vaan muistutti, miten vanhempien kodissa oli ollut toisin. Siellä isä heitä, Viljoa ja Eeviä, hyväili ja hyvänä piti, äiti hankki erityisen palvelustytön Viljoa varten, jotta Eevi saisi olla vapaampi, otti ompelijan taloon, joka pani Eevin pukuvaraston parempaan kuntoon, ja toimitti kaikessa niin, että Eevi ruoan, juoman, seurustelun ja huvin suhteen sai sitä, mikä ensin miellytti. Se epäsopu, mikä ennen oli Eevin ja hänen äitinsä välillä vallinnut, oli nyt aivan unohtunut. Olihan äiti jo Eevin pienenä ollessa häntä hemmoitellut, totuttanut saamaan, mitä mieli teki, aina parasta ja runsain määrin. Ainoastaan Eevin haaveilut olivat äitiä harmitaneet, ja ne olivat vieroittaneet heidät toisistansa. Nyt olivat olosuhteet muuttuneet, ja ero oli mielistä haihduttanut epäsoinnut. Äidin rakkaus lapseensa tuntui siitä

vaan suurenevan, että tämä nyt oli ahtaissa oloissa, jotka herättivät äidissä sekä sääliä että mielihapaa. Se seikka, että Heikki Salo apulaispappina oli ollut niin yleisesti arvossapidetty, oli vähän parantanut sitä itsessään surkeaa asianlaitaa, että hän ennen oli juoksupoikana palvelut, mutta nyt kun olot olivat muuttuneet, tunsu ruustinna entistä katkerammaksi sen, ettei Eevi naimisensa kautta ollutkaan tullut mihinkään huomattuun ja arvossapidettyyn asemaan. Tukalaa oli hänen olonsa, ja Heikin yksinkertaisuusperiaatteet ja suuri säästäväisyys tekivät sitäpaitsi elämän Eeville vieläkin ahtaammaksi. Oikein harmistuneena muisteli ruustinna, miten Heikki joka asiassa, puvuissa, ruoissa ja kaikissa elämäntavoissa vaati samoista menettelyä, mikä *hänestä* oli papinperheelle sopivaa. Tärkeimmistä aina turhimpiin pikku seikkoihin saakka ulottui hänen määräämisvaltansa. Ei hän tosin koskaan jyrkkää pakkoa Eeville pannut, mutta hän esitti mielipiteensä siinä muodossa, ettei Eevi *voinut* muuta kuin taipua. Tosin koetti Eevi ainakin osaksi, sekä itselleen että muille uskotella, että hän mielellään taipui, mutta sydämensä sisimmässä ikävöi hän niitä mukavuuksia ja nautintoja, joista täytyi kieltäytyä. Kaiken tämän oivalsi ruustinna kohta Eevin kotiin tultua, ja salainen tyytyväisyyden tunne valtasi hänet — kesken huolienkin — kun hän huomasi nyt joutuneensa lastansa puolustavaan asemaan. Katkeralta oli tuntunut, kun Eevi tyttönä ollessaan pysyi äidilleen vieraana, katkeralta sitten kihlusaikana, kun aina vaan Heikin mieltä kysyttiin, ei äidin koskaan. Vanhemmat, etenkin äiti oli silloin Eevistä kovin maallismielinen, kylmä ja järkevä. Mutta nyt olivat kieltäymykset opettaneet Eeviä antamaan arvoa sille hellyydelle, jonka

hän ennen oli luotaan työntänyt. Näin ollen oli luonnollista, ettei Eevin käynti vanhempien kodissa vaikuttanut edullisesti hänen suhteeseensa Heikkiin. Evästetynä äidin neuvoilla ja vahvana päätöksessään asettaa kaikki kodissa toiselle kannalle oli Eevi sanonut jäähyväiset vanhemmilleen.

Sillävälin kulki Heikki kodissaan ikävällä odottaen päivää, jolloin saisi vaimonsa ja lapsensa kotiin. Tosin hän joskus, kun iloitsi heidän palaamisestaan, tunsu kuin pistoksen povessaan muistaessaan, että eihän se oikeastaan ollut niinkään sopusointuisaa ollut heidän avioelämänsä. Heikki oli monessa suhteessa huomannut Eevin toisenlaiseksi kuin mitä oli luullut kihlausaikana. Ne yhtenötörmäykset, joita heidän välillään silloin oli ollut, olivat aina päättyneet siten, että Eevi nöyrästi tunnusti erehtyneensä, pyysi Heikkiä olemaan kärsivällinen ja vakuutti tahtovansa ennen kaikkea Jumalan tahtoa oppia tuntemaan ja tottelemaan. Heikki oli tähän luottanut ja oli uskonut Eevin mielen pehmeäksi peltomaaksi, jossa hyvä siemen helposti juurtuisi, kasvaisi ja kantaisi hedelmää. Vaan kenties oli hän siinä erehtynyt. Hän ei itsekkään päässyt tästä oikein selville. Olihan Eevin luonteessa tunteellisuus ja taipuvaisuus todella silmäänpistävä piirre, mutta oli kuin pehmeää maaperää olisi ollut ainoastaan pinnalla. Siellä oli alla jotain läpipääsemätöntä, piintynyttä, kaikkia hyviä vaikutuksia vastustavaa. Mikä mahtoi olla siihen syynä? Eiväthän mitkään kovemmat kärsimykset olleet Eeviä kohdanneet, ei surujen hyinen halla ollut rintaa routaan saanut. Eevin suurin virhe oli aina ollut hänen liiallinen haaveilevaisuutensa. Saattoiko se lapsuuden päivistä saakka kasvaneena antaa tukea kasva-

tuksenkin kehittämälle itsekkäisyydelle ja siten vähitellen kovettaa, tehdä hedelmättömäksi muuten pehmeän maaperän?

Näitä oli Heikki mielessään miettinyt, kun tutkisteli syytä, miksi ei Eevin ja hänen avio-elämänsä ollutkaan oikein onnellista. Jos syynä siihen todella oli Eevin haaveilujen kasvattama itsekkäisyys, silloin ei sille muuta neuvoa kuin Jumalan sanan voimalla katkaista tuo hengen kahle. Todellinen elämä vaatimuksinensa oli asetettava sille sijalle, missä nyt unelmat ja haaveilut hallitsivat, ja Jumalan tuomitseva sana oli sen tekevä. Hetkeksi johtui Heikille mieleen, että jos hän oli liian ankara ja jyrkkä, jos lempeys paremmin olisi ollut paikallaan. Mutta ei, niin ei saattanut olla. „Jos joku tulee minun tyköni ja ei vihaa isäänsä ja äitiänsä ja emäntäänsä ja lapsiansa ja veljiänsä ja sisariansa ja päälliseksi omaa henkeänsä, ei se taida olla minun opetuslapseni“, oli Kristus itse sanonut. Jyrkkää se oli totuus siinäkin, mutta se piti paikkansa, ja sitä oli seurattava. Tulloon onni tai onnettomuus, omaatuntoa oli ylinnä totteleminen, se oli Heikin vakaumus, ja sen mukaan hän menetteli. Mutta sydämensä sisimpään kätki hän sen, mikä hänessä vienona kaihon tunteena tahtoi onnea etsiä ja sitä omistaa. — Tämä tunne se kuitenkin yhdessä rakkauden kanssa vaikutti Heikissä sen, että hän odottaessaan Eeviä kotiin ei voinut olla toivomatta parempien päivien koittoa. Tyhjältä oli koti tuntunut Eevin poissa ollessa. Valoisaksi, lämpimäksi muuttuisi se taas, kun hän palaisi sinne, hän, jolle Heikki oli ensi rakkautensa suonut ja jota hän vieläkin voimakkaan luonteensa koko palavuudella rakasti.

Se oli Heikin onni, että Eevi paluumatkalla kotia

tapasi Sirkan. Muuten olisi kyllä Heikki jo ensi iltana toiveissaan katkerasti pettynyt. Sirkan iloiset kuvaukset koti-onnestansa ja hänen hyvät ajatuksensa Eevistä papinrouvana olivat tulleet parhaaseen aikaan vastapainoksi vaikutuksille vanhempien kodista. Yhtymisestä vielä iloisena oli Eevi hilpeällä mielellä ja sydämmellinen kotiin saapuessaan. Viljo väsyneenä matkasta pantiin kohta nukkumaan, ja sen tehtyänsä alkoi Eevi Heikille kertoilla matkamuuistojaan. „Olisitpa nähnyt Sirkan“, jatkoi hän innostuneena, kerrottuansa heidän yhtymisestäään, „miten erinomaisen sievä hän oli!“

„Sekö on hänen pää-ansionsa“, kysäsi Heikki totisena, vaikka veitikkamaisuus välähti silmäkulmain alta.

„Ei“, Eevi punastui, sillä hän tunsii leikissä piilevän huomautuksen, „Sirkka on hyvä ja herttainen ja erinomaisen kelpo nainen, joskin tekeytyy väliin kovin pintapuoliseksi. Etkö muista, olen kai hänestä sinulle kertonut? Muistan hänet erityisesti semmoisena kuin hän oli viimeisellä huviretkellämme. Olimme silloin kaikki edellisenä päivänä saaneet päästötodistuksemme tyttökoulusta ja teimme huviretken Korkeasaarelle saadaksemme kaikki luokkatoverit vielä kerran ennen eroa olla yhdessä. Kun siellä sitten muun muassa oli puhe tulevasta luokkakokouksestamme, ajatteli Elsa kuten ainakin lukujaan, ehditkö oppia jotain siksi ja niin edespäin. Sirkka kuuli sen. „Kuka hullu nyt luvuista puhuu, juuri kun on koulusta päästy! Nyt iloitaan!“ Hän seisoi läheisyydessä suurella kivellä paljainpäin, ja tuuli heilutteli hänen kiharoitaan. Hänen poskensa hehkuivat, ja silmät loistivat. „Miten ihanaa, miten onnellista elää“, ja hän levitti kätensä kuin syleilyksi koko maailmalle. Sem-

moinen aivan oli hän nytkin, mutta vakavuutta piili pohjalla.“

„Löytyyhän sitä vakavuutta leikkisänkin luonteessa. Mutta mitä luokkatovereihisi tulee, pidän kuitenkin enin Elsasta. Hän on kerrassaan kelpo nainen, hiljainen, tunnollinen työntekijä.“

„Niin on, ja semmoinen oli hän jo lapsena. Silloin jäähyväisretkellämme piti hän meille puheenkin, juuri semmoisen kuin häneltä saattoi odottaa. Se toi vakavuutta mieliimme, elämän todellisuus häämöitti esiin. Mitä tulevaisuus mukanaan toisi, mitä se meille antaisi, mitä meiltä vaatisi? „Taivas on sininen ja valkoinen ja tähtösiä täynnä“, lauloimme me, ja niin oli nuoret sydämemme ajatuksia täynnä. Kun sitten retkeltä palasimme, lasi aurinko, lasi kullaten meren ja maan kuten nuoruuden hehku kultasi elämän edessämme.“

Eevi vaikenä. Kyynel kiilsi hänen silmässään, ja uneksiva katse kuvastui kasvoihin, kun hän ajatuksiinsa vaipuneena uudelleen läpikävi nämä lapsuutensa muistot.

„Mutta“, jatkoi Heikki, „kun nuoruuden ensi hehku on aamuruskon lailla pois häipynyt, seuraa sitä keskipäivän ankara, mutta samalla tyydyttävä työ velvollisuuksiemme täyttämiseksi. Ja se on aamuruskonkin kultaa kallisarvoisempi, eikö ole?“

„Kenties — mutta kauniimpi on keväinen aamu.“

Tätä ensimmäistä iltaa seurasi muutamia verrattain hiljaisia päiviä. Eevin ei tehnyt mieli heti häiritä kotirauhaa parannuspuuhillansa, ja sitäpaitsi oli hänen rohkeutensa lannistunut ja hänen vakuutuksensa siitä, että

hänellä oli oikeus puolellaan, alkanut horjua, heti kun hän joutui Heikin vaikutuksen alaiseksi. Hän epäili vaatimuksiensa oikeutta, mutta tyytyä hän ei siltä voinut; päinvastoin muisti hän yhtenäen verrata nykyisyyttään onnellisempaan oloon vanhempiansa kodissa. Kun sitten jossain kohdin ilmeni erimielisyyttä Heikin ja hänen välillään, antoi tuo tukahutettu tyytymättömyys usein hänen sanoillensa odottamatonta katkeruutta. Alussa tämä ei kuitenkaan tapahtunut, mutta kun alkoi haihtua yhdessäolon uutuus, kun äskeinen ero ei enää vaikuttanut lauhduttavasti mieliin, kävivät epäsopu ja ristiriitaisuudet yhä tavallisemmiksi kodissa. Kaikki antoi aihetta erimielisyyksiin. Viljon kasvatusta ja vaatetus, talousseikat, rahaasiat, vieläpä Heikin suhde seurakuntalaisiinkin. Syysiltojen pimetessä ja talven tehdessä tuloaan, vuoden valotominpana aikana vähenivät vähenemistään myös valohetket Eevin ja Heikin koti-elämästä. Eevin sairaloinen tunteellisuus yhä vaan eneni näistä surullisista suhteista, ja Heikki, joskin ulkonaisesti tyynempi, tunsu tuskan vieläkin polttavampana.

Oli pahin kelirikko, ja maa oli roudassa. Lunta oli jo vähän, mutta niin vähän, ettei reenjalas siinä vielä luistanut, ja se vähäkin oli epätasaisesti jaettua, sillä ankara tuuli ajoi kinoksia toisiin paikkoihin jättäen toiset aivan paljaksi. Kuka vaan matkoja taisi välttää, pysytteli kernaasti kotosalla, tiet kun olivat tukalat ja kulku hankalaa.

Heikki oli vähän aikaa sitten tullut kotiin asioilta naapuritalosta. Saarnansa oli hän valmistanut, laskenut sen syrjään ja istui nyt syventyneenä laskuihinsa. Silloin astui Eevi huoneeseen.

„Onko sinulla aikaa puhella“, kysyi hän istuutuen vähän matkan päähän kirjoituspöydästä, jonka ääressä Heikki istui.

„On kyllä. Olen juuri tulojamme ja menojamme toisiinsa verrannut ja tahtoisin mielelläni puhua kanssasi sen johdosta.“

„Minä taas aijoin pyytää talousrahoja.“

„Paljonko tarvitset?“

„No anna nyt ainakin viisi markkaa.“

„Tästä sen saat, mutta et enempää. Se on jo päälle tavallisen määräsi. Meidän täytyy elää varojeni mukaan, ja sinä tiedät, etten herkkuja tahdo tarjottavaksi en itselleni enkä muille.“

Eeviä harmitti, sillä hän luuli saaneensa letkauksen siitä, että edellisenä päivänä oli laittanut tavallista hienompaa ruokaa erälle vieraalle naapuripitäjästä.

„Sitten aijoin myös pyytää rahaa talvitakiksi Viljolle“, jatkoi hän kylmäkiskoisesti. „Vai onko sekin sinusta turhuutta?“

„Kaiketi, jos se tehdään turhan hienoksi.“

„Kyllä äiti sen Viljolle mielellään hankkii, siitä olen varma.“

„Ja sieltä tulee hieno, sen tiedän. Mutta sano, Eevi, onko omantuntosi mukaista, jos Viljoa kasvatat ylellisyyteen. Nyt tosin on hän kovin pieni sitä ymmärtääkseen, mutta pienestä tulee pian suuri.“

„Kuules Heikki“, Eevi oli harmissaan ja päätti kerrankin purkaa koko sisunsa, „sinun kanssasi sitä on aivan pääsemättömissä. Omatunto, omatunto, se on sinulla joka toinen sana. Kun me tutustuimme, luulin minä sinua suurenmoiseksi, sankarilliseksi luonteeksi, mutta

sinä oletkin oikein turhantarkka, joka pikku seikkaan ta-
kertuvainen.“

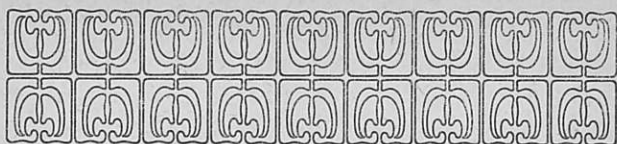
Heikki oli käynyt aivan kalpeaksi eikä vastannut sa-
naakaan. Vihdoin hän kuitenkin hiljaa jatkoi: „Niin, sinä
olet oikeassa. Meidän olisi aikaisemmin pitänyt parem-
min tutustua toisiimme.“

„Niin olisikin, mutta onkohan sekin minun syyntä,
etemme sitä ehtineet ennen kihlausta ja häitä? En kai
minä asiata alkuunpannut?“

„Et kai. „Syy, syy tule tänne, on täällä entisiäkin“,
saan minä sanoa. Minä olen niitä poloisia, joilla on tu-
liset tunteet, vaikka tahto on kova ja kylmä kuin teräk-
sestä tehty, niinkuin sinä aina sanot.“

Heikki nousi, meni viereiseen huoneeseen ja jäi sii-
hen ikkunan ääreen tuijottaen ulos sysisyynkkään, valotto-
maan yöhön.

XIII.

Erkin ja Aunen kihlausta seurasi onnellinen yhdessä-olo. Pari viikkoa viipyi Erkki Tähtiniemellä, ja se aika oli kuin keväinen juhlapäivä. Aune, joka monen vuoden kuluessa aina oli tottunut olemaan yksin, sai nyt kokea miltä kaikki tuntui, kun hänellä oli Erkki seurassansa. Kaikkeen pitikin Erkin perehtyä, Aunen töihin, harrastuksiin ja huveihin. Yhdessä kävivät he kävelemässä, pistäytyivät tienvarrella moneen matalaan mökkiin, jossa asui joku Aunen ystävästä, joku sairas tai apuatarvitseväinen; yhdessä he lueskelivat, soittivat ja lauloivat. Mutta sitten ei Erkki enää malttanut viipyä kauemmin, piti joutua kotiin äidin luo jakamaan onnea hänen kanssansa. Jo alkukesästä Erkki kuitenkin palasi ja asettui Tähtiniemen läheisyyteen pieneen torppaan „lukuja jatkamaan.“ Hänen tarkoituksensa oli todella lukea, mutta päätarkoitus oli kuitenkin saada tilaisuutta olla yhdessä Aunen kanssa. Syksyn lähetessä oli heillä molemmilla taas ero edessä, sillä Erkki aikoi sen lukukauden olla Helsingissä, ja Aune ei voinut kotiaan jättää.

„Oikein helpoitukselta tuntuu kuitenkin ajatella eroa

nyt“, selitti Aune reippaasti, kun tiedän miten toisenlaista se tulee olemaan kuin ikäväni viimein.“

„Voi sinua pientä poloista, miten kärsit tähteni!“

„Niin Erkki, jos olisit tietänyt, miten äärettömästi ikävöin sinua, luulen melkein, että olisit tullut.“

„Kenties. Mutta juuri sinun parastasi ajatellen pysyin poissa, kuten tiedät. Kun minä Tähtiniemeltä läksin, olin vahvassa aikeessa pian sinne palata, mutta jota enemmän sinne halusin, sitä epäilevämmäksi kävin. Minä tiesin, että sinua rakastin, ja tunsin, etten voisi olla sitä sanomatta, jos me tapaisimme. Omia tunteitani en hetkeäkään epäillyt — tiesin, etteivät ne ole hetken tuomia, tosen viemiä — mutta kun muistin nuoruuttasi ja miten väärin olisi saattaa sinua tekemään lupausta, jota kenties saisit katua, ymmärsin, että minun oli ajattelemisen meidän molempien puolesta.“

„Ja sitten sinä minun tähteni pysyit poissa. Mutta kyllä sinä jaksoitkin viipyä!“ Aune siveli Erkin kättä, painoi päänsä kallelleen ja katsoi veitikkamaisesti suoraan silmiin.

„Niin jaksoin, mutta ei se helppoa ollut. Tiedätkö, kun en äidillekään tahtonut siitä aluksi kertoa. Mutta hän arvasi kyllä asian. Olin hänelle ennen sinusta paljon kertonut, ja nytkään ei minulla ollut muuta kuin hyvää Tähtiniemeltä kerrottavana. Kun en kuitenkaan teille enää poikennut, ymmärsi äiti, että oma, vapaa tahtoni oli siihen syynä. Eräänä iltana — se oli vähän tällä puolen uuden vuoden — olimme kahden kotona, äiti ja minä. Minulla oli silloin ollut niin ikävä sinua, että oikein oli vaikea pysyä lujana. Yht’äkkiä kysyin äidiltä: „Millainen olinkaan pikku poikana?“ „Sinä olit tuntehikas ja

arka lapsi“, vastasi hän ja katsoi minuun vähän veitikkamaisesti. „Niin, raukkamainen, tiedänhän minä sen“, jatkoin siihen puoleksi tuskastuneena. „Raukkamainen lapsi, raukkamainen mies!“ „Eipä niinkään“, sanoi silloin äiti. „Sinulla ei ollut ruumiin voimia paljon, mutta siveellistä voimaa sitä enemmän.“ „Lieneekö sitä nyt miehessä ensinkään“, sanoin kuin itsekseni ja melkein huomaamattani jatkoin vielä omiin ajatuksiini „hän on niin nuori“ — „Nuoruus on hyväksi, kunhan se tulee koetelluksi“, sanoi äiti, ja minä tiesin, että hän oli asian ymmärtänyt. Sen jälkeen oli minulla vähän helpompi olla, mutta vaikeammaksi kävi taas, kun tulin Helsinkiin. Luin ahkerasti, mutta ei se hauskaa ollut. Arvelin aina itsekseni, kauanko koetuksen pitäisi kestää. Silloin kuulin Kaarloilta, että olit käynyt heikoksi ja huonoksi. Se vaikutti. Pääsiäislupa oli tulossa, ja minä päätin lähteä. Äidille kirjoitin pari sanaa matkastani, ja hän vastasi: „Lähde — ja Jumala sinua siunatkoon!“

„Ja sitten sinä tulit, ja juhlapäiviä olemme siitä pitempiä viettäneet.“

„Etkö sinä minua viipymisestäni enää torukaan?“

„Kuinka sitä voisin? Rakkautemme on koetuksen kestänyt, on sen kautta vaan kasvanut ja syventynyt, eikö niin?“ Aune sulki Erkin käden omaansa ja hymyili, vaikka kyyneleet samalla silmiin nousivat.

„Kyllä sinua jaksaisi odottaa vaikka niinkuin Jakob Raakkeliansa.“ Erkki puristi hänen kättään lämpimästi.

— — „Mutta katso, miten on kaunista tuolla ulkona! Mennään kävelemään!“ Ja he menivät.

Jota lähemmäksi syksy läheni ja sen muassa eron-

aika, sitä tärkeämmiksi kävivät Erkille ja Aunelle yhdessä-olohetket. Heillä oli niin paljon puheltavaa menneisyydestä, niin paljon tuumattavaa tulevaisuuden varaksi. He olivat kumpikin ensi kertaa elämässä löytäneet ystävän, jolle kaikkea sai jakaa, joka kaikessa ymmärsi. He antoivat kumpikin toinen toiselleen syvän ja puhtaan ensimmäisen rakkautensa, ja suuri, sanomaton oli heidän onnensa.

Oli mitä ihanin syksypäivä. Vakavan ja muuttumattoman mäntymetsän keskellä kohoutuivat kellahtavat koivut ja nuo ruskean punertavat pihlajat, jotka marjatertuinensa vielä lisäsivät metsän loistavaa kauneutta. Rasvatyöntä oli järvellä, ja sen välkkyvään pintaan kuvastuivat korkeat, metsäiset rannat kaikessa kauneudessaan. Päivä paistoi, taivaankansi oli siintävä, ja puhtoiset pilvenhattarat siinä uivat kuin ulapalla siintävällä. Mutta surunsekaiselta tuntui syksyinen kauneus. Päivänsäteetkin, jotka maisemaa hyväilivät, tekivät sen niin pehmeästi, niin hiljaa ja hellävaroin kuin säälien luontoa, jonka kiihtumis- ja kuolinhetki oli lähenemässä.

Aune ja Erkki olivat kävelemässä. Hetkeksi taukosi heidän innokas keskustelunsa, ja he jäivät ihailemaan ympäröivän maiseman kauneutta. Silloin helähtivät kirkonkellot soimaan.

„Kuule“, Aune katsoi Erkkiin.

„Niin“, sanoi hän sulkien Aunen käden omaansa, „noin se kerran kaikuu meillekin, kun elonmatkamme on päättynyt ja ero on edessä. Mutta sitä ennen olemme onnellisia vuosia yhdessä viettäneet.“

„Niin, jos Jumala suo. Mutta välistä pelkään melkein. Onnemme on niin suuren suuri.“

„Ja miksi sitä pelkää?“

„En tiedä itsekkään oikein. Mutta sitä ainakin olen ajatellut, että kunhan en vaan tulisi itsekkääksi, en onnessani unohtaisi niitä, jotka kärsivät. Oi, että voisin heille antaa sitä enemmän, jota enemmän itse saan. „Jolle paljon annettu on, siltä myös paljon vaaditaan“, ne sanat soveltuvat onnellisuuteemmekin.“

„Kyllä silloin meidän velkamme on suuri.“

„Niin on. Ja kun kerran oman kodin saamme, silloin alamme sitä yhdessä maksamaan, eikö niin? Oi, Erkki, miten paljon me silloin teemme, miten me rakastamme kaikkia, ja miten onnellista se on!“

„Mutta sinne on vielä aikaa, Aune!“

„Niin on. Mutta jouluksi me kuitenkin julkaisemme kihlauksemme, niinhän?“

„Niin, viimeistään.“

Se oli iloinen toivo, ja Aune nauroi jo heleästi ajattellessaan, mitä mikin sanoisi. Sitten jatkoi hän vakavammin: „Kyllä tämä kuitenkin oli ihmeellistä! Minä en koskaan, niinkuin muut nuoret, ole naimista ajatellutkaan. Minulla on aina ollut riittävästi työtä ja siitä tyydytystä, siksi kai en ole muistanut tämmöistä onnea kaivatakaan.“

„Mutta se tuli kuitenkin.“

„Tuli, — käsittämättömän suurena ja kauniina.“

He pysähtyivät kumpikin, he katsoivat toinen toiseensa ja ympärilleen luonnon loistavaa kauneutta. Tuntui sopusointu liian syvältä, onni liian suurelta voidakseen kauan kestää.

„Pian talvi peittää tämän kaiken“, sanoi Aune hiljaa.

„Mutta talvea seuraa kevät ja kaiken ylösnousemus.“

He seisoivat hetkisen ääneti, sitten alkoivat he astua kotiin päin.

Kotiin mennessä poikkesi Aune tervehtimään erästä tuttua sairasta, mutta lieneekö matka väsyttänyt tai sairaan luona käynti, illalla oli hän alakuloinen ja uupunut. Raskaasti nojasi hän Erkin käsivarteen heidän yhdessä istuessaan hänen huoneessaan. „Kuules“, sanoi hän äkkiä, „olen tänään niin paljon muistellut äitiäni. Muuttamat hänen antamistaan muistoista ovat rakkainta, mitä minulla on, ja tahtoisin, että tietäisit missä niitä säilytän. Nehän ovat sinun myöskin. Katso tätä“, hän otti esille pienen, kuluneen Uudentestamentin.

„Tämä oli äidin viimeinen lahja minulle. Olen sitä siitä asti käyttänyt, mutta nyt tuntuu siltä, että tahtoisin sen antaa sinulle.“

„Älä, Aune rakkaani, pidä se itse ja käytä sitä yhtä kauan kuin äitisi. Vasta hopeahäiksemme saat sen minulle antaa.“

„Tiedätkö Erkki, nyt en jaksakaan hopeahäitä ajatella, olen niin väsynyt, niin kovin väsynyt.“

„No lepää sitten, lepää pikku metsätähteni“, ja Erkki painoi hellästi hänen päänsä olallensa.

Seuraavana aamuna oli Aune taas punaposkinen ja hilpeällä mielellä, mutta iltapuoleen, kun Erkki yksin istui puutarhassa, tuli Kaarlo äkkiä sinne. „Aune on sairastunut“, sanoi hän. „Aijon juuri hakea lääkäriä.“ Erkki kavahti pystyyn. Hän puristi Kaarlon kättä hetken melkein musertavasti, sitten kiiruhti hän sisään.

Aunella oli vaarallinen kuumetauti. Hän houraili yhtenänsä eikä tuntenut edes Erkkiä, joka hievahtamatta istui hänen vuoteensa ääressä tuskallisena kuunnellen hä-

nen sekavia sanojansa. Muutama vuorokausi oli kulunut, kun Aune hetkisen nukuttuansa äkkiä nousi istumaan, hymyili ja sanoi iloisesti: „Pidäthän ne kotimme ovet ihan auki?“

„Pidän rakkaani, pidän.“

„Ja sitten sinä laulat: „On Herra sun tukes“ — — Hän loi kuumeisen, loistavan katseen Erkkiin ja alkoi laulaa, mutta voimat loppuivat kesken, ja hän vaipui takaisin vuoteellensa. Illemmalla hetken selvänä ollessaan tahtoi hän kaikkia tavata ja kuiskasi heille viime jäähyväisensä, kunnes vihdoin väsyneenä nukahti. Sinä yönä valvoi jok'ainoa Tähtiniemellä. Mutta aamupuoleen, kun Aune rauhallisesti nukkui, paneutuivat he hetkeksi levolle. Erkki yksin jäi valvomaan. Hänen päänsä oli hetkeksi painunut käden varaan, mutta samassa hän sen nosti, kuullessaan Aunen liikahtavan. Aune oli herännyt ja makasi nyt katsellen Erkkiä suurin, kirkkain silmin.

„Erkki, tunnen itseni aivan terveeksi nyt. Voitko sinä kuulla?“ Aune puhui hyvin hiljaa. Erkki kumartui lähemmä, ja hän jatkoi: „Olen onnellinen, jos saan elää sinun tähtesi. Jos en sitä saisi, olisithan sinäkin onnellinen puolestani. Eron-aika on lyhyt, muistathan sen? Saamme yhtyä siellä, missä ei surua eikä syntiä ole, missä vanhurskaus vallitsee.“ Erkki ei voinut vastata. Yhä hiljemmin jatkoi silloin Aune: „Muistathan yhteistä elämäntehtäväämme? Sitä toteuttaisit yksinkin jäätyäsi, eikö niin, antaisit koko kansallesi ja jok'ainoalle, jonka tielläsi tapaavat — etenkin kaikille, jotka kärsivät — osaa siitä runsaasta rakkaudesta, jota minä olen saanut?“ Aune oli puhunut hyvin hiljaa, silmät puoli-ummissa. Nyt kohotti hän katseensa ja näki Erkin itkevän.

„Erkkini, rakkainpani!“, Hän kietoi kätensä Erkin kaulaan, ja siihen hän nukkui kuin lapsi äitinsä olalle. Hän nukkui niin levollisesti, nukkui rauhaisaa lapsen-unta, ja toivolla täyttyi siitä Erkin mieli. Mutta tajuttomana Aune heräsi. Kuume nousi ja laski vuoroon, eikä lääkäri antanut yhtään toivon aihetta.

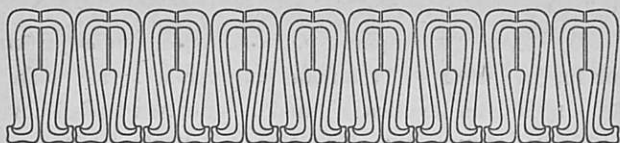
Oli iltapäivä. Aurinko alkoi mailleenmennä. Se kultasi kellertävät koivut Tähtiniemen puistossa ja lahdelman välkkyvän pinnan.

„Erkki rakas, nosta minua“, pyysi Aune. „Tahtoisin nähdä auringon laskevan.“ Erkki nosti hänen hellävaroin. Äkkiä kohotti Aune kätensä: „Oi, valoa — oi, kirkkautta, katso!“

Hän vaipui hengettömänä Erkin käsivarrelle.

Kukkaisten keskellä makasi Aune valkeassa arkusansa. Polvillaan oli Erkki siinä vieressä melkein tiedotonna. Kun unessa kulki hän suru-saatossa, kuuli kellojen kaikuvan kumahdellen ja pastorin puhuvan sanoista: „Autuaat ovat puhtaat sydämmestä, sillä he saavat nähdä Jumalan.“ Hän näki kukkasiin peittyneen kirstun, kuuli kumahdukset, kun hautaan multaa luotiin ja tunsi kädenpuristuksia. Mutta kaikki oli hänelle kuin unta. Hän tiesi ainoastaan sen, että hänen puhtoinen, pikku metsätähtensä oli muutettu pois toisiin tarhoihin, ja hän oli jäänyt sitä itkemään yksin, syystuulissa, autioille rannoille.

XIV.

Oli maaliskuu ja kevättunnelmaa luonnossa. Eevi hääräili huoneessaan järjestyspuuhissa.

„Heikki, äläpä noin kirjojasi levittele, juuri kun koetan järjestystä aikaansaada.“ Hän siirsi tuskastuneena tuoilta miehensä kirjat. Äänettömänä jatkoi Heikki työtään.

„No, nyt pitäisi kaiken olla valmista. Tään hausemmaksi en kotiani saa.“

Eevi huokasi. „Mutta nyt Viljoa pukemaan! Oleppa kiltti kultaseni, niin äiti pukee sinut sieväksi pojaksi, kunnes Elsa-täti tulee.“

Viljo oli valmis, ja odotus kävi Eeville pitkäksi. Hän läheni miehensä kirjoituspöytää. „Heikki“, sanoi hän entistä ystävällisemmin, „etköhän panisi toista takkia päällesi?“

„Miksi muuttaisin kesken arkikiirettä?“ Heikki ei nostanut silmiäänkään. „Mutta“, jatkoi Eevi koettaen saada äänensä iloiseksi, „tahtoisin esittää sinut Elsalle niin hauskana kuin mahdollista.“

Hetkeksi keskeytti Heikki työnsä. „Jos oikein tunnen ystäväsi, ei hän minua takkini mukaan arvostele.“

Jo jatkoi Heikki taas kirjoittamista. Eevi huokasi. Olishan hänen pitänyt se arvata. Aina veti Heikki vastaan hankaa. Aina katsoivat he asiaa eri kannalta. Miten lapsellista olikaan ollut uskoa, että he kaksi niin perin erilaista voisivat yhteen sopia. Ja niin lapsellinen oli hän, Eevi, kuitenkin ollut.

Samassa pyörähti reki portaitten eteen. Eevi nosti Viljon käsivarrelleen ja kiiruhti etehiseen Elsa vastaanottamaan.

„Sydämmellisesti tervetullut!“ Hän kietoi kätensä Elsan kaulaan. „Vihdoinkin olet täällä luonani!“

Heikkikin oli työnsä jättänyt ja seisoikin kynnyksellä odottaen. „Tervetuloa kotiimme!“

„Yksinkertaiseen, pieneen pappilaamme“, jatkoi Eevi.

„Jommoisen pappilan olla pitääkin, eikö niin?“ Heikin sanoissa oli painoa.

„Aivan niin! Pieni koti tekee sitäpaitsi paljon lämpimämmän ja kodikkaamman vaikutuksen.“ Elsa katsoi häntä iloisesti silmiin. „Ei kodin yleisvaikutus sitäpaitsi seinistä riipukkaan. Se järjestävä käsi, joka kaikkea johtaa, ja se henki, joka kodissa vallitsee, se on se, joka yleisvaikutuksen määrää.“

Heikki oli nostanut Viljon olalleen, kun Eevi Elsan tavaroita kootessaan oli hänet maahan laskenut, ja juhla-saatossa sitten kuljettiin ruokasaliin, missä kaunis kahvipöytä oli katettu.

„Kovinpa herttaista täällä on, ja otatte vastaan aivan kuin omaista.“ Elsa silmäili ihastuneena ympärilleen.

„Mitenkä muuten Eevin ystävää! Ei hän niitä useinkaan saa luonaan nähdä, ikävä kyllä.“

Eevin katse kirkastui. Oli hän hyvä kuitenkin, tuo Heikki!

„Ei ne rouvat jouda niin vierailemaan eikä vieraita vastaanottamaan kuin me „irtolaiset“, jatkoi Elsa nauraen. „Mutta rakkaita taitavat kotoiset kahleet olla.“

Eevi hymyili itseksensä. Niin, rakkaita tavallaan, mutta miten paljon kepeämmiksi hän niitä ennen oli luullut. Ei hän silloin niiden painosta mitään tiennyt, mutta nyt hänen tunsu liiankin hyvin.

Kun kahvit oli juotu, nousi Heikki, selitti nauraen antavansa heille tilaisuutta salaisuuksien puhumiseen ja poistui.

Seuraavana päivänä jäivät Elsa ja Eevi pitemmäksikin aikaa kahden, sillä Heikki läksi silloin pitäjälle kinkereille.

Oli myöhäinen ilta. Keittiössä kuorsasi vanha Maija, ja Viljo nukkui aikoja sitten levollista lapsen-unta. Yltympärillä oli hiljaista, Elsa ja Eevi vain kahden valvoivat puhellen keskenään kuten niin usein ennen. Elsa oli juuri Eeville kertonut kaikista heidän yhteisistä tovereistaan, milloin hän heitä oli tavannut, mitä heistä tiesi. Kaikkia Eevi vielä muisti ja kaikista tahtoi hän tietoja. Mutta oli kuin joka ainoa tuttu nimi tavalla tai toisella olisi hänelle vaan suurenevaa surua tuottanut. Hänen oma ja hänen toveriensa elämä oli hänestä pelkkä pettymyksien sarja. Toisille olisi hän enemmän onnea toivonut, toisilta odottanut enemmän itselleen. „Mutta“, sanoi hän kietoen kätensä ristiin yli polven ja luoden tuskallisen katseensa Elsaan, „minä kuitenkin heitä rakastan, rakastan palavammin kuin koskaan ennen. Vaikka he rakkauteni arvottomana jalkainsa alle polkisivat, vaikka tylynä minut luotansa työntäisivät, minä en sittenkään muuta voi. Koini Soinamossa, rakas, kaunis kotini, omaiseni ja ystä-

väni, joista kaikista nyt olen eroitettuna, minä en ikänä voi heitä unhoittaa. Ijäksi olen heidät sydämmeeni kätkenyt ja siellä säilytän heidät ijäti.“ Eevin ääni värähteli, ja kosteina loistivat hänen silmänsä. „Elsa rakas“, jatkoi hän yhä kiihkeämmin, „sinä näit nuoruuteni ja sen kaikki kauniit unelmat, sinä olet nähnyt, miten kolkkoa ja kylmää todellisuus on minulle ollut. Sano, oliko väärin unelmoida, vai miksi saan näin kärsiä? Sano, tuleeko minun vieraantua näistä maallisista, niinkuin Heikki sanoo? Jos se on tämän tarkoituksena, niin kyllä keino siihen on oikea. Minä olen murtunut. En omista ainoatakaan eheää tunnetta, paitsi rakkauttani Viljoon. On kuin katkennut kieli särähtäisi soimaan kaikkea muuta muistellesani. Yksin Viljo saa vielä puhtaat soinnut sydämmessäni helähtämään. Ei tosin muut kuin äiti voi äidin tunteita käsittää, mutta ei moni äitikään minua ymmärtäisi. Viljo on ainoa iloni, ainoa henkäys runollisuutta, jota minäkin osakseni saan. Hän on kukkani kivikon keskellä, hänen onnensa on elämäni ainoa toivo, rakkaus häneen ainoa voimani.“ Eevi oli puhunut kiihkeästi. Nyt nousi hän äkkiä, sulki nukkuvan lapsen syliinsä, painoi hänet rintaansa vasten ja purskahti itkuun.

„Elsa rakas“, sanoi hän myöhemmin, kun tyyntyneenä istui ystävänsä vuoteen ääressä, „kerro nyt jotain itsestäsi, oikein sisimmästäsi. Luvuistasi ja töistäsi kyllä puhut, mutta nyt tahdon jotain muuta, jotain itsestäsi, tunteistasi. Sano, oletko koskaan rakastanut?“

Hetkisen värähtivät Elsan kasvot. Sitten vastasi hän tyyneästi: „Kukapa ei sitä olisi, mikä kerran, mikä kymmenen!“

„Kerro, Elsa rakas!“

„Voinhan kertoa, mutta lyhyeen se loppuu. Ihmiset ovat niin erilaiset. Useimmat heistä näkyvät vaihtavan tunteita niinkuin takkia, ja yhtä todellisia ovat heistä heidän tunteensa kuitenkin. Minä jo melkein luulin, etten kykeneisi rakastumaan ensinkään, mutta sitten tuli tuo tunne kuitenkin ja vielä semmoisena, ettei se ollutkaan hetken lapsi. — Me olimme samassa koulussa opettajina. Meillä oli sama työ ja samat harrastukset. Teimme käsi-kädessä ja kilvan työtämme, ja lepohetkinä oli yhdessä-olo parhaana ilonamme. Pian ymmärsimme toisiamme sanoittakin. Ajatuksemme yhtyivät alinomaan — me huomasimme sen ilolla — ja jos aikaa kului, ettemme tavanneet, oli kumpaisellakin ikävä. Me olimme toverit ja ystävät, sen sanan syvimmissä merkityksessä, mutta tunteessamme oli enemmän kuin kumppanuutta, sen tiesimme ja tunsimme molemmat. Silloin tuli rinnallemme herttainen, viehättävä olento, ja pian ymmärsin, että nainen, joka on kotinsa kaunistus ja ilo, on suurempi apu miehellensä kuin se, joka yhdenvertaisena työtoverina tahtoisi jakaa kaikki hänen ilonsa ja hänen surunsa. Se nainen, joka ei ole köynnöskasviksi luotu, seisokoon yksin. Elämässä on kyllä kaikille työtä ja tyydytystä riittävästi. Jospa vaan tietäisit minlaista elämäni nyt on! Kun talvi-illoin istun seurassa, missä kymmenkunta emäntää on koolla vaatteita ompelemassa köyhille, tai kun palaan raittiusiltamista tai koulustani, silloin on onneni usein niin suuri, etten sen suurempaa voi ajatella.“

Eevi katsoi ihmettelevästi Elsaan, mutta ei virkkanut mitään, siksi jatkoi Elsa: „Muistathan, miten opinhaluinen olin, ja tiedät, että olen sitä vieläkin, mutta nyt ymmärrän, että opiskeleminen ei yksin minua tyydytä, tarvitsen muu-

takin. Tarvitsen toiminta-alaa ja tunnetta siitä, että olen hyödyksi. Opiskeleminen on ainoastaan tie siihen, mutta tie, jota ilolla kuljen. Ehk'et ymmärrä sitä tyydytystä, jota esimerkiksi nuo yleiset pyrinnot minulle tuottavat, mutta usko minua, pian lähenee aika, jolloin juuri nuo yleishyödylliset asiat saavat entistä enemmän arvoa. Raittiusrienoilla esimerkiksi kuten muillakin aatteilla on nykyään kullakin ainoastaan pieni parvi kannattajiansa. Jos kovat ajat meille koittavat, silloin tulevat nämä pyrinnot todella kansallisiksi kysymyksiksi, ja silloin niiden arvoa ymmärretään. Silloin kyllä kukin kantaa kortensa yhteistyöhön, mutta onnellinen on se, joka on saanut alkaa jo aikaisemmin. Jospa tietäisit Eevi, miten rikasta ja onnellista elämäni on!

Eevi oli hetken ääneti, sitten lausui hän hitaasti ja miettivästi: „Kyllä sinä Elsa olet ihmeellinen. Nyt olet innostunut ja alussa puhuit niin tyynesti, kuin jos olisit kertonut eilisestä ilmanvaihdoksesta. Ja kuitenkin tiedän, ettet ole mikään jää-kalikka.“

„Ja jos olisinkin, niin pitäisi ainakin sulaa sinun läheisyydessäsi“, sanoi Elsa naurahtaen.

Sitten alkoivat he riisuutua, sillä puoliyö oli jo aika ja sitten ohi.

Elsan käynti oli vaikuttanut kuin puhallus sammuvaan hiilokseen. Hän oli ihmeellisesti osannut kääntää Eevin huomion Heikin hyviin puoliin, ja siitä oli herännyt Eevissä kiihkeä halu koettaa uudelleen ja paremmin sopia Heikin kanssa jokapäiväisessä elämässä. Ra-

kastivathan he toisiaan, Heikki ja hän, ja kun vaan kävisivät nuo pikku seikat paremmin yhteen, olisivat he onnelliset. Eevi puolestaan päätti koettaa, ja siten tuli päivänpaisteisia hetkiä pikku kotiin, tuli hellyyttä, ystävällisyyttä ja iloa yhteiselämään. Mutta Heikki kun ei vaatimuksiaan hellittänyt, ja Eevi kun ei kauan jaksanut parastaan koettaa, oli vaara alituisesti väijymässä. Vaihteleva kuin taivas tuulisena päivänä oli koti-onni pappilassa, ja semmoista oli se ollut pitkin koko talvea. Silloin sattui tapaus, joka sai asiat uudelle kannalle.

Oli kevät. Koivut olivat hiirenkorvalla, ja nurmet vihannoivat. Eevi istui lempipaikallansa lammen rannalla. Läheisyydessä leikkitteli Viljo, ja hetken kuluttua yhtyi Heikkikin heihin. „Itä tulee“, riemuitsi Viljo ja kiipesi hänen polvellensa.

„Isä tulee“, toisti Eevi iloisesti hymyillen. „Tutta“, sopersi Viljo, ojentaen isällensä vihertävän lehden. „Sinä itse olet isän „tutta.“ Mutta kylmäthän pikku kätesi ovat.“

„Kylmätkö“, kysyi Eevi levottomasti. „Mennään kotia, ettei hän vilustu.“

„Mennään vaan, vaikka eihän se nyt mitään vaarallista ole“, lohdutteli Heikki. Mutta Eevi ei voinut rauhoittua, ja kun seuraavana aamuna Viljo nähtävästi oli kuumeessa, lähetettiin lääkäriä hakemaan. Tuskaisena kulki Eevi vuoteen äärestä ikkunan luo, ikkunasta vuoteelle. Oi jospa lääkäri joutuisi! — — Vihdoin hän tulikin.

„Onko hän kylmettynyt“, kysyi Eevi tuskallisesti, kun tutkimus oli päättynyt, ja lääkäri oli antanut määräyksensä.

„Ei suinkaan, tähän on nähtävästi tarttuminen syynä.“

„Tarttuminen, miten se on mahdollista?“

„Onko pastori kenties ollut sairaan luona?“

„Kyllä mieheni vasta kävi erään vanhuksen luona, mutta —“

„Missä se oli?“

„Niemelän torpassa.“

Lääkäri kävi vakavan näköiseksi.

„Mitä, mitä te tarkoittatte?“ Eevi tarttui hänen käteensä.

„Siinäpä onkin syy. Huhtikuussa kuoli siellä lapsi kuristustautiin.“

Eevi ei kuullut sen enempää. Kirkaisten heittäytyi hän polvilleen Viljon vuoteen viereen, ja lääkäri, joka näki, ettei hän tässä mitään sen enempää voinut, poistui luvattuaan tulla pian takaisin. Silloin vanha Maija lähenei vuodetta hiljaa kuiskaten: „Hyvä rouva, rauhoittukaa toki, kyllä se vielä paranee, ei saa surra ennen aikaa! Tulisi rouva nyt vähän kahvia otta —“

„Pois! Eevi kääntyi häneen selin, eikä Maija enää uskaltanut lähestyäkään. Sillävälän oli Heikki levottomana kiirehtinyt kotiin rippikoulusta ja astui huoneeseen. „Miten on Viljon?“

Eevi nousi. „Mene, mene“, sanoi hän tuskasta kalpeana, „sinä taudin toit lapsellesi, ja nyt se kuolee!“ Heikki peräytyi. Hän ei tiennyt mitä sanoa, mitä tehdä. Hän oli kuin salaman satuttama. Silloin Maija viittasi häntä keittiöön ja selitti sopertaen tohtorin sanat. Puolustellen lisäsi hän sitten: „Rouvaan se nyt koski niin, ettei tiedä mitä tekee, ei ottanut kahviakaan.“

Murtunein mielin vetäytyi Heikki työhuoneeseensa. Hänen poikansa, hänen ilonsa ja toivonsa oli kuolemantaudissa, ja hän itse oli siihen tavallaan syynä. Eevin

tämä isku murtaisi, ja niin menisi häneltä hautaan sekä vaimo että lapsi. Eikä ollut hänellä nyt edes oikeutta heitä hoitaa ja lohduttaa. Hän itse oli Viljolle taudin tuonut, sillä syytöksellä oli Eevi hänet luotaan karkoit-
tanut; tuo muisto se oli hänet aivan kuin tukehduuttaa. Hän läheni ovea ja painoi korvansa avaimen aukolle. Hän kuuli Viljon valittavan ja Eevin koettavan viihdyttää. Hänen olisi tehnyt mieli temmata ovi auki ja syöstä sisään, mutta hän ei saanut, ei uskaltanut. Käsiään väännellen kääntyi hän pois. „Minä en voi, minä en saa mitään tehdä.“ Hän heittäytyi tuskissaan polvilleen. „Oi Jumala, armahda ja säästä. Säästä särjetyn sydäntä!“

Vaikerrellen oli Heikki polvilleen heittäytynyt ja siinä makasi hän kauan, tuskin tietäen mitä sanoa, mitä tehdä. Vähitellen alkoivat kuitenkin hänen ajatuksensa selvitä. Hän ymmärsi, mitä oli tapahtunut ja arvosteli sitä tuskallisen selvästi. Jos nyt Viljo kuolee, onhan se onneksi hänelle ja on ansaittua heille vanhemmille, kun ei heissä kummassakaan ole ollut oikeata kasvattajaa, ei Jumalan tahdon tekijätä — ja kuitenkin — „Oi Jumala, me olemme pahoin tehneet, olemme syntiä tehneet ja mielesi rikkoneet, vaan älä meitä vihassasi rankaise! Oi Isä armahtavainen ja laupias, älä lapsiasi hätään hylkää, älä kuorman alle nääntyä anna!“

Kun Heikki vihdoin rukouksesta nousi, oli hänen mielensä rauhoittunut ja tyyni, vaikka tuska yhä povessa poltti. Koska hänen ei nyt sopinut sairashuoneeseen mennä eikä siellä auttaa, asettui hän työhön odottaen lääkärin tuloa. Iltapäivällä hän tuli, pudisti päätään arvelevasti ja lupasi pian palata uudelleen. Näin kävi hän parin päivän kuluessa useampia kertoja päivässä Viljoa

katsomassa. Hän oli vakavan näköinen, mutta ei sanonut pojan tilaa toivottomaksi. Heikki oli hänen käydessään aina sisällä sairaan luona, muuten koetti hän sieltä pysytellä poissa Eevin tähden, joka ei suvainnut toisten lasta lähenevänsäkään. Kerran Heikki kuitenkin, saatettuaan lääkärin etehiseen, palasi sairashuoneeseen ja kysyi hiljaa: „Eevi, etkö sinä vähän lepäisi?“

Eevi nosti päänsä ja loi tuijottavan katseen Heikkiin. „Levätä, kun lapseni kuolee? Haudassa saan levätä niinkuin hänkin.“ Ääni oli soinnuton. Heikki istuutui hetkeksi vuoteen toiselle laidalle, ja siinä istuivat he vastatusten äänettöminä. Viimein Heikki nousi ja poistui eikä palannut ennenkun lääkärin uudelleen tultua.

„Nyt toivon voivani sanoa, että lapsi jää elämään“, sanoi tohtori ollessaan valmis lähtemään.

„Elämään“, toisti Eevi ja tavoitteli kädellään pöydän laitaa, sillä maailma musteni hänen silmissään.

„Niin elämään“, vakuutti tohtori iloisesti. „Saan sydämmestäni teitä onnitella.“

„Kiitos“, Heikki puristi hänen kättään. Saatettuaan lääkärin ovelle palasi hän huoneeseen, jossa Eevi makasi sohvalla silmät puoli-ummessa kalpean ja kärsivän näköisenä. Heikin kävi häntä sääli, mutta samassa heräsi katkerana ajatus: „ei hänkään minua säälinyt, ei ajatellut, pois työnsi minut lapseni luota, vaikka minä rakastan poikaa niinkuin hänkin.“

Heikin kasvoilla kuvastui tuskallinen taistelu. Nyt kun vaara oli ohi ja Viljo paranemassa, nyt tulivat nuo ajatukset äkkiarvaamatta ja voimakkaina. Ne tunkivat päälle aivan väkisin ja täyttivät mielen katkeruudella. Mutta Heikki oli liiaksi rehellinen taistelussaan itseään vastaan

suosiakseen niitä. Hän tuomitsi tunteensa ja tahtoi sitä kuolettaa, maksoi mitä maksoi. Hänhän oli luvannut Eevyä rakastaa myötä- ja vastoinkäymisessä, ja hän tahtoi lupauksensa täyttää, tuntuipa se kevyeltä tahi raskaalta.

Nyt avasi Eevi verkalleen silmänsä. „Heikki“, sanoi hän ja tavoitteli miehensä kättä. Heikki ojensi sen hänelle, mutta kädenpuristuksessa oli jotain velvollisuudentapaista ja väsähtynyttä. Eevi tunsu sen vaistomaisesti ja ajatteli, että tuskinpa Heikki olisi välittänyt, vaikka hän siihen paikkaan olisi sairastunut ja kuollut. Tuntui elämä hänestä äkkiä niin sydäntäsärkevän kolkolta. „Me saamme pitää pienokaisemme“, sanoi hän vihdoin hiljaa, „etkö tahdo auttaa minua hänen luokseen?“ Eevi nousi ja kulki Heikin tukemana Viljon vuoteen ääreen. „Kiitos“, sanoi hän asettuen läheiselle tuolille. „Mene sinä nyt vaan kirjoitustasi jatkamaan“.

„Jaksatko istua siinä?“

„Kyllä jaksan, kiitos vaan.“

Silloin Heikki meni, ja Eevi jäi yksin lapsensa luo. Hän kumartui vuoteen laitaa vastaan ja laski kätensä nukkuvan otsalle. „Sinä, minun ainoa iloni“, kuiskasi hän hiljaa, ja kuumat kyynelleet alkoivat pienoisen peitteelle valua.

XV.

Kesä oli kulunut, samoin syksykin, ja nyt oli talvi tullut. Viljo oli aivan terve ja oli kasvanut paljon, mutta hento hän oli, vähäverinen ja kalpea kuin pimennossa kasvanut kukka. Eevi häntä hoiti ja suojasi kuin silmäteräänsä. Jos oli tuulisia tai sateisia päiviä, ei hän saanut olla ulkona ensinkään, ja kauniillakin ilmalla oli varoitettava, ettei hän rasittuisi eikä vilustuisi. Välistä teki Heikin mieli vastustaa tätä alituista varoittelemista, mutta miten olikaan, ei hän sitä kuitenkaan rohjennut tehdä. Jos hän joskus tahtoi ajatuksensa täytäntöön panna, tuli hänelle siitä jälestäpäin ääretön tuska, että jos Viljo nyt sairastuu ja kuolee, niin on se hänen syynsä ja Eevin surma. Paras antaa asiain mennä niinkuin menevät. Äidillähän siinä on suurimmat oikeudet niinkuin velvollisuudetkin.

Viljon sairaudesta saakka oli Eevin ja Heikin suhde toiseksi muuttunut. Se oli ulkonaisesti parantunut, mutta todellisuudessa oli se käynyt entistä huonommaksi. Ei enää syntynyt riitaa eikä väärinkäsitystä heidän välillään niinkuin ennen. Hiljaa, melkein vältellen selvitettiin kaikki

erimielisyydet, mutta syynä siihen ei ollut entistä suurempi sopusointu. Päinvastoin. Heidän suhteessaan oli nyt jotain särkynyttä, johon ei kumpikaan tahtonut kajota, sen he tunsivat. Heikki puolestaan ei voinut unohtaa Eevin menettelyä Viljon sairastaessa. Oli sydäntäsärkevän katkeraa, että hän, Eevi, jota Heikki niin palavasti rakasti, oli hänet luotaan työntänyt silloin, kun heillä kumpaisellakin oli sydän surua täynnä. Jos olisi siinä muuta moitittavaa ollut, olisi Heikki Eeville sen suoraan sanonut, mutta mitä nyt moittia, mitä sanoa? Sitäkö, ettei Eevi sen enemmän häntä rakastanut? Hänellä ei ollut mitään sanomista, ei kerrassaan mitään, hänen täytyi vaan koettaa voittaa itsensä, ja sen hän teki. Mutta särkynyttä oli hänen sisimmässään siitä pitäen. Eevi tunki sen ja päätti siitä Heikin rakkauden loppuneen. „Jos lie sitä ollutkaan“, ajatteli hän katkerasti. „Mitä mies semmoinen kuin Heikki tiesi rakkaudesta ja sen voimasta“?

Näin oli aika kulunut, joulukuusi oli jo ohi, ja uusi vuosi oli alkanut. Pian alkaisivat kinkertikin, ja Eevi jäisi silloin yksin kotiin koko viikoiksi. Heikki ajatteli, että ehkä on yksinäisyys hänelle helpoitukseksi, eihän se ihmettä olisi, mitäpä Heikin seurasta iloa. Mutta se oli huolestuttavaa, että Eevin terveys oli käynyt huonoksi. Olikohan hyvä jättää hänet yksin Maijan ja nuoren palvelustytön kanssa. Heikki oli tätä asiaa arvellut ja hän otti sen puheeksi kerran heidän yhdessä istuessaan illallispöydässä.

„Etkö, Eevi, voisi tehdä jotain voimistukseksi? Sinä jätät olemaan niin yksin kinkerien aikana.“

„Näethän sinä, mitä lääkärit minulle voivat. Ei minusta tervettä koskaan tule.“

„Älä sano, kun koettaa minkä voi, saa luottaa Jumalaan.“

„Jumala auttaa kuolemaan, kun ei ihminen enää elää jaksaa.“

„Mutta Jumala ei tahdo, että me surulla itse kuolemaamme joudutamme. Hän voi auttaa elämäänkin ja auttaa velvollisuuksiemme täyttämiseen aina viimeiseen asti.“

„Kaikki eivät ole teräksestä tehtyjä.“ Eevin äänessä oli itkua.

„En minä pahaa tarkoittanut“, jatkoi Heikki lempeämmin, „mutta luulen, että meiltä kaikilta kysytään uskollisuutta. Eivät olosuhteet meitä puolusta.“

„Helppo on sinun sanoa, mutta minkä sille, että elämä murtaa. Mikä muu on minultakin voimat vienyt kuin elämä taisteluineen ja vaatimuksineen. Enhän ole ollut oikein terve päivääkään näinä viime vuosina, ja sekä koti että Viljo ovat kuitenkin olleet hoidettavinani.“

„Ehken on siinä ollut liikoja, mutta parempi pysyä paikoillaan viimeiseen asti kuin väistyä. Eikö niin?“

„Sitähän olen koettanut ja siinä kulunut. Mutta koska nyt itse otit asian puheeksi, niin voinhan sanoa, että todella on vaikeaa jäädä yksin kotiin Viljon kanssa, kun olen näin heikko. Ehken saisin pyytää äitiä luokseni, luulen kyllä, että hän tulisi.“

Heikki oli hetken ääneti. Viimein sanoi hän verkalleen: „Äiti on itse näinä aikoina sairastellut, luuletko, että hän jaksaa ja, että sairaan seura on sairaalle hyväksi?“

„Eikö oman äidin seura olisi lapselle hyväksi?“ Ääni oli katkera.

„Ehken se niinkin on. Pyydetään sitten, voin kirjoittaa vaikka jo tänä iltana.“

He olivat nousseet pöydästä, ja Eevi alkoi korjata ruokia pois. „Hyvästi, hetkeksi“, sanoi Heikki tarttuen lakkiinsa, „minä menen vähän kävelemään. Pane sinä vaan levolle, minulla on vielä paljon kirjoittamista.“ Hän poistui.

Ulkona oli hiljaista ja tähtikirkasta. Ei vähintäkään liikettä kuulunut, lumi ainoastaan narahteli jalkain alla. Ilta oli kylmä, ja tähdet vilkkuivat kirkkaina pakkasessa. Niitä näkyikin tänä iltana aivan tavattoman paljon. Tiheänä sumuna peittivät pienemmät taivaankannen, ja kuin tähtiharson läpi loistivat suuremmat luoden vilkkuvan valonsa yksinäisen astujan tielle. Oli jotain äärettöntä ja huimaavaa katsoa taivaalle. Mikä tomuhiukkainen olikaan ihminen ja hänen elämänsä tässä maailmojen äärettömyydessä. Heikille oli hiljaisuus ja luonnon suurenmoinen rauha juuri mitä hän tänä hetkenä paraiten tarvitsi. Hän tahtoi päästä näkemään elämää laajemmalta kannalta, päästä kohoamaan oman itsensä, omien kokemuksiensa ja yksityisten tunteittensa yläpuolelle. Silloin tasapaino taas palaisi hänen mieleensä.

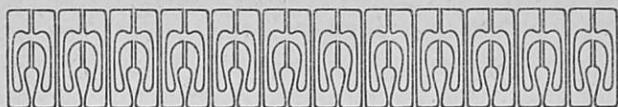
Eevin pyyntö saada äiti luokseen oli Heikille tullut niin äkkiarvaamatta, ettei hän kohta tyynesti voinut siihen suostua. Olihan tuo pyyntö itsessään aivan luonnollinen, ja väärin olisi sitä vastustaa. Ei Heikki sitä aikonutkaan tehdä, ei tahtonut hän äitiä ja tytärtä toisistaan vieroittaa, mutta hän tiesi jo usein uudistuneesta kokemuksesta, mitä yhdessäolo Eeviin vaikuttaisi. Siksi oli tämä hänelle niin raskasta. Jok'ainoan kerran käytyään vanhempiansa kodissa oli Eevi sieltä palannut entistä onnettomampana, tyytymättömämpänä ja vaativaisempana. Mikä hänessä sitä ennen oli ollut alakuloisuutta ja toi-

veita, joita hän itse itsessään vastusti, se oli silloin saanut kannatusta ja tullut hänen mielestään oikeutetuksi. Kun Heikki silloin, näki miten onneton Eevi oli, olisi hänen joskus tehnyt mieli paiskata nyrkkiä pöytään ja kerran oikein voimakkaasti ja ainaiseksi julistaa pannaan kaikki hienous, mukavuus ja hemmoitteleva rakkaus. Niistä monet surut ja murheet useinkin alkunsa saavat. — Mutta Heikki vaikeni, sillä hän ei tahtonut suutaan avata vaimonsa vanhempia vastaan. Heille itselleen hän kyllä sanoisi, mutta kun siihen ei ollut tilaisuutta, oli hän ainoastaan kahtavertaa lujempi Eeviä kohtaan. Olihan hänen velvollisuutensa nyt entistä painavampi.

Kaikkea tätä muisteli Heikki, ja hän tiesi, että jos äiti tulee Eevin luo, uudistuvat entiset kokemukset. Se oli se, joka oli hänet tasapainosta saanut. Mutta Eevi kaipasi äitiään ja hänen täytyi saada äiti luokseen. Heikki tekisi vaikka mitä asian hyväksi. Kirjoittaa aikoi hän jo tänä iltana.

Tasapaino oli nyt vähitellen Heikin mieleen palannut, ja reippaasti astui hän kotia kohden. Tähdet hänelle vieläkin ystävällisinä vilkkuivat, eikä tuntunut niiden äärettömän paljous enää masentavalta. Heikki oli päässyt koHoamaan yli omien surujensa, yli kaiken sen, mikä hänen henkensä voimaa kahlehti ja masensi, ja tuntiessaan ihmiselämän pienuuden tunsii hän samalla sen suuruuden ja arvon. Melkein voittoriemuisena kuiskasi hän itsekseen: „Oi, ihminen, sinä tomuhiukkanen maailmojen äärettömyydessä, sinä et kuitenkaan kuole, et menehdy. Sinä olet luotu puhdistukseen, kirkkauteen ja ijankaikkiseen elämään.“

XVI.

Eevi makasi peitteiden ja patjojen suojaamana sanatoorion verannalla. Taivaan rannalla loistivat Norjan lumi-peitteiset tunturihuiput, ja alempana siinti sinertävä kukkulasarja.

Kuukauden oli Eevi täällä ollut, ainoastaan kuukauden, vaikka se aika vuosilta tuntui. Hän oli tänne tullut väsyneenä, murtuneena ja välinpitämättömänä kaikesta. Semmoiseksi oli hän vähitellen käynyt, osaksi ruumiillisen sairauden, osaksi ainaisen alakuloisuuden vaikutuksesta. Välinpitämätön oli hän kokonaan ollut matkankin suhteen, mutta hänen vanhempansa sitä ehdottomasti toivoivat, ja Heikkikin sitä viimein tahtoi, kun se kerran oli vanhempien toivo, ja kun he kaikista kulungeistakin huolta pitivät. Niin päätettiin matka, ja Heikki itse tuli Eeviä saattamaan, mutta palasi kohta kotiin, jonne virka kutsui. Eevin äiti oli käynyt sairaloiseksi hänkin, ja oli sitäpaitsi matkustamiseen kokonaan tottumaton, joten hän ei uskaltanut mukaanmenoa ajatellakaan. Vanhemmat olivat tahtoneet Eeville hankkia jonkun tuttavan seuraksi tuntureille, mutta Eevi oli toista mieltä ja pani tahtonsa täytäntöön. Hän

sai Viljon mukaansa ja vanhan Maijan. Täällä olivat he nyt olleet kohta kuukauden. Maija hoiti Viljoa, ja Eevi lepäili. Jalkeilla hän oli, vaan ei muuta jaksanut kuin pukeutua ja sitten levätä sohvan nurkassa verannalla. Lääkäri tahtoi häntä joskus kävelemäänkin, mutta siihen ei hänellä tuntunut olevan voimia. Hän oli niin väsynyt, niin läpeensä väsynyt ja voimaton! Hän tahtoi olla yksin ja rauhassa, levätä nauttien kauniin luonnon helmassa, joka taas kerran häntä ympäröi, kuten ennen lapsuudenkodissa Soinamossa. Sanatooriolle kuului läheisen koskenkin kohina, ja se oli Eeville kotoinen sävel. Se oli kuin tervehdys Soinamon rannoilta. Hän kuvitteli mielessään nukkuvansa kanervikossa kotikosken partaalla. Unohtuivat väliset vuodet ja kaikki niiden tuottamat kärsimykset. Hän oli lapsi ja oli väsynyt. Ei hän unelmoinut mitään, ei toivonut mitään. Hän lepäili vaan, ja kehtolaulua soittivat Soinamon korkeat koivut, soitti koskessa valkeat vaahdot.

Eräänä päivänä Eevin näin lepäillessä, sillävälin kun Maija oli vienyt Viljon päivä-unta nukkumaan, vaipui Eevikin kesken mietteittensä makeaan uneen. Hän nukkui vielä, kun Maija tunnin kuluttua palasi verannalle ja hiljaa asettui istumaan läheiselle penkille. Tutkivasti tarkasti hän nukkuvan emäntänsä kasvoja. Olipa poski vähän pyöristynyt ja alkanut punoittua. Noinkaan tyytyväiseltä ei ollut hän näyttänyt isoon aikaan. Hyvä, kun nukkuu, ajatteli Maija, nukkukoon vaan. Mutta mahtoi Maijalla jotain erityistä olla mielessä, sillä Eevi kun yhä nukkui, alkoi hän käydä kärsimättömäksi, ja se tunne ei hänessä vähällä herännyt. — Saisi nyt jo herätä!

Samassa aukaisikin Eevi silmänsä. „Maija, sinäkö

siinä? Näin niin kaunista unta, niin ihmeen kaunista. Minä olin Soinamossa kosken rannalla. Päivä paistoi ja kukat tuoksuivat. Ne nyökkäyttivät päätään, ja toinen kuis-kasi toiselle: „Eevi on tullut, Eevi on täällä.“ Minä tunsin siitä omituista, ennen aavistamatonta iloa ja juoksin heitä suutelemaan huudahtaen aivan ääneen: „Rakastatteko minua siis vielä, rakastatteko edes pikkuisen?“ Koko metsä silloin kumartui, ja kukkaset nyökkäyttivät päätään. „Rakastamme, rakastamme“, soi ylläni ja ympärilläni koko luomakunnassa. Mutta samassa seisoin yksin keskellä suurta puutarhaa. Puut siellä olivat paljaina, kukat makasivat maahan taittuneina, ja kylmä tuuli jäädytti jäseniäni. Silloin aloin itkeä. Mutta samassa tulit sinä Maija: „Älä itke lapseni, älä“, lohduttelit sinä. „Kylmää on ja kolkkoa, mutta minä säästin sinulle suuren, kauniin omenan.“ Samassa minä heräsin, ja sinä minulle hymyilit aivan niinkuin unessakin.“

„Jos tuo nyt totta olisi, niin on Viljo varmaan se rouvan omena“, sanoi Maija ja myhähti.

„Niin“, sanoi Eevi mieltävästi, „hänhän on ainoa iloni täällä“, mutta sitä sanoessaan tunsin hän, ettei Maijan selitys häntä tyydyttänyt. Viljo oli tosin hänen paras ja ainoa ilonsa, mutta äskeinen uni oli niin kokonaan siirtänyt hänet menneisyyden maailmaan, että hän ehdottomasti selitykseltä vaati jotain yhteyttä lapsuuden muistojen kanssa.

„No, joko nyt rouva on unensa jättänyt sikseen“, kysäsi Maija hieman kärsimättömästi. „Minulla olisi uutisia kerrottavana. Kuulkaa nyt miten äsken kävi!“

„No, kerrohan!“ Eevi ei näkynyt olevan kovinkaan huvitettu, mutta Maijalle mieliksi kuunteli hän tämän innokasta kertomusta.

„Niin, tietäkääpä, kun minä tulen siihen pitkään käytävään, joka on etehisen vieressä, tulee siellä vastaan se kikkarapäinen palvelustyttö ja säplättää jotain, kuka ties mitä, vaikka se tietää, etten minä heidän puhettaan ymmärrä. Pari kertaa hän sanoi: „herr Vinlant“, mutta minä ajattelin, että olkoon niitä herroja vaikka viis, ja aijoin mennä, mutta silloin hän sanoi: „no“, ja nykäisi käsi-varresta etehiseen. Siellä riippui naulassa takki, jota hän osotteli ja sanoi: „kom Vinlant“. Takissa oli merkkinä kaksi kirjainta, mutta mistä minä lukematon ihminen niitä ymmärtäisin, vaan sen minä nyt ymmärsin, että se herra oli Suomesta, ajatelkaa, Suomesta, rouva kulta!“ Maija oli ihan haltioissaan.

„Vieras herra, mitä iloa meillä hänestä“, sanoi Eevi hiukan hymyillen Maijan innostukselle.

„Niin, mutta Suomesta! Saa taas kerran kuulla puhetta, jota ymmärtää“. Vähitellen sai Maija innostuksensa Eeviinkin tartutetuksi, ja oikein uteliaana odotti hän Maijan palaamista, kun tämä puolisen aikaan oli mennyt silmälläpitämään ruokasaliin kokoontuvia herroja. Kovinpa se Maija viipyi! Eevi kävi ihan kärsimättömäksi. Mutta levollisena odotti Maija, kunnes sai asiansa toimitetuksi. Kun herrat ruokasaliin kokoontuivat, ei Maija heidän joukossaan huomannut ainoatakaan uutta tulokasta, siksi jäi hän odottamaan aterian päättymistä. Hän oli juuri syventynyt miettimään, miten pian hänen uudet kenkensä täällä tunturilla olivat vanhoiksi kuluneet, kun herrat alkoivat ruokasalista poistua. Nyt silmät auki! Voi — Maija löi kätensä yhteen niin että läiskähti. Hän oli nähnyt erään herran lähestyvän tuota tunnettua takkia, heittävän sen hartioilleen ja poistuvan. Lentämällä melkein

meni Maija emäntänsä luo. „Voi hyvänen aika, rouva kulta“, sanoi hän läähättäen, „se on se meidän tohtorin poika, tohtorin poika, se Erkki herra.“

Erkki herra! Nyt vasta Eevi ymmärsi. Miten kummasti se häneen vaikutti! Häntä ihan vapisutti äkillisestä mielenliikutuksesta. Erkki ja hän tapaisivat siis toisensa, tapaisivat pitkän eron jälkeen! Ainoastaan kerran olivat he toisensa nähneet, sittenkun Eevi Soinamosta muutti, ja silloinkin aivan pikipäin. Hyvin vähän oli Eevi Erkistä kuullutkin, oikeastaan ei muuta kuin että hän oli lueskellut Helsingissä, kunnes viime talvena äitinsä kuoltua oli matkustanut ulkomaille. Ja nyt —! Maija innostui kertomaan tapahtuman toisensa jälkeen Eevin ja Erkin yhteisistä leikeistä. Eevi kuunteli, ja kotimuistoihin liittyivät nyt muistot lapsuuden leikkiverista. Lujin sitein kietoi hänet menneisyys. Pois väistyivät tajunnasta viime vuodet, pois nykyhetkikin. Menneisyys palasi, palasi lapsuus muistoinensa, sen olot, sen tunteet, sen leikit ja työt.

Ensimmäinen nykyisyyteen kohdistuva ajatus oli: „milloin me toisemme tapaamme.“ Maija tahtoi mennä Erkkiä etsimään, mutta siihen ei Eevi suostunut. Tavattanehan muutenkin. Mutta tunti kului toisensa jälkeen, eikä ketään kuulunut. Aurinko alkoi jo laskea. Ei vielääkään ketään. Eevin täytyi silloin, joskin vastahakoisesti, mennä levolle.

Seuraavana aamuna oli Eevi entistä väsyneempi. Yö oli ollut levoton. Hän oli unissaan laulanut, noussut istumaan ja yhtenäen puhellut Soinamosta. Mutta väsymyksestä huolimatta tahtoi hän verannalle, ja joka kerran, kun kuului läheneviä askelia, säpsähti hän. Mutta aamupuoli kului, eikä Erkkiä kuulunut. Oli jo iltapäivä. Silloin

astui hän äkkiarvaamatta verannalle, aluksi siellä ketään huomaamatta.

„Hyvää päivää!“ sanoi Eevi.

Hän kääntyi äkkiä.

„Tnnnetteko vielä?“

„Eevi, sinä täällä?“ Hän läheni, ja he ojensivat kättä toisilleen.

„Niin“, sanoi Eevi, „olen tullut terveyttä hakemaan pitkällisen kitumisen jälkeen. Etkö istu?“

Erkki nosti tuolin lähemmä ja istuutui. „On vuosia vierinyt siitä, kun tapasimme.“

„Niin on. Paljon on tapahtunut.“

„Paljon.“

„Sinun äitisikin on kuollut.“

Kävi kuin tuskan värähdys Erkin kasvoilla. „Kuollut on. Vähää ennen, kun Suomi suruun pukeutui, aloin omaa äitiäni surra.“

„Siinä oli surua paljon.“

„Niin oli. Paljon kadotin lyhyessä ajassa.“ Erkin oli hetkisen vaikea liikutustaan salata. Sitten jatkoi hän tynnosti, mutta surunvoittoisesti: „Hautajaistunnelmaa ei silloin ollut yksin kuolinhuoneissa, sitä tapasi joka talossa ja joka sydämessä.“

„Ei ole ihmettä, että elämä nyt niin toivottomalta tuntuu“, sanoi siihen Eevi, „etenkin kun vielä itsekin on sairaana.“

„Toivottomuutta en kuitenkaan voi pitää oikeutettuna, en yksityisessä enkä yhteisessä surussamme.“

„Vaan entä kun toivottomuus tulee?“

„Sen voimme Jumalan avulla voittaa, sen tiedän kokemuksesta. Etkö muista, miten pienenä olin alakuloinen

ja arka? Kauan kehityin samaan suuntaan, mutta sitten tapahtui käänne. Olen siitä Jumalalle kiitollinen, sillä luulen, ettei elämästämme ole hyötyä, ei itsellemme eikä toisille niin kauan, kun ainoastaan suremme sen surkeutta ja toivomme täältä pois. *Täällä* on meillä tehtävämme ja *täällä* täytyy meidän uskoa valoon, vapauteen ja Jumalan voimaan.“ Erkki oikasihe tätä sanoessaan, ja näytti siltä kuin hän hartioiltaan olisi heittänyt kuorman, joka hänet hetkeksi oli maahan painanut. Hänen katseensa oli nyt tyyni ja kirkas.

„Sinä olet muuttunut“, sanoi Eevi. „Sinussa on entistä enemmän voimaa ja reippautta.“

„Se on hauska se. Toivon muutoksen olevan kestävä, sillä se on surussa tullut koetelluksi.“

„Kuules“, sanoi Eevi äkkiä, „täytyy kysyä, kun en tiedä. Oletko kihloissa, kenties jo naimisissakin?“

Erkki näytti tyhjää vasenta kättään. „Olen yksin, niinkuin näet.“

„Yksin“, toisti Eevi alakuloisesti.

„Niin, löytyy niitä, joiden on jääminen yksin, jotta heidän sydämensä laajentuisi ja he todella oppisivat rakastamaan. Minulla oli liian ahdas sydän“, lisäsi hän vähän surumielisesti. „Lieneekö se nyt edes laajentunut.“

„Ainakin olet entistä paljoa ystävällisempi“, sanoi Eevi. Hänen täytyi keksiä jotakin sanoakseen, hänen kävi Erkkiä niin kovin sääli.

Kun myöhemmällä Erkki viimein nousi lähteäkseen, ojensi Eevi hänelle kättä, sanoen: „Olen iloinen siitä, että täällä yhdyimme. Yksin ja sairaana vieraalla maalla ei ole hyvä olla. Tuntuu kotoiselta, kun on edes joku ystävä läheisydessä.“

Erkki oli juuri vähää ennen ollut kahdenvaiheilla, jäädäkö tänne, vai jatkaako matkaansa toiseen tunturiseutuun. Nyt teki hän päätöksensä. Hän jäi.

Aunen kuoltua oli Erkki melkein kuumeen tapaisesti ryhtynyt lukujaan jatkamaan. Mutta työ ei käynyt, ja Erkki aikoi vanhempainsa pyynnöstä matkustaa ulkomaille. Silloin sairastui tohtorinna Selmer. Tauti, joskin aluksi lievää laatua, kääntyi vaaralliseksi, ja pian sai Erkki hänetkin maanpoveen kätkeä. Hän oli nyt jäänyt kaikesta rakkaimmastaan, jäänyt yksin elämän taisteluihin. Tyhjiys tuntui ammottavalta, ja suru oli hänet murtaa, mutta hän tiesi, mistä löytää lohdutusta. Selvemmin kuin koskaan ennen, käsitti hän, että se usko, joka hänen äitinsä elämän oli siunaukseksi tehnyt, ja joka Aunenkin sekä elämän että kuoleman oli tehnyt niin autuaallisen onnelliseksi, että se oli ainoa, joka todella taisi elämälle arvoa antaa, antaa selvitystä sen tarkoitukselle, kaikkien surujen ja kärsimysten suurelle tarkoituserälle, ja tyydytystä hengen syvimmälle kaipuulle. Se taisi särjetyimmällekin sydämelle antaa uutta voimaa, rauhaa ja iloa. Tämä kokemus, se esti Erkkiä sortumasta. Kuonaa vaan poltti suru pois hänen sielustansa. Karaistuna, puhdistuneena alkoi hän sitten elämän kuin uudelleen.

Erkki oli ulkomaille tultuansa ryhtynyt lukujaan jatkamaan, mutta vaikeaksi kävi työ siellä, kun kotimaasta alkoi kuulua kummia surun sanomia. Hänen mielensä paloi kotiin, Suomeen, omaan maahan ja oman kansan keskuuteen. Suru tuntui vieraalla maalla, vierasten kes-

kellä vieläkin vaikeammalta. Erkki oli jo paluumatkalla, kun vihdoin lääkärin kehoituksesta päätti oleskella pari kuukautta jossain tunturiseudussa, siellä ensin voimistuakseen. Olihan ymmärtäväisintä maltaa mieltään ja koota voimia, jotta sitten sitä paremmin voisi kotimaassa työtä tehdä. Mitä muuten tähän vastaiseen työhön tuli, oli Erkki sen laadusta vielä epävarma, mutta Aunen viime pyyntö oli syvälle painunut hänen mieleensä, ja millaiseksi muuten muodostuisikaan hänen työnsä, tahtoi hän täyttää Aunelle antamansa lupauksen. Hän tahtoi erityisesti muistaa murheen painamia ja heidän hyväkseen tahtoi hän työtä tehdä. Kohta tavatessaan Eevin, oli hän huomannut hänet kärsiväksi, ja siinä oli Erkille kyllin aihetta lapsuudenystävälle aikaansa omistaa. Usein tuli hän kohta aamiaisen syötyään verannalle, missä Eevi istui odottamassa. Milloin luki hän ääneen, milloin keskustelivat he. Aamupäivät varsinkin vietti Erkki Eevin seurassa, usein iltapäivätkin. Mutta yksin ollessaan kuljeskeli hän tuntureilla ristiinrastiin. Hän rakasti yksinäisyyttä niinkuin ennenkin, ja varsinkin täällä, ylevän, yksinkertaisen tunturiluonnon helmassa oli se hänelle paras seura.

Mitä Eeviin tuli, oli elämä tuntureilla hänestä kokonaan muuttunut, sitten kun Erkki sinne tuli. Hän ei syytä siihen itselleen selviteltyt, mutta hän tunsi itsensä nyt kerrankin taas hiukan onnelliseksi. Epäsointuista oli hänen elämänsä tähän asti ollut. Sielun ja ruumiin puolesta sairaana oli hänen täytynyt eteenpäin ponnistella. Nyt oli toisin. Lumoava luonto häntä taas kerran ympäröi. Maija ei tullut taloushuolia valittelemaan, ei tuonut posti haukkumakirjeitä Heikille, eikä kohdannut häntä itseään Heikin surullinen, moittiva katse. Hän oli kuin toinen ihminen.

Kotona oli hän tuskainen ja kättöisä, täällä tyyni. Kotona oli suru katkeraa, täällä rauhallisempaa, melkein päuloista. Usein hän tosin itki, itki tietämättä oikeastaan miksi, mutta kesken kyynelten hän Maijalle hymyili, ja Erkille oli hänellä aina ystävällinen sana. Hän tiesi heidän häntä rakastavan ja säälivän, ja hänen oli niin hyvä olla.

Myötäiset olosuhteet vaikuttivat pian Eevin terveyteen, ja hän alkoi reipastua aivan silminnähävästi. Erkin seura houkutteli häntä kävelemään aluksi sanatoorian läheisyydessä, sitten ylemmä ja yhä ylemmä. Lääkäri oli tyytyväinen, ja Maija myhähteli itsekseen nähdessään emäntänsä näin voimistuvan. Mutta unettomista öistä ja siitä voimainponnistuksesta, jota nämä kävelyretket kysyivät, ei Maija mitään tiennyt. Ainoa muutos, minkä hän emännässään huomasi, oli, että mieli oli hilpeäksi muuttunut ja puna poskille palannut. Erkki kyllä joskus epäili, oliko Eevin voimistuminen todellista, vaiko ainoastaan hetkelistä ja näennäistä, mutta hän ei tahtonut Maijan mieltä murehduttaa, koetti vaan itse puolestaan noudattaa mitä suurinta varovaisuutta Eevin suhteen. Usein hiipi hän aterian jälkeen aivan kuin varkain pitemmille kävelyretkilleen, joilla pelkäsi Eevin rasittuvan, mutta nähdessään miten lapsellisesti Eevi suri, jos ei mukaan pääsyt, muutti hän menettelyä ja haki hänet ainakin alkumatkaksi seuraksensa. Jätettyään Eevin lepäämään jonkin tienvarrelle jatkoi hän sitten tavallisesti yksin, mutta palatessaan löysi hän vielä Eevin tienvarrella istumasta ja odottamasta. Näin kulkivat he melkein joka päivä pitemmän tai lyhyemmän matkan, ja kansa lähitienoilla oppi pian tuntemaan sairaan rouvan, joka tienvarrella lepäsi, ja ystävällisen maisterin, joka hänellä aina oli seurana.

Usein tapahtui, että Erkki kävelyttä palatessaan löysi Eevin keskustelemassa jonkun tunturi-asukkaan kanssa. Joko seisoi reppuselkäinen työmies tiepuolella, puhellen siitä, miten tuntureilla oltiin ja elettiin, tai oli vaimo istunut kivelle sukkaansa kutomaan siksi aikaa, kun Eeville ker-toili lapsistaan kotona. „Kalpeaksi rouvaksi“ nimitti kansa Eeviä, mutta „ystävälliseksi“ myöskin. He olivat usein nähneet kyyneleen herahavan hänelle silmään, hänen kuun-nellessaan heidän kertomuksiaan, ja siitä olivat he ihme-tellen jääneet muistelemaan tuota muukalaista, jonka sydän oli niin lämmin, niin hellä, että silmä sai kyyneleitä vuo-dattamaan, kun kuuli kansan taisteluista karun luonnon kanssa. „Niin meilläkin taistellaan“, kertoi Eevi puoles-tansa. „Ei siellä tunturikuilut työntekijöitä niele, ei ole kodit kallioitten kupeella, kuten täällä, mutta korvessa hiipii hyinen halla, ja nälkä näännyttää kansaa.“ Kerran tuli hänelle mieleen, että se oli tämän kansan keskuudessa kuin Heikki työnsä teki, sen hyväksi kuin hän kärsi ja kiel-täytyi. Ja kuitenkin — miten usein oli Eevi ollut vasta-hankaa vetämässä! Hän muisti pikku riitoja ruoasta, juo-masta, vaatetuksesta ja elämän mukavuuksista. Kuka oli niissä kansan puolta pitänyt, sen kansan, joka korpia raatoi, näki nälkää, vilua ja puutetta? Kyllä Eevikin kan-saansa rakasti, hän sääli sen surua, sen kohtalon kovuutta, mutta miten, miten oli hän teossa tätä rakkauttaan osoit-tanut? Hän muisti tuhansia tilaisuuksia, joita olisi tah-tonut saada takaisin. Nyt olisi hän ymmärtänyt niitä käyttäen, nyt olivat hänen silmänsä auenneet. Mutta oli-kohan se jo liian myöhäistä? — —

Sinä iltana itki Eevi tavallista kauemmin, ja uni karttoi hänen silmänsä. Niin monenlaiset ajatukset olivat mie-

lessä heränneet. Suuri muutos oli ulkonaisesti tapahtunut hänen elämässään, mutta vielä suuremmaksi tunsikin muutoksen omassa itsessään. Mielen katkeruus ja kiertäisyys oli poissa. Hellät tunteet ja kaikki, mikä hänessä parasta oli, pääsi orastamaan kuin kevätvilja auringon valossa. Oli Heikki kuitenkin ollut liian ankara. Hän tahtoi taivuttaa, mutta taittoi, tahtoi karaista, mutta kovetutti. Eevin täytyi kerran oikein hymyillä, kun tuli verranneeksi Heikkiä ja Erkkiä toisiinsa. Edellisen näki hän Mooseksena Siinain vuorella, kädessään lain taulut, taustanaan tuli ja leimaus. Erkistä muisti hän sen opetuslapsen, joka rakkauden käskyä julistaen Mestarinsa askeleita seurasi.

Oli todella ihmeellistä, miten Erkki oli muuttunut. Joskus tosin valtasi hänet vielä hetkellinen surumielisyys, jonka syytä Eevi ei voinut ymmärtää, mutta muuten oli koko hänen olennossaan jotain niin vapautunutta, niin hilpeää ja samalla syvällistä iloa. Hän oli kuin irtautunut kaikista ajallisuuden ja itsekkäisyyden siteistä. Kaikkea — yksin elämän pikkuseikkojakin — katsoi hän kauuniilta ja ylevältä kannalta. Kaikesta löysi hän hyvää, kaikesta iloa ja tilaisuuden iloa valmistaa. Sanatooriossa kaikki häntä rakastivat. Lapset juoksivat riemuiten häntä vastaan, sairainpienkin katse kirkastui, kun hän läheni, ja „hyvä herra“ tai „se kaunis“ oli nimi, jolla hänet tunnettiin.

„Erkki“, kysyi Eevi äkkiä kerran, heidän istuessa iltamyöhällä yhdessä Sanatoorion verannalla, „voisitko-han sinä surusta koskaan murtua?“

Erkki säpsähti. „Murtamiseksi ei suru ainakaan ole aijottu. Mutta miten kysyt sinä semmoista?“

„Minä kuulin tänä iltana niin ihmeellisen kertomuksen. Täällä kävi eräs köyhä leski. Eikö hän tullut sinua vastaan, hän läksi juuri ennenkun sinä tunturilta palasit?“

„Hän se sitten lie ollut. Näin vaimon, jonka katse ehdottomasti veti huomioni puoleensa. Se oli niin kaunis, aivan kuin kirkastunut.“

„Juuri semmoinen kuin sinulla“, ajatteli Eevi itseksensä, mutta ääneensä hän jatkoi: „Minä tuskin jaksoin kuunnella hänen kertomustaan, ja hän on tuon kaiken kokenut. Hän oli nuori, iloinen tyttö kerran hänkin, ja hänellä oli hyvä ystävä, nimeltä Sören. Yhdessä olivat he leikkineet, yhdessä kasvaneet, ja lopuksi kävivät he yhdessä rippikoulunsa. Sören rakensi tuvan, ja sinne he muuttivat naimisiin mentyään. Sörenin äiti oli kuollut, ja isästään hän ei mitään tiennyt, mutta äiti oli kasvatanut poikaansa hyvin, oli opettanut rehelliseksi ja raittiaksi työntekijäksi. Mitään raittiuslupausta ei Sören kuitenkaan ollut tehnyt. Kun he kolme vuotta olivat olleet naimisissa, syntyi heille poika, ja ilo oli nyt ylimmillään. Sören varsinkin oli kuin puolipyörryksissä ilosta. Hän meni tuttaviansa luo pitoihin ja kertoi ilosanoman sieläläkin, ja kun lopuksi itse pitäjän pastori tarttui lasiin ja ehdotti pienen „Sören Sörensen'in“ maljan, silloin sieppasi Sören lasin toverilta, maistoi, joi ja tyhjensi lasin pohjaan asti. Se malja juotiin ilossa ja ihastuksessa, mutta se oli heidän perhe-onnensa loppu. Siitä pitäen Sören joi ja joi. Hänen vaimonsa sai vähitellen selville, että hänen isänsä oli ollut suuri juoppo, ja myrkkyy oli ollut perintönä jo miehen suonissa. Kerran — pieni poika oli silloin seitsemän vanha — kävi Sören tunturilla poika

muassaan. Siellä oli tuttavvia, jotka tarjosivat väkijuomia. Sören joi ja oli vähän humalassa, kun he kaikki yhdessä läksivät kotiin. Tie oli liukas. Sören erehtyi etsiessään polkua; jalka luiskahti ja hän syöksyi syvyyteen, työntäen poikaa mennessään. Kun vihdoin apua saapui, saatiin Sören vielä henkiinsä, mutta pojan pieni ruumis oli murskana isän alla, ja Sören itse jäi raajarikoksi koko elämänsä ajaksi. — — Häntä nyt vaimonsa elättää.“

Eevi lopetti, ja hän tunsu, miten kylmä väre hänen ruumistansa puistatti. Erkkiinkin oli Eevin kertomus tehnyt syvän vaikutuksen, sitä syvemmän vielä, kun hän muisti vaimoa, jonka hän tunturipolulla oli kohdannut.

Pitkän vaiti-olon jälkeen jatkoi Erkki hiljaa kuin itsekseen: „On todella ihmeellistä, miten vähän ulkonaiset olot vaikuttavat onneemme tai onnettomuuteemme. Kaikki riippuu siitä, miltä kannalta katsomme elämää: vaadimmeko siltä onnea itsellemme, vai onko onnemme täyttää se tehtävä, minkä Jumala meille on määrännyt.“

„Oh, Erkki, sinä vaadit paljon! Se on kolkko usko, tuo. Se ei lämmitä, ei ilahduta.“

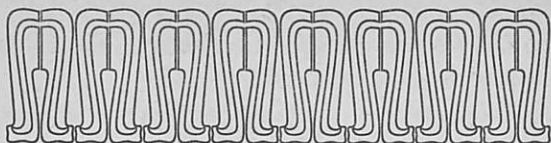
„Etkö sinä itse nähnyt päinvastaista tuossa vaimossa? Kristus sanoo: „Jokainen, joka tahtoo henkensä vapahtaa, hän hukuttaa sen, mutta, joka henkensä hukuttaa minun tähteni, hän vapahtaa sen.“

He seisoivat nojautuneena verannan puitteita vastaan. Heidän jalkainsa alla avautui syvä, jyrkkä laakso, jonka pohjalla virta kiemurrellen eteenpäin luikerteli. Kuu oli taivaalle noussut, ja sen kelmeässä valossa näytti seutu aaveitten synkältä asunnolta. Särmäiset kalliokielekkeet ammoittivat kuin avoin kita valmiina saalista nielemään,

ja sumupilvet laakson pohjalla liikkuvat ja liekkuvat edestakaisin kuin rauhattomat ihmishenget.

„Aika ja ajatukset ovat meitä pettäneet“, sanoi Erkki äkkiä. „Meidän täytyy erota. Hyvää yötä!“

XVII.

Tämän illan jälkeen seurustelivat Erkki ja Eevi vielä entistä enemmän toistensa kanssa. Heidän keskustelunsa kävivät nyt yhä syvällisemmiksi, yhä sisältörikkaammiksi ja vakavammiksi. Koskaan puhumatta omista, yksityisistä kokemuksistansa antoi Erkki Eeville mitä parasta hänellä oli. Kärsimyksien kautta saavuttamansa voitot, se mielenlujuus ja rohkeus, se voima, joka kohoutuu yli omien, yksityisten surujen, ja ennen kaikkea se lämmin, palava rakkaus, joka hänen sydämessään sykki jok'ainoata ihmisolentoa kohtaan, teki ehdottomasti Eeviin syvän vaikutuksen. Se oli kehoitus eteenpäin pyrkimiseen, mutta kehoitus, joka samalla antoi voimaa ja halua siihen eikä lannistaen mieltä masentanut.

Oli mitä ihanin ilta Eevin ja Erkin palatessa eräältä kävelyretkeltä tunturilla. Ei tehnyt vielä kummankaan mieli sisälle, siksi asettuivat he tavalliselle lepopaikalleen sanatoorion läheisyyteen. Aurinko oli juuri mailleen menossa. Taivas oli hehkua täynnä, ja hehkua heijastivat tunturihuiput. Alempana, kallioiden kaljulla kupeella ja pehmeän, punertavan sammalpeiton päällä, siellä valot ja

varjot vaeltelivat monivärisinä vivahtaen, satumaisina ja kauneudessa keskenään kilpaillen.

Oli ollut puhetta Eevin ja Erkin voimistumisesta, ja siihen jatkoi nyt Erkki iloisesti: „Pian saamme tiemme Suomen rannoille suunnata.“

Suomen rannoille! Eevi säpsähti. Miksi tuli tuo ajatus hänelle niin odottamattomana ja niin mieltä ahdistavana? Olisihan hänen pitänyt sitä muistaa. Kohta oli hän ollut kaksi kuukautta poissa kotoa, kokonaista kaksi kuukautta. Oliko se mahdollista? Suloiselta unelmalta tuntuivat viime viikot. Nytkö ne loppuisivat? Hän huokasi.

„Kotipuoleeni liittyy liian paljon haikeita muistoja, siellä olen sairastellut ja kärsinyt niin paljon. En vielä uskalla ajatella sinne palaamista. Mutta toisin on sinun, Erkki. Sano, mitä aijot?“

„Aluksi lähteä isäni luo, sitten tehdä työtä, missä minua paraiten tarvitaan. Elämän kutsumuksen valinta on minulle aina ollut vaikeata, enkä siitä vieläkään ole selvillä. Moni työ-ala minua houkutellen puoleensa vetää, mutta ei mikään ehdottomasti omakseen vaadi.“ Hän vai-pui hetkeksi mietteisiinsä, kumartui eteenpäin kyynärpäät polvien varassa ja piirteli hajamielisenä kepillään kuvioita hiekkään. Sitten jatkoi hän verkalleen ja tuumailevasti: „Lääkärin tointa olen pienestä pitäen ihaillut, mutta luontainen taipumus on opintoni toisaalle ohjannut. Samoin on papintoimen, en siihenkään sovellu. Olen pian valmis filosofiantohtori ja opettajaksihan oikeastaan aijon, mutta on silläkin toimella nurjapuolensa — tuo ainainen muis-titietojen takominen usein vielä kehittymättömiin mieliin. Joskus tuntuu aivan epätoivoiselta, kun ei kutsumukseni minulle selvene.“

Eevi katsoi häneen hämmästyneenä.

„Älähän peljästy“, jatkoi hän hymyillen, „asia on minua huolestuttanut, mutta puhe epätoivosta oli kuitenkin liioittelua. Olen viime aikoina ajatellut, että kenties hajanaisista harrastuksistani vielä jotain kokonaista syntyy. Kunhan kotiin pääsen, kyllä siellä työ-alaa avautuu.“

„Kuinka niin?“

„No, ainahan siellä työtä on, nyt etenkin. Kotiseutuni läheisyydessä on sitäpaitsi kansanopisto. Työ siellä minua suuresti miellyttäisi.“

„Onnellinen sinä“, huokasi Eevi, „sinulla on elämä edessäsi. Toisin on minun. Syksy on tullut keskellä kesää. Mitä syksyltä toivoa?“

„No, mutta Eevi, kuinka voit niin sanoa? Onhan sinulla miehesi.“

„On, mutta virka vaatii suurimman osan Heikin aikaa. Se on hänellä aina pääasiana. Papin vaimon täytyy semmoiseen tyytyä.“

„Eiköhän niin naineiden ylimalkaan, mutta eihän se onnea estä. Sitä suuriarvoisempi on yhdessä-olo.“

„Koetahan ensin“, sanoi Eevi kärttyisesti. Häntä tuskastutti koko keskustelu, ja kuitenkin hän sitä yhä jatkoi. „Kun naimisiin menet, kyllä mielesi muuttuu.“

„Entä jos en mene.“

„Oh, älä kehu, sitä pikemmin menet.“

„Enpä luule. Siinä suhteessa pysyn aina ahdassydämmisenä.“

„Kylläpä sinä!“ Eevi ei voinut heretä, hän oli kuin suunniltansa. „Etkö luule, että kukaan sinua pystyisi viehättämään?“

„Kyllä kai.“ Erkki oli käynyt hyvin vakavaksi.

„Mutta omistaa ystävää, joka minua olisi käsittänyt, olisi ollut minulle onnea liiaksi. Sitä ei suotu.“ Erkin katse oli kääntynyt auringon laskuun päin. Eevi ei sitä nähnyt, mutta hänestä oli kuin hehkua hänen kasvoillansa. Oliko se iltaruskon heijastusta, vai — — oliko se mielenliikutusta?

„Tule“, sanoi Erkki äkkiä, „mennään kotiin“, ja he menivät.

Mutta sinä yönä ei tullut unta Eevin silmiin. Myrsky kävi hänen mielessänsä. Aaltoina nousi tunne tunnetta vastaan taistelemaan. Milloin nostivat ne hänet korkealle tuskan kuohujen keskelle, milloin heittivät hänet alas syvyyteen synkkään ja pohjattomaan.

Ajatus, että eronhetki läheni, oli Eeville äkkiä tehnyt selvän hänen tunteistansa. Hän tiesi nyt, miksi nämä viime viikot olivat olleet niin suloiset. Osaltaanhan ulkonaiset olo-suhteet siihen olivat vaikuttaneet, mutta syvin syy oli Erkin läsnä-olo. Hän se ilon oli tullessaan tuonut, tuonut uutta voimaa ja elämänhalua. Hänen ystävällisyytensä se oli yhdessä-ololle suloa antanut. Se oli päivänpaisteena ollut ennen pimeillä elämänpoluilla. Eevi oli sen tuntenut ennenkin, mutta hän ei ollut tahtonut sitä ymmärtää, ei itselleen sitä selväksi tehdä. Hän oli silmänsä sulkenut, mutta nyt niiden täytyi väkisinkin aueta. Hän rakasti Erkkiä, hän tunsu sen tuskalla, joka oli hänet aivan tukehduuttaa. Erkki, Erkki yksin oli hänen päiväpaisteensa, hänen ilonsa ja hänen elämänsä. Mitä oli lapsuuden leikkiveri ollut sen rinnalla, mitä hän nyt ystävänä oli, ystävänä, jolla ei toista vertaistansa. Se oli tuo Erkin ystävällisyys, joka Eevin aluksi oli kietonut, kietonut päivä päivältä yhä lujemmin. Ja nyt tänä

iltana, kun hän ymmärsi, että Erkki oli häntä rakastanut, häntä yksin, silloin leimahtivat hänen tunteensa ilmituleen. Erkki oli rakastanut — — kerran vain, eikä saanut, ketä rakasti. Jos se toista olisi koskenut, miksi hän ei sitä olisi sanonut? Sehän olisi ollut luonnollista. Nyt hän ainoastaan liikutettuna käänsi pois katseensa. — Eevin mieleen tulivat tuhannet seikat muistuttamaan Erkin ystävällisyyttä. Nyt vasta hän tuon kaiken ymmärsi. Nyt näki hän Erkin sanat ja teot uudessa, arvaamattomassa valossa. Mutta äkkiä muisti hän Heikin. Se nimi tuli kuin salama selvältä taivaalta. Heikki, mitä minä vastaan sinun edessäsi? Miten olen minä lupaukseni pitänyt? Huoneessa oli pimeää, mutta Eevistä tuntui äkkiä kuin olisi Viljo häneen katsonut. Se oli Heikin katse, sitä oli hän aina sanonut. Siinä oli surumielistä lempeyttä, mutta samalla jotain terävää ja läpituokeaa. „Älä katso“, huudahti Eevi ja hyppäsi pystyyn. „Älä katso!“ Hän kätki kasvot käsiinsä, ja koko hänen ruumiinsa vapisi. Heikki, Heikki! Mutta olikohan Eevi häntä koskaan oikein todella rakastanut? Erehdystä lie kaikki ollut, koska hän taisi unhottaa, hän joka ystävilleenkin aina oli uskollisena pysynyt. Erkin kuva, se oli sydämässä säilynyt aina lapsuuden ajoilta asti, ja nyt oli se esiin tunkeutunut. Mutta entä onnenhetket ensi kodissa ja Viljon pienenä ollessa, miten niitä selittää? Heikin rakkautta ei Eevi hetkeäkään epäillyt. Se oli niin todellista kuin taisi olla tuommoisen ankaran miehen povessa, siihen hän täysin luotti. Mutta itsensä suhteen oli hän varmaan erehtynyt. Hän oli aina jotain kaivannut ja nyt oli hän sen löytänyt — — Erkin rakkautessa. Hän muisti untansa. Eikö ollut hänellä oikeutta

iloita siitä ainoasta onnen murusta, joka oli hänelle säästynyt keskellä elämän kolkkoutta?

Kovana kävi taistelu hänen rinnassaan.

Seuraavana aamuna hiipi Maija kenenkään huomaamatta lääkärin vastaanottohuoneeseen ja selitti selvällä suomenkielellä, että nyt täytyy kiireesti tulla rouvan luo. Sanansa vahvisti hän nykäsemällä tohtoria nutunliepeestä, ja niin tuli asia selville. Eevi sai unilääkettä eikä päässyt vuoteestaan. Mutta iltapäivällä oli hän itsepäinen, ja Maijan täytyi joskin vastahakoisesti auttaa emäntäänsä verannalle. Eevi oli jo tunnin verran siellä istunut, kun kuuli Erkin lähenevän.

„Päivää“, tervehti Erkki iloisesti ja istuutui viereen.

„Sepä ikävää, että olet heikompi.“

„Mitä siitä“, Eevi koetti hymyillä.

„Minä sitä olen kotiinlähtötuumissa. Olisi ollut hausempi lähteä, jos olisin tiennyt sinun reippaana täällä tuntuureilla taivaltavan.“

Eevi ei kuullut, mitä hän sanoi. Hänet oli vallannut yksi ainoa ajatus: Erkki oli lähdössä. Ja miksi? Menikö hän pakoon kenties?

„Isältä tuli kirje tänä aamuna“, jatkoi Erkki iloisesti.

„Hän on jo kauan minua kaivannut, valittaa nyt vanhuutta ja odottamisen ikävää. Itseänikin kotimaa niin kovasti puoleensa vetää. Olenhan voimistunut ja voin lähteä. Mutta minä sinua väsyttän?“ Hän nousi lähteäkseen.

„Ei, ei“, esteli Eevi, „puhu sinä, kyllä minä kuulla jaksan.“

„Tänään aamupuolella“, jatkoi Erkki „olen oikein lapsellisesti iloinnut ajatellessani, mitä kaikkea kotiin tultuani tahtoisin toimittaa. Isälle on pää-asia, että olen hänen läheisyydessään. Saan aikaa varmaan paljonkin käytettäväksi, miten itse tahdon. Tuttua ja rakasta on kansa siellä kotipuolella, olenhan heidän keskuudessaan kasvanut. Heille tahtoisin aikani ja työni omistaa. Voin ystävänä käydä sekä kodeissa että työpaikoissa ja sitä tahtoisin tehdä. Sunnuntaisin voisin ehken hartaushetkiä pitää ja viikon varrella koulua. Vielä ajattelen sitäkin, miten aikaansaisin pienen sairas-tuvan. Köyhät raukat saavat sairastaessaan niin paljon puutetta kärsiä. Tiedän, että tämä tuuma oli äidilläkin lempi-ajatus. Muistatko meillä sen pienen rakennuksen pihan toisessa päässä? Se olisi siihen sopiva. Koettaisin sinne hankkia sairaanhoitajan, ja isä voisi kyllä vielä neuvoillaan auttaa.“

Erkki keskeytti puheensa ja katsoi Eeviin, joka makasi silmät puoliummessa aivan kuin uneen vaipumaisillaan. Nyt hän silmänsä avasi ja nyykäytti päätään. „Jatka vaan!“ Ja Erkki jatkoi: „Sydäntäni lämmittää ajatus saada kotipuolella työtä tehdä. Toivoen tahtoisin siellä hyvää siementä kylvää, toivoen viimeiseen saakka kansani keskuudessa työskennellä. Mikä meissä koetuksen kestää, se on eloon jäävä, ja vaikka se vielä haudattaisiinkin, on se uudelleen ylösnouseva elämään entistänsä ehompana, puhtaampana. — Jos tietäisit — ja kai sen tiedätkin, kai sama tunne hallitsee jokaisen suomalaisen sydämissä — miltä tuntuu nyt ajatella työtä kotona. Olemme tähän asti eläneet kuin lapset, jotka vanhempain terveinä ollessa hoitavat kukin omia harrastuksiansa. Mutta ajat ovat muuttuneet. Kun äiti sairastaa, joutuu kärsi-

väksi, vaivojen ja tuskain murtamaksi, silloin ei poika eikä tytär enää ylinnä omaa itseään ajattele, silloin on äidin, tuon kärsivän auttaminen kaikkien huolena, siihen kaikki voimat kohdistuvat. Niin tulee varmaan tästä puoleen olemaan meidänkin keskuudessamme. Sama se, missä työmme ja tehtävämme on, jos kuljemme pellon perkaajina työmiesten riveissä tai hengen vainioilla hyvää siementä kylvämässä, kunhan kaikki olemme uskollisia viimeiseen asti!“

„Sinä ehken pidät tätä haaveiluna“, jatkoi Erkki uudelleen Eeviin kääntyen, „mutta tuleehan sitä ajatelleeksi tätä kaikkea, kun on povessa polttava halu päästä palvelemaan, eikä vielä tiedä, missä ja miten sitä tehdä.“

Eevi oli kuullut, minkä kuuli. Paljosta ei hän mitään tiennyt. Hänen tajuntaansa ei nyt muuta mahtunut kuin mikä tavalla tahi toisella oli yhteydessä hänen tunteittensa kanssa.

„Nyt menen“, sanoi Erkki ja nousi.

„Ei, ei, sinä et saa! Jää vielä hetkeksi. Onnellinen sinä“, jatkoi hän kiihkeästi, „jolla on elämä ja onni edessäsi.“ (Hän huomasi Erkin surumielisen hymyilyn, ja se vahvisti häntä hänen uskossaan.) „Minä olen murtunut ainaiseksi.“

„Sinä voit Jumalan avulla alkaa uudelleen.“

„Ei“, sanoi hän. „Koko elämäni on yksi ainoa suuri erehdys. Millä minä sen sovitan?“

„Sovita anteeksipyynnölläsi ja elämälläsi, mitä sovitaa voit.“ Erkki oli käynyt vakavaksi. Hän ei voinut ymmärtää, mikä tähän oli syynä. Hän luuli jo ennen saaneensa silmäillä Eevin sydämen pohjaan ja oli siellä huomannut sairaloista tunteellisuutta ja surumielisyyttä pal-

jon. Sitä oli hän koettanut haihdutella ja luuli siinä osaksi onnistuneensakin. Mistä nyt nämä kiihkeät tunteenpurkaukset niin äkkiä tulivat?

Eevi oli kätkenyt kasvot käsiinsä. Näin istui hän hetken. Sitten kohotti hän päänsä, käänsi katseensa pois-päin ja huudahti tuskallisesti: „Erkki, rakas Erkki, anna anteeksi!“

Erkki vavahti. Oliko hän ymmärtänyt oikein? Hän ei ennättänyt tuumailla, vaistomaisesti teki hän päätöksensä. „Eevi“, sanoi hän vakavasti, „voitko sinä hetken minua kuunnella?“ Ja niin alkoi hän kertoa. Hän puhui lapsuutensa päivistä ja nuoruudestaan, miten yksin hän silloin oli ollut, miten äiti oli hänen ainoa ystävänsä ja hänen kaikkensa. Sitten loi hän kuvan Aunesta, kuvan vienon ja puhtoisin. Hän kertoi, miten suuri heidän onnensa oli ollut ja miten lyhyt. „Sinä ymmärrät nyt“, lisäsi hän silmin seuraten aurinkoa, joka vaipui lumipeitteisten tunturihuippujen taakse, „sinä ymmärrät, ettei mainen onni minulle hymyile. Semmoista on elämäni kuin tuo aleneva aurinko. Muille maille on se menemässä. Sieltä onneni etsin. Mutta“, jatkoi hän, „kunpa elämäni kuitenkin noin heittäisi heijastuksen jälkeensä! Se on ainoa onni, jota täällä toivon.“

Hän oli hetkeksi unohtanut Eevin. Katse kirkkautta säteillen seurasi hän valoa, joka tulvana virtaili tunturirinteille. Oli sunnuntai hänen sielussaan, oli syvä, pyhäinen rauha. Hän oli kuullut tuskanhuudot omassa povessaan, valitushuutoja kautta kärsivän ihmiskunnan. Hän oli nähnyt myrskyjen käyvän elämän merellä ja oli tuntenut taistelujen ankaruutta. Mutta — hän oli myöskin nähnyt Ihmisenpojan aalloille astuvan ja laineitten laskeutuvan lepoon hänen jalkojensa juureen. Valituk-

sia voimakkaampana oli rauhan ja rakkauden sanoma kaikunut.

Äkkiä muisti hän Eevin. Kääntyen hänen puoleensa jatkoi hän lempeästi: „Nyt hyvästi, ja Jumala sinua auttakoon! Jos emme täällä tapaisi, toivon yhtyvämme siellä, missä syntiä ja vajavuutta ei enää ole, missä Jumala on kaikki kaikessa.“

Hän nousi ja aikoi mennä, mutta Eevin tuskallinen katse hänet hetkeksi pysäytti. Hän sulki lapsuusystävän laihtuneen käden omaansa ja sanoi hiljaa: „Kovana käyvät myrskyt elämän merellä. „Yksi vaan voi varjella.“

XVIII.

Elokuun päivä paistoi. Tunturien lomitse päilyi kirkkaana pienen lammen pinta, ja riemukkaasti riensi tunturipuro kivistä uraansa sen syvyyteen. Mutta Eevin sairaahuoneeseen ei päässyt päivä pilkistämään. Ikkunaverhot olivat alasvedettyinä, ja Maija askarteli hiljaa huoneen puolihämärässä.

Vuoteesta kuului silloin heikko ääni: „Mitä kello on?“
„Puoli kaksitoista.“

Hitaastipa aika kului. Eevi painoi silmänsä umpeen ja nukahti. Hetkisen oli hän vasta nukahtanut, kun ovi hiljaa avautui. „Pastori! Herra siunatkoon, voi pastori kulta, kun tulitte!“ Maija syleili nyyhkien Heikin polvia.

„Miten täällä jaksetaan?“

„Huonosti, huonosti.“ Maija pudisti päätään. Heikki lähenei vuodetta ja siihen jäi hän äänettömänä katselemaan nukkuvaa, kunnes tämä viimein katseesta heräsi.

„Heikki!“

Hän kumartui häntä suutelemaan. Sitten istuutui hän vuoteen laidalle Eevin käsi omassaan. —

Oli ollut puhetta kotimatkastasta, mutta lääkäri sanoi Eeviä liian heikoksi. Ei ollut siis matkaa ajattelemisen-

kaan. Oli aamupäivä. Maija oli mennyt Viljoa kävelyttämään, ja Heikki istui yksin sairaan luona.

„Tule lähemmä“, pyysi Eevi, tahtoisin sinulle puhua niin kauan kuin vielä jaksan. Puhuisin suoremmin nyt kuin koskaan ennen. Älä luule“, jatkoi hän kuin anteeksi pyytäen, „että sinua ehdoin tahdoin olen pettänyt. Olen itseäni pettänyt kaikkein enin. Koko elämäni on ollut suuri erehdys. Minä aloin sen unelmoiden itsekästä onnea, ja minä olen niittänyt, mitä kylvin. „Jokainen, joka pyytää henkeään vapah-taa, hän kadottaa sen“, nyt ymmärrän tuon todeksi, vaikka en ennen ole tahtonut sitä uskoa. Minä tunsin Jumalan tahdon, mutta annoin omalle itsekkäisyydelleni etusijan. Laskin tunteeni valloilleen. Ne tulivat tekojeni ohjaajiksi, Kun sitten näin sinun lujuutesi, miten rehellisesti sinä omaatuntoasi noudatit, säikähdin aluksi, mutta sitten rauhoitin itseäni sillä, että sinussa saisin tuen ja sinun rinnalasi tulisin paremmaksi. Mutta sisimmässäni unelmoin onnea, jota sinun rakkautesi minulle tuottaisi. Tulivat vastoinkäymiset ja ihmisten moitteet — minä huomasin pettyneeni ja syytin sinua. Rakkaus Viljoon on ollut puhtaampaa, mutta ei sekään saattanut minua itseäni tuntemaan.“

Eevi oli puhunut nopeaan kuin keskeyttämistä peljäten. Nyt vaipui hän hetkeksi väsyneenä vuoteelle. Sitten jatkoi hän, lyhyesti, mutta suoraan kertoen kaikesta, mitä tuntuksilla oli tapahtunut. Heikki kuunteli häntä keskeyttämättä.

„Erkin kertomus itsestään“, jatkoi Eevi, palautti minut järkeeni. Jäin yksin — minulle selveni kaikki ja tuli ikävä sinua. — Kuolema on nyt edessäni — synkkä, pelottava kuolema, ja takana päin on turhaan kulunut ih-

miselämä. Oi Heikki, Heikki, se on kauheaa!“ Hän vaipui vuoteelleen. Hänen silmänsä olivat kuivat ja kyyneleettömät, mutta koko ruumis vapisi, ja tuskanhiki oli otsalle noussut.

Heikki istui vuoteen laidalla pitäen Eevin kättä omassaan. Hän odotti, kunnes Eevi vähän tyyntyi, sitten sanoi hän hitaasti ja painavasti: „Ihmisenpoika tuli etsimään ja vapahtamaan sitä, joka kadonnut oli.“

Eevi ei vastannut mitään, mutta hetken kuluttua pyysi hän hiljaa:

„Heikki, anna anteeksi.“

„Anteeksi antakaa toinen toisillenne, niinkuin myös Kristus on teille anteeksi antanut.“ — „Paljon olisi minunkin puoleltani pitänyt olla toisin.“

Eevi ei mitään vastannut.

„Eikö välimme nyt ole selvä, Eevi rakas?“

Silloin aukeni Eeviltä kyynelten sulku, ja hän itki, itki niinkuin ei koskaan ennen elämänsä päivinä. - Oma onni ja omat pettymykset, ne olivat häneltä unohtuneet. Katumuksen kyyneleitä hän vuodatti, ja ne virtasivat kuin keväinen sade, joka roudan maasta sulattaa, pehmittää sen ja tekee sen hedelmääkantavaksi.

He olivat kahden, Heikki ja hän, rehellisinä ja nöyrytyneinä toinen toisensa edessä, ja nyt tulivat he lähemmäksi toisiaan kuin ennen vuosien kuluessa.

Myöhemmin, kun Maija oli palannut, ja Viljo hiljaisena leikkitteli huoneen lattialla, viittasi Eevi Heikkiä luokseen. „Olen tässä ajatellut“, sanoi hän hiljaa, tuskin kuuluvasti, „että, jos ei elämästäni muuta hyötyä ole, voi se ehken olla varoitukseksi. Muista sitä, kun Viljoa kasvatat. Hän on poika, olen siitä iloinen nyt, vaikka

ennen sitä välistä surin. Mutta vaikka hän on poika, on hänellä paljon minulta perittyä. Kasvata sinä häntä ymmärtäväisemmin kuin mitä minä olisin tehnyt. Karaise ja reipastuta, mutta älä ole kova! Koskettele hellävaroin helliä tunteita.“

„Minä tahdon koettaa. Ehken minäkin olen jotain oppinut.“ Äänessä oli itkua.

„Muista vanhempiani“, kuiskasi Eevi, ja vie terveiseni Soinamoon.“

Se oli hänen viimeinen pyyntönsä.

Oli satanut rankasti. Virtana oli vesi maahan valunut, ja tuulispää oli puita puistellut kuin taittamalla. Mutta juuri kun virttä veisattiin Eevin haudalla, pääsi aurinko pilvien peitosta. Kastekyynelin hymyili hänelle kotoinen luonto, hymyili kuin onni hänen elämänsä viime hetkinä. Heikin tahdosta lepäsi hän nyt kotipitäjänsä hautausmaalla, jonne kuuluivat kotoisen kosken kuohut ja humina Soinamon suuresta puistosta.

Suom. kansak. 1.
Salmela

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 0649

X

